

TRESTNÍ PRÁVO HMOTNÉ – OBECNÁ ČÁST

Obsah

1. Pojem trestního práva, jeho funkce, zásady trestního práva	2
2. Působnost trestních zákonů.....	5
3. Trestní právo evropské, Corpus iuris, Evropský zatýkací rozkaz	7
4. Pojem trestného činu, jeho znaky, třídění trestných činů	10
5. Zásada subsidiarity trestní represe.....	12
6. Skutková podstata trestného činu	13
7. Objekt trestného činu.....	14
8. Objektivní stránku trestného činu.....	16
9. Pachatel trestného činu	19
10. Nepříčetnost.....	22
11. Trestní odpovědnost právnických osob.....	24
12. Subjektivní stránka trestného činu.....	29
13. Omyl a jeho trestněprávní význam	32
14. Okolnosti vylučující protiprávnost	34
15. Vývojová stáda trestné činnosti.....	36
16. Trestná součinnost.....	39
17. Účastenství	40
18. Souběh trestných činů.....	44
19. Zánik trestnosti, zánik trestu, zahlazení odsouzení	47
20. Pojem a účel trestu, systém trestů, alternativní tresty.....	50
21. Trest odnětí svobody	53
22. Trestání dospělých: Ukládání trestů, upuštění od potrestání.....	53
23. Ukládání úhrnného, souhrnného a společného trestu	55
24. Ochranná opatření	58
25. Obecně prospěšné práce, peněžitý trest, trest domácího vězení	60
26. Systém trestů, podmíněné odsouzení	61
27. Trestní odpovědnost mladistvých	63
28. Sankcionování mladistvých	64
29. Sankcionování právnických osob	67
30. Extradice a předávání (vydávání) osob v Evropské unii	71

1. Pojem trestního práva, jeho funkce, zásady trestního práva

Pojem TP

- Odvětví práva **veřejného**, rozlišujeme TP hmotné (materiální) a procesní (formální)
- **HMOTNÉ** (materiální) stanoví, co je trestným činem a jakou sankcí za něj lze uložit
- **PROCESNÍ** (formální) upravuje trestní řízení, tj. procedurální postup orgánů činných v trestním řízení

Trestní odpovědnost

- **Povinnost pachatele TČ nést nepříznivé právní důsledky** – trestní sankce – tato povinnost vzniká za právem stanovených podmínek v důsledku protiprávního jednání – trestného činu
- Má **následný (retrospektivní) charakter** – TP reaguje na něco, co se stalo v minulosti, a teprve poté vzniká odpovědnostní povinnost snést trestní sankci
- Po přijetí zákona o trestní odpovědnosti PO můžeme odlišovat **2 rovnocenné větve trestní odpovědnosti**: (ve staré učebnici že TO PO je doplňkem TO FO)
 - o Trestní odpovědnost fyzických osob
 - o Trestní odpovědnost právnických osob
- **Obě větve se liší prameny právní úpravy, subjekty trestní odpovědnosti i některými odlišnými zásadami**
- Z hlediska subjektů trestní odpovědnosti můžeme rozlišit případy, ve kterých je pachatelem
 - o FO
 - Trestní právo dospělých
 - Trestní právo mladistvých – zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže (účinný od 1.1.2004)
 - Tento zákon je ve vztahu speciality k trestnímu zákoníku
 - o PO – trestní odpovědnost PO zakotvil zákon č. 418/2011 Sb. o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim (účinnost od 1.1.2012)
 - Tento zákon má povahu tzv. vedlejšího trestního zákona a je ve vztahu speciality k trestnímu zákoníku (zákon č. 40/2009 Sb. trestní zákoník, účinnost od 1.1.2010) a trestnímu řádu (zákon č. 141/1961 Sb. o trestním řízení soudním (trestní řád), účinnost od 1.1.1962)
- Je-li pachatelem TČ PO, trestní **odpovědnost PO přechází** na všechny její právní nástupce, u FO nepřechází!

Trestněprocesní vztah

- **Vztah mezi orgány činnými v trestním řízení a osobou, proti níž se trestní řízení vede**
- Vztah je založen usnesením o zahájení trestního stíhání, tj. obviněním z určitého skutku, který má znaky TČ, resp. u mladistvých znaky provinění
- Obsahem jsou **vzájemná práva a povinnosti**:
 - o Na straně jedné právo a povinnost orgánů činných v trestním řízení provádět proti obviněnému trestní řízení a užít proti němu podle potřeby opatření přípustná podle trestního řádu (např. předvedení, vazba) a povinnost obviněného se těmto opatřením podrobit
 - o Na straně druhé oprávnění obviněného, aby byl stíhán jen způsobem, který stanoví trestní řád, a aby mohl uplatnit všechny zákonné prostředky a způsoby obhajoby
- Subjektem je i ten, kdo TČ nespáchal, ale vede se proti němu trestní řízení

Trestněprávní vztah

- **Vztah mezi orgánem činným v trestním řízení a pachatelem**
- Hmotněprávní charakter
- Vzniká na základě spáchání trestného činu
- Obsahem jsou
 - o Na straně jedné oprávnění a povinnost státu uložit pachateli tresty a ochranná opatření (u mladistvých výchovná, ochranná a trestní opatření), a povinnost pachatele se tomu podrobit
 - o Na straně druhé oprávnění pachatele žádat, aby jeho čin i jeho osoba byly posuzovány výlučně podle ustanovení trestního zákoníku (ZSM, TOPO)
- Subjektem je jedině pachatel TČ (FO či PO)

Účel a funkce TP

- Základním **účelem** TP je ochrana nejdůležitějších právních statků (zájem společnosti, ústavní zřízení ČR, práva a oprávněné zájmy FO a PO) před trestnými činy
- Základní **funkce**:
 - o **Ochranná** – TP chrání společnost a určený okruh společenských vztahů před společensky nejnebezpečnějšími útoky fyzických osob – TP je nepřísnější prostředek, který má stát k dispozici k ochraně taxativně vymezených zájmů - TP jako prostředek „poslední instance“ (ultima ratio)
 - o **Preventivní** – TP slouží k předcházení a zamezování trestné činnosti; individuální (zaměřena ke konkrétnímu pachateli) a generální prevence (zaměřena na potencionální pachatele)
 - o **Represivní** – slouží k ochraně chráněných zájmů individuálně – účelem je zabránit pachatelům páchat další trestní činnost a během výkonu trestů vytvářet podmínky pro jejich převýchovu, obnovení narušených sociálních vztahů a sociální integraci
 - o **Regulativní** – přesně stanovené podmínky trestní odpovědnosti i beztrestnosti, ukládání trestů a ochranných opatření (u mladistvých výchovný, ochranných a trestních opatření), stanoví působnost trestních zákonů

Základní zásady TP

- **Určité právní principy, vůdčí právní ideje, na kterých je založeno trestní právo hmotné**
- Vycházejí z principu právního státu, který je základním ústavněprávním principem ČR
- TZ základní zásady (až na výjimky – § 1 zákaz retroaktivity a § 12 zásada zákonnosti a zásada subsidiarity trestní represe) výslovně nedefinuje, nepodává jejich výčet v koncentrované podobě na jednom místě (jako je tomu u TR) - zásady se promítají v obsahu jednotlivých ustanovení
- ZSM - § 3 – zásady trestního práva a trestního řízení ve věcech mladistvých (např. nullum crimen sine lege)
- Význam základních zásad:
 - o **Poznávací** – zásady umožňují poznat a pochopit cíle, kterých má být aplikací trestněprávních norem dosaženo
 - o **Interpretační** – při výkladu zejména sporných otázek je třeba vycházet ze základních zásad
 - o **Aplikační** – slouží jako vodítko pro aplikaci při řešení konkrétních sporných otázek
 - o **Pro tvorbu práva** – jde o to, aby nebyly dílčími novelizacemi přijímány instituty, které by byly v rozporu se základními zásadami

1) Zásada *nullum crimen sine lege, nulla poena sine lege*

- Žádný trestný čin bez zákona, žádný trest bez zákona
- Jedině zákon stanoví, která činnost je trestná a jakým trestem se postihuje
- Obsažena v LZPS (čl. 39 a 40 odst. 3)
- § 12 odst. 1 TZ: „Jen trestní zákon vymezuje trestné činy a stanoví trestní sankce, které lze za jejich spáchání uložit.“
- ZSM § 3 odst. 1
- O této zásadě mluvíme ve 4 rovinách, jsou 4 atributy, které zásadu konkretizují do určitých požadavků určených zákonodárci:
 - o *Nullum crimen sine lege scripta* – požadavek zákonné formy pro trestněprávní předpis
 - o *NCSL certa* – požadavek určitosti trestněprávní normy
 - o *NCSL stricta* – zákaz analogie v neprospěch pachatele
 - o *NCSL praevia* – zákaz retroaktivity v neprospěch pachatele
- K těmto požadavkům se někdy ještě připomíná požadavek, aby trestněprávní předpisy byly aplikovány výhradně nezávislými soudy a aby aplikace uvedených principů byla vůči všem občanům stejná

2) Zásada subsidiarity trestní represe

- Materiální korektiv formálního pojetí TČ
- Smyslem je zabránit přepínání trestní represe v případech málo závažných (bagatelních) protiprávních jednání

3) Zásada humanismu

- V širším smyslu – se projevuje zejména v povaze zájmů, které TP chrání – chrání demokratické a humanitní hodnoty společnosti
- Zásada humanismu je vyjádřena i tím, že TP přiměřeně chrání také oběti trestní činnosti (zákon č. 45/2013 Sb., **o obětech trestných činů** – základním účelem je zlepšení postavení obětí TČ v trestním řízení i mimo něj a zajištění toho, aby s nimi bylo ze stran orgánů činných v trestním řízení zacházeno citlivě a byla respektována jejich důstojnost)
- V užším smyslu – je vyjádřena v požadavku na ukládání a výkon sankcí – trestní represe by měla být rozumnou, státní orgány se musí k pachateli TČ chovat lidsky, bez diskriminace (stát je vázán standardy, které vyplývají z dokumentů OSN a doporučení Rady Evropy)

4) Zásada individuální odpovědnosti FO za spáchaný čin a zásada souběžné nezávislé trestní odpovědnosti FO a PO

- Dvě zásady, které spolu úzce souvisí
- Základem trestní odpovědnosti v českém právu je trestní odpovědnost FO – každá FO nese odpovědnost za své jednání a trest by měl být újmou pachatele
 - o Dva tresty – peněžní a domácí vězení mohou postihnout i členy domácnosti – zvláštnost
 - o Specifická forma odpovědnosti nadřazeného za to, že nezabránil protiprávnímu jednání podřízených nebo je nepotrestal
- Pouze u určitých TČ a u určitých PO platné právo umožňuje trestní odpovědnost PO
- Okolnost, že se nepodaří zjistit, která konkrétní FO jednala jménem nebo v zájmu PO, nebrání odpovědnosti PO
- Souběžná nezávislá trestní odpovědnost FO a PO – trestní odpovědnost FO není odvislá od odpovědnosti PO a naopak
- Zásada souběžné nezávislé trestní odpovědnosti FO a PO se uplatní jen v případech, kdy PO může být pachatelem TČ – celkem 84 zločinů a přečinů taxativně vyjmenovaných v § 7 TOPO
- U TČ, kde PO nemůže být pachatelem, se uplatní zásada individuální odpovědnosti FO

5) Zásada přechodu trestní odpovědnosti na právního nástupce právnické osoby

- Nová zásada v TOPO (§ 10)
- Trestní odpovědnost právnických osob přechází na všechny její právní nástupce
- Cílem je zabránit, aby se provinila PO vyhnula důsledkům trestní odpovědnosti tím, že se nějakým způsobem transformuje, změní svojí organizační strukturu, ...
- Mění se tím dosavadní ryze osobní základní trestněprávní vztah mezi orgánem činným v trestním řízení a pachatelem TČ

6) Zásada odpovědnosti za zavinění

- Atributem trestní odpovědnosti pachatele je jeho zavinění – úmyslné nebo nedbalostní

- Jednou z podmínek trestní odpovědnosti je existence určitého psychického vztahu ke skutečnostem, které zakládají TČ – tento vztah určuje tzv. subjektivní stránku TČ – v závislosti na obsahu tohoto vztahu hovoříme o činu úmyslném či nedbalostním
- České trestní právo je založeno na tzv. subjektivní odpovědnosti, tj. odpovědnosti za zavinění
- Nezaviněné následky ne nepřičítají – výjimkou je TČ opilství
- Samostatným projevem zásady odpovědnost za zavinění je přiřítání jen zaviněných okolností přitěžujících, polehčujících a podmiňujících použití vyšší trestní sazby

2. Působnost trestních zákonů

- Působnost právní normy vyjadřuje **okruh společenských vztahů, na které se právní norma vztahuje**, a podmínky, za nichž se tato norma uplatní
- Každá právní norma reguluje určitou výše právních vztahů, proto je třeba rozlišovat, zda je na konkrétní právní vztah aplikována norma, jejíž působnost se tohoto vztahu týká
- Před aplikací je třeba se přesvědčit, že působnost je dána a není z nějakého důvodu vyloučená
- Zákon rozlišuje několik kritérií, podle kterých je možné působnost zákona určit
 - o Času, místa, věci, osoby

Působnost časová

- **Platnost**
 - o Právní předpis se stává součástí právního řádu v okamžiku svého vyhlášení předepsaným způsobem, tím se stává platným
 - o Platnost je podmínkou toho, aby normy v něm obsažené mohly vyvolávat účinky
- **Účinnost**
 - o Časový úsek, v němž je právní norma pro adresáty závazná a vyvolává tedy účinky
 - o Účinnost je stanovena v právním předpise, jinak 15. den po vyhlášení
- **Legisvakanční doba** (vacatio legis)
 - o Doba mezi platností a účinností právní normy
 - o Určeno pro adresáty, aby se s normou mohli seznámit
 - o Dostatečná legisvakanční doba je předpokladem respektu k právnímu řádu
 - o Ve výjimečných případech naléhavého obecného zájmu zákon připouští zkrácení pod 15 dní
- Základní úkol je určení právního předpisu, podle kterého se bude posuzovat spáchaný TČ
- Je nezbytné správně určit **dobu spáchání TČ** – čin je spáchán v době, kdy pachatel nebo účastník konal nebo v případě opomenutí byl povinen konat, není rozhodující, kdy následek nastane nebo kdy měl nastat – touto dobou je **okamžik dokončení jednání pachatele**
 - o U hromadných a pokračujících – poslední dílčí útok
 - o U trvajících – ukončení protiprávního stavu
- Pravidlo – **trestnost činu se posuzuje podle zákona účinného v době, kdy byl čin spáchán; pozdějšího zákona se použije, jestliže je to pro pachatele příznivější** - zákaz retroaktivity v neprospěch pachatele; pravidla:
 - o Pachateli lze uložit pouze takový druh trestu, který dovoluje uložit zákon účinný v době, kdy se o TČ rozhoduje – trest je vybírán podle zákona nejpříznivějšího, avšak výběr zůstává omezen na ty tresty, které obsahuje účinná právní úprava
 - TZ účinný od 1.1.2010 převzal všechny druhy trestu, vytvořil dva nové: trest domácího vězení a trest zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné akce
 - o O ochranném opatření se rozhodne vždy podle zákona účinného v době, kdy se o ochranném opatření rozhoduje
- Zákaz retroaktivity je stěžejním principem TP, zejména s ohledem na požadavek právní jistoty
- Situace, kdy tento zákaz je možné prolomit, jsou výjimečné, např. u postihování válečných nacistických zločinů (tzv. retribuční zákon)
- Podle zákona účinného v době rozhodování se postupuje i v případech, kdy se nerozhoduje o trestnosti činu
 - o Způsob výkonu trestu, který byl pravomocně uložen za účinnosti dřívější úpravy
 - o Trestnost jednotlivých skutků spáchaných ve vícečetném souběhu se posuzuje vždy samostatně
 - o Zahlazení odsouzení
- Pravidlo se neuplatní v oblasti trestního práva procesního, trestní řízení se vždy řídí právními předpisy účinnými v době realizace jednotlivých procesních úkonů

Působnost místní

- Vymezuje území, na kterém trestní zákon působí své účinky
- ⇒ **Princip teritoriality** – podle zákona ČR se posuzuje trestnost činu, který byl spáchán na jejím území – pachatelem může být občan ČR, cizí státní příslušník, osoba bez státní příslušnosti
- o **Distanční delikty**
 - Jednání, kterého se pachatel dopustil na území republiky, ale následek nastal nebo měl zcela nebo z části nastat v cizině
 - Jednání, kterého se pachatel dopustil v cizině, ale následek nastal nebo měl zcela nebo z části nastat na území republiky
 - o **Tranzitní delikty** – za místa spáchání TČ se pokládají všechna místa, kde existoval příčinný vztah mezi jednáním a účinkem, i když na nich k vlastnímu účinku nedošlo (vyvíjela se tam příčinná souvislost)
 - o V působnosti TZ jsou i **exteritoriální místa**, zejm. sídla velvyslanectví cizích států – avšak na základě mezinárodní úmluvy nepřísluší na tomto území orgánům ČR provádět procesní úkony bez souhlasu dotčeného státu
 - Stíhat lze pouze TČ osob, které nejsou pod ochranou diplomatické imunity
 - o **Zásada registrace** – stejný režim jako pro zásadu teritoriality, TZ se vztahuje na TČ spáchané na palubě lodi nebo jiného plavidla, anebo letadla nebo jiného vzdušného dopravního prostředku, které jsou registrovány v ČR
- ⇒ **Zásada personalit** – působnost se vztahuje na všechny občany ČR a osoby bez státní příslušnosti, které mají na území ČR povolen trvalý pobyt, a to bez ohledu na místo, kde byl čin spáchán
- o **Princip aktivní personalit** – zákaz vydání, výjimkou je evropský zatýkácí rozkaz, který umožňuje předání občana
 - o **Pasivní princip personalit** – jestliže bude proti občanovi ČR spáchán TČ, může ho ČR stíhat, pokud bude splněna podmínka oboustranné trestnosti – spjata se zásadou ochrany
 - o **Zásada ochrany** – chrání zájmy státu a jeho orgánů - § 7 taxativně vyjmenovány TČ, které je třeba stíhat bez ohledu na místo činu a pachatele - zejm. TČ proti ČR uvedené v hlavě X
- ⇒ **Zásada univerzality** – stejně jako zásada ochrany se vztahuje na činy spáchané cizincem/osobou bez státní příslušnosti v cizině
- o Taxativně vyjmenovány v § 7
 - o Na rozdíl od zásady ochrany

- Útočí na samotné principy lidství
- Není zde podmínka, že jsou trestné i podle právního řádu státu, kde k činu došlo

⇒ **Zásada subsidiární univerzality** – vyděluje se z principu univerzality, postihuje se

- Jednání, která jsou oboustranně trestná
- Pachatelem je cizinec nebo osoba bez státní příslušnosti
- Pachatel byl dopaden v ČR
- Žádosti o vydání nebo předání z ČR nebylo vyhověno
- Stát, který žádal o vydání/předání, výslovně žádá o provedení trestního stíhání v ČR
- Nelze uložit přísnější trest, než jaký stanoví právní předpis v místě spáchání TČ

Působnost věcná

- Vyjadřuje, na jaký okruh společenských vztahů trestní zákon dopadá
- Ustanovení TZ chrání státní, veřejné a individuální vztahy, zájmy a hodnoty, které jsou konkretizovány v hlavách zvláštní části TZ a individualizovány ve skutkových podstatách TČ

Působnost osobní

- Vyjadřuje okruh osob, na které se TZ vztahuje
- Vymezujeme negativně, zejm. pomocí výjimek z působnosti TZ
- Osoby vyňaté jsou zcela nebo zčásti beztrestné, jedná se o tzv. **hmotněprávní exempci**
- Osobní postavení pachatele může způsobit jeho nestíhatelnost, tj. **procesní exempci**
- *Prezident republiky*
 - Po dobu výkonu funkce nemůže být stíhán nebo zadržen pro přestupek nebo jiný správní delikt – charakter hmotněprávní exempce
 - Stíhán může být pouze pro dva ústavní delikty – velezrada a hrubé porušení Ústavy nebo jiné součásti ústavního pořádku před ÚS na základě obžaloby Senátu
 - Možným trestem je ztráta úřadu a způsobilosti jej znovu nabýt
 - Prezident by se dopustil TČ před nástupem do úřadu, stíhání je dočasně vyloučeno, po skončení funkce je stíhání možné – procesněprávní exempce
- *Poslanci a senátoři Parlamentu ČR*
 - Hmotněprávní exempce (indemnita) se vztahuje na hlasování v příslušné komoře Parlamentu ČR a projevy učiněné na půdě příslušné komory
 - Pro jiná jednání platí exempce procesněprávní - nelze stíhat bez souhlasu příslušné komory Parlamentu
- *Poslanci Evropského parlamentu*
 - Podle Protokolu o výsadách a imunitách Evropských společenství platí zákaz vyšetřování, zadržení či stíhání pro názory či hlasování během výkonu funkce

3. Trestní právo evropské, Corpus Iuris, Evropský zatýkácí rozkaz

- TP je považováno za jeden z hlavních atributů a projevů státní suverenity, proto jakýkoli zásah do této národní svrchovanosti byl, mnohdy ještě je, považován za omezení státní suverenity
- Proto se počátky spolupráce v odvětví TP rozvíjely především na bilaterální, regionální (Rada Evropy), popř. mezistátní (OSN) úrovni – právním prostředkem byly mezinárodní úmluvy a dohody
- Ve 20. století se oblast TP v mezinárodních souvislostech dostala několikrát do popředí, např. v souvislosti s nutností vypořádat se s válečnými zločiny
- Dnes můžeme vývoj TP v evropských souvislostech sledovat ve dvou směrech
 - o Aktivita na půdě Rady Evropy – výsledky jsou mezinárodní smlouvy, rezoluce a doporučení
 - o Právo Evropské unie
- Pod pojmem TP v evropských souvislostech si nelze představit ucelený trestněprávní systém odpovídající pojetí TP, jak ho známe v jednotlivých národních právních řádech

Trestní právo a Rada Evropy

- jedním z hlavních cílů Rady Evropy je **ochrana a podpora lidských práv a základních svobod, pluralitní demokracie a právního státu**, jejím účelem je **podporovat zřízení a rozvoj demokratických právních institucí a postupů na národní, regionální a místní úrovni**
- RE působí především prostřednictvím 2 základních (vzájemně propojených) aktivit:
 - o 1. **mezivládní aktivity** – státy na nich pracují společně (RE vypracovává a přijímá úmluvy, ujednání a doporučení)
 - o 2. **aktivity kooperační** (cílem je podpořit institucionální, legislativní a administrativní reformy v členských státech)
- tyto aktivity řídí Generální ředitelství právních záležitostí
- úprava trestního práva v rámci RE představuje trestní právo klasické mezinárodní povahy
 - o proto nelze očekávat jednoznačné a komplexní zpracování této problematiky
 - o přijaté právní dokumenty jsou převážně rámcové povahy (často stanoví pouze mantinely)
 - o většinou formulovány pouze obecné definice (protože je nutnost dosažení konsensu velkého množství smluvních stran)
 - o doporučení a stanoviska mají především informativní charakter
- **Evropský výbor pro trestněprávní problematiku (CDPC)**
 - o stálý výbor při RE, funkce např.:
 - podporovat realizaci společných akcí členských států v oblasti TP, trestního procesu, prevence a péče o odsouzené
 - pravidelně přezkoumávat trestněprávní politiku v Evropě
 - podporovat kriminologický výzkum prostřednictvím konferencí, kolokvií...
 - vykládat evropské úmluvy a dohody
 - rozvíjet evropskou kooperaci v oblasti TP
 - o členy jsou zástupci členských států RE jmenováni z řad odborníků v TP, trestním procesu, kriminologii a penologii
 - o působí zde i zástupci EU, kteří mají status pozorovatele
- Úprava TP v rámci RE
 - o Zahnuje oblast obecného TP, ale i zvláštní část (např. problematika korupce)
 - o Základními právními instrumenty jsou smlouvy (úmluvy), rezoluce a doporučení

Jednotlivé oblasti úpravy

- Problematika korupce a organizovaného zločinu – RE je aktivní prostřednictvím GRECO (Skupina států proti korupci)
 - o Úmluva o praní, vyhledávání, zadržování a konfiskaci výnosů ze zločinu
 - o Trestněprávní úmluva o korupci
- Boj proti praní špinavých peněz
 - o Výbor expertů, který má za úkol navrhnout účinná opatření proti praní špinavých peněz
- Oblast počítačové kriminality – počítačové TČ jsou typickými přeshraničními delikty
 - o Úmluva RE o boji proti počítačové kriminalitě – první mezinárodní instrument
- Boj s terorismem
 - o Evropská úmluva o potlačování terorismu (1977) spočívá na principu nepolitického TČ (tzv. **apolitizace** – při rozhodování o vině a nevině je irrelevantní, zda byl čin spáchán z politických pohnutek či nikoli)
 - o Úmluva o prevenci terorismu
- Ochrana žen a dětí před pohlavním zneužíváním
 - o Doporučení a stanoviska, např. Doporučení o násilí v rodině
 - o Úmluva o předcházení a boji proti násilí na ženách a domácímu násilí
 - o Úmluva o ochraně dětí před pohlavním vykořisťováním a zneužíváním
- Boj proti obchodování s lidskými orgány
 - o Nejnovější úmluva přijatá na poli Rady Evropy je Úmluva proti obchodování s lidskými orgány (9.7.2014) – ČR tuto Úmluvu podepsala dne 25.3.2015
 - o Úmluva stanoví povinnost členským státům trestat úmyslný odběr lidského orgánu z těla žijícího či zemřelého dárce, pokud je odběr proveden bez souhlasu žijícího nebo zemřelého dárce
 - o Dále také úmluva stanovuje odpovědnost právnických osob za spáchané trestné činy
 - o Ustanovení úmluvy se nedotýkají zákonného transplantačního systému

Trestní právo v rámci EU

- Milníky historického vývoje evropského trestního práva lze spatřovat ve 3 významných smlouvách: Maastrichtská smlouva, Amsterodamská smlouva a Lisabonská smlouva

- Před Lisabonskou smlouvou bylo TP spojeno s tzv. třetím pilířem (spolupráce ve vnitřních věcech a justice), konstituován Maastrichtskou smlouvou
- Policejní a justiční spolupráce se soustředí zejm. na procesní stránku v oblasti soudního řízení a výkonu rozhodnutí, usnadnění extradice mezi členskými státy a zabránění kompetenčním konfliktům mezi členskými státy
- Z hlediska TP hmotného dochází k postupnému přijímání předpisů stanovujících znaky základních skutkových podstat v oblasti boje proti rasismu a xenofobii, terorismu, obchodování s lidmi a pohlavním vykořisťováním žen a dětí, obchodování s drogami, ...
- Amsterodamská smlouva kvantitativně redukovala třetí pilíř, některé oblasti byly přeneseny do prvního pilíře (azyl, migrace, kontrola hranic)
- Spolupráce sleduje především dosažení vyšší míry bezpečnosti na území Unie
- **právními prostředky** k regulaci politik 3. pilíře byly především společné postoje, rámcová rozhodnutí, opatření, mezinárodní úmluvy
 - o před Lisabonem převládaly právní akty mezinárodní povahy
 - o Amsterodamská smlouva zakotvuje kontrolní pravomoc Evropského soudního dvora (ESD) – ta však byla omezená, posílena byla konzultační pravomoc Evropského parlamentu
- přijaté a rozpracované právní akty můžeme rozčlenit na akty v rovině:
 - o procesněprávní (např. akty o vzájemném uznávání trestních rozhodnutí)
 - o akty materiální právní harmonizace (např. rámcová rozhodnutí obsahující definice protiprávních jednání)
- jednotlivé oblasti
 - o boj proti rasismu a xenofobii
 - do politik třetího pilíře byla začleněna Amsterodamskou smlouvou
 - rámcové rozhodnutí o boji proti rasismu a xenofobii – cílem je stanovit v prostoru EU účinné, přiměřené a zároveň odstrašující tresty pro rasové a xenofobně motivované TČ
 - o boj proti terorismu
 - rámcové rozhodnutí o boji proti terorismu
 - o Boj proti organizovanému zločinu
 - rámcové rozhodnutí Rady o boji proti organizovanému trestné činnosti
 - definováno zločinné spolčení, organizovaná skupina
 - nový TZ nahrazuje pojem „zločinné spolčení“ pojmem „organizovaná zločinecká skupina“
 - podpora preventivních programů pro boj proti ilegálnímu obchodování s drogami a konzumaci drog, organizování kampaní o příčinách, nebezpečích a následcích kriminality
 - o boj proti obchodování s lidmi, boj proti pohlavnímu vykořisťování dětí a dětské pornografii, boj proti korupci, podvodům a ochrana finančních zájmů EU, boj proti praní špinavých peněz, boj proti počítačové kriminalitě, boj proti nelegálnímu přistěhovalectví a nepovolenému překračování hranic, boj proti obchodování s drogami, trestněprávní ochrana životního prostředí
 - **Boj proti praní špinavých peněz:**
 - V roce 2015 došlo k přijetí čtvrté Směrnice o boji proti praní špinavých peněz, která zavazuje členské státy k vytvoření centrálních registrů – zde budou informace o skutečných vlastnících podnikatelských subjektů a dalších PO, včetně svěřeneckých fondů
 - Tj. banky, auditori, právníci, realitní makléři, kasina aj. mají plnit specifické oznamovací povinnosti o podezřelých transakcích svých klientů
 - Přístup do systému budou mít finanční zpravodajské služby, povinné osoby („banky aj.“), veřejnost (za určitých podmínek)
 - Povinnost převést směrnici do souladu s právním řádem do 26.6.2017

Corpus Juris

- v 90. letech v důsledku stále většího sblížení skutkových podstat TČ v národních úpravách byl na základě spolupráce mezi akademiky a experty TP jednotlivých členských států vysloven požadavek na vytvoření tzv. Evropské právní oblasti (European Judicial Area), který vyústil ve vypracování návrhu trestního kodexu k zajištění finančních zájmů EU zvaného Corpus Juris jako základu evropského TP
- smyslem a cílem by mělo být zjednodušení dosavadní komplikované právní pomoci mezi státy a usnadnění vyšetřování a trestního stíhání ve vztahu k 8 základním SP definovaným v Corpus Juris
 - o návrh Corpus Juris obsahuje nejen hmotněprávní, ale i procesní ustanovení, která zřizují úřad Evropského veřejného žalobce – prokurátora s vlastní vyšetřovací pravomocí ve všech členských státech
- Corpus Juris rozdělen:
 - o část hmotná (zvláštní část) – výčet SP TČ:
 - podvod proti rozpočtu Společenství
 - podvod ve sféře volné soutěže
 - korupce
 - zneužití úřední povinnosti
 - zpronevěra
 - vyžazení služebního tajemství
 - praní a přechovávání majetkových hodnot získaných z nepoctivých zdrojů
 - zločinné spolčení
 - o část procesní
- Corpus Juris obsahuje také katalog sankcí
 - o pro FO trest odnětí svobody (s HH až 5 let), peněžitý trest (až 1 milion eur)
 - o u PO soudní dohled, peněžitý trest
 - o další tresty např. zveřejnění rozsudku, zabránění nástrojů určených ke spáchání činu
 - o pro výměru je podstatný stupeň závažnosti protiprávního jednání, míra zavinění a míra účasti na činu
 - o přihlíženo má být k osobním poměrům pachatele, motivu činu či případné snaze o náhradu škody
- návrh byl po zveřejnění podroben silné kritice zejména v EP, přesto však zůstává ojedinělým pokusem o komplexní úpravu evropského trestního práva

- myšlenka Evropského veřejného žalobce se však možná brzy dočká svého naplnění v podobě přijetí nařízení na základě Lisabonské smlouvy

Evropský zatykáci rozkaz

- vstup ČR do EU zásadně zmodyfikoval princip nevydávání vlastních státních občanů
- povinnost implementovat rámcové rozhodnutí Rady o evropském zatykáci rozkazu a postupech předávání mezi státy
 - stalo se tak zákonem č. 537/2004 Sb. – zásadní průlom do dosud platné zásady nevydávání státních občanů
 - souběžně s novelou TZ byla přijata novela TR (zákon č. 539/2004 Sb.) – obsahuje zvláštní ustanovení o předávání osob mezi členskými státy EU na základě evropského zatykáciho rozkazu (§ 403 an. TR)
- **přímé předání** (pojem vydání se používá v rámci extradičního řízení) mezi jednotlivými justičními orgány
 - tyto orgány spolu komunikují zásadně přímo, bez zdlouhavých diplomatických procedur
 - výhodou je tedy zrychlení a zjednodušení postupu předávání mezi členskými státy
- fungování založeno především na vysokém stupni důvěry v právní řády členských států
 - rámcové rozhodnutí definuje evropský zatykač jako „soudní rozhodnutí, které vydal některý členský stát proto, aby jiný členský stát zatkl a předal vyžádanou osobu za účelem trestního stíhání nebo k výkonu trestu odnětí svobody nebo ochranného opatření spojeného s odnětím svobody“
- základním účelem je zrušit v rámci EU formální postup předávání osob, které se po vynesení pravomocného rozsudku vyhýbají spravedlnosti
- obecně lze vydat za všechna jednání, na která podle práva státu, který zatykač vystavuje, dopadá trest odnětí svobody nebo ochranné opatření spojené s trestem odnětí svobody s horní hranicí nejmeně 12 měsíců, a jde-li o jednání, pro které již byl uložen trest nebo nařízeno ochranné opatření, výše trestu se zkracuje nanejmeně 4 měsíce odnětí svobody
- rámcové rozhodnutí obsahu rozsáhlý **katalog taxativně vymezených TČ, pro které lze vydat evropský zatykač**
 - terorismus, obchodování s lidmi, korupce, znásilnění, vražda, těžké ublížení na zdraví...
 - konkrétně se jedná o TČ, pro které trestní zákon stanoví sazbu trest odnětí svobody ve výši nejmeně 3 let
 - u těchto TČ není nutné zkoumat podmínku oboustranné trestnosti (podle rámcového rozhodnutí stačí, pokud jsou trestné ve vystavujícím členském státě)
- obligatorní a fakultativní **důvody pro odmítnutí výkonu evropského zatykáciho rozkazu**
 - obligatorní – amnestie, nedostatek trestní odpovědnosti vzhledem k věku osoby a dodržení zásady ne bis in idem
 - fakultativní – možnost státu, který má evropský zatykač vykonat, odmítnout proto, že jednání nepředstavuje podle jeho práva TČ
- od 1.1.2004 rozhodnutí nahradilo řadu mezinárodních úmluv (např. Evropská úmluva o vydávání)
- jedná se o individuální právní akt vydaný soudem členského státu, kterým se vyžaduje zatčení a předání požadované osoby od jiného členského státu
 - evropský zatykáci rozkaz vydaný příslušnými justičními orgány členského státu není přímo vykonatelný
 - § 411/1 TR – o předání osoby rozhodne po skončeném předběžném šetření na návrh státního zástupce příslušný soud
 - zásadně obligatorní předávání státních občanů – vyloučený zásah do státní jurisdikce a svrchovanosti
- **základní principy** evropské zatykáciho rozkazu – shrnutí:
 - rozhodnutí, které spočítá na zásadě **vzájemného uznávání** soudních rozhodnutí
 - umožňuje **výjimku ze zásady oboustranné trestnosti, ze zásady nevydávání státních občanů**
 - nadále však platí, že ČR může předat vlastního občana jinému státu EU **pouze za podmínky vzájemnosti** (§ 403/2 TR)
 - skutečnost, zda je pachatel občanem ČR se ověřuje v rámci předběžného šetření, které je součástí řízení o vydání do ciziny
 - právní úprava ve vnitrostátním právu - § 404 – zatykáci rozkaz vydaný v souladu s předpisy EU, může jej vydat justiční orgán členského státu (**vyžadující stát**) proti osobě, která se zdržuje v jiném členském státě (**předávající stát**), je-li třeba vyžádat její předání za účelem trestního stíhání nebo k výkonu TOS nebo ochranného opatření spojeného s omezením svobody
 - je-li stíhána pro TČ, za který podle právních předpisů vyžadujícího státu může být odsouzena k trestu odnětí svobody s horní hranicí nejmeně 12 měsíců nebo jí může být uloženo ochranné opatření spojené s omezením osobní svobody v délce nejmeně 12 měsíců, nebo
 - byla-li odsouzena k trestu odnětí svobody v délce nejmeně 4 měsíců, anebo jí bylo uloženo ochranné opatření spojené s omezením osobní svobody v délce nejmeně 4 měsíců
- u 32 výslovně uvedených TČ (§ 412 TR), pokud je za ně možno uložit ve vyžadujícím členském státě trest odnětí svobody s horní hranicí alespoň 3 let, je prolomena zásada dvojí trestnosti
 - postačí, pokud skutek je trestný podle práva vyžadujícího státu

4. Pojem trestného činu, jeho znaky, třídění trestných činů

Trestný čin

- § 13 odst. 1 TZ – **Trestným činem je protiprávní čin, který trestní zákoník označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně**
- TČ mladistvého se nazývá **proviněním** – jde pouze o označení, nejde o samostatnou kategorii
- 2 obligatorní podmínky:
 - o **Protiprávnost** – rozpor s právní normou v rámci právního řádu
 - TČ mohou být jen činy nedovolené, protiprávní
 - Protiprávnost formální – protinoremnost – rozpor s právním řádem jako celkem
 - Protiprávnost materiální – jednání má být pro společnost natolik škodlivé, aby na něj reagovala prostředky trestního práva
 - o **Znaky uvedené v trestním zákoně** – formální znaky TČ
 - O pojetí TČ se hovoří jako o formálním pojetí TČ
 - Legální definice je doplněna a omezena dvěma korektivy:
 - Hmotněprávní korektiv – zásada subsidiarity trestní represe (ot. 5)
 - o Zmírňuje dopady formálního pojetí TČ – používá se termín materializované formální pojetí TČ
 - Procesněprávní korektiv – zásada oportunity – možnost státního zástupce zastavit/odložit trestní stíhání z důvodu neúčelnosti
 - o Výjimka ze zásady legality – povinnost stíhat

Pojmové znaky TČ/provinění

- **Protiprávnost**
- **Typové znaky TČ** – znaky skutkové podstaty
 - o Objekt, objektivní stránka, subjekt, subjektivní stránka
- **Obecné znaky**
 - o **Věk a přičetnost** – jsou pro všechny TČ shodné, TČ se může dopustit pouze osoba trestně odpovědná, tj. která dosáhla stanoveného věku a byla přičetná
 - Dověrš-li 15 let – mladistvý, zákon o soudnictví ve věcech mládeže
 - 18 let – plná trestní odpovědnost
 - o **Rozumová a mravní vyspělost** – zkoumá se u mladistvých (15-18 let)
 - *Relativní trestní odpovědnost*

Trestný čin X protiprávní čin X čin jinak trestný

- **Protiprávní čin** užívá zákon o soudnictví ve věcech mládeže jako souhrnné označení pro **trestný čin, provinění či čin jinak trestný**
- **Čin jinak trestný** – čin, který je v daném případě beztrestný, i když v jiném případě a za jiných okolností by trestný byl
- § 111 TČ se rozumí i **příprava** u zvlášť závažného zločinu, pokud to zákon výslovně stanoví (§ 20), **pokus** trestného činu (§ 21) a účastenství na TČ ve formě **organizátorství, návodu a pomoci** (§ 24)

Druhy TČ

- Monopartice – podoba jednoho soudně trestného deliktu (do 31.12.2009)
- Bipartice – podoba dvou kategorií soudně trestných deliktů (od r. 1970-1990 – tr.č. a přečin, a znovu zavedl TZ 2009, od 1.1.2010)
- Tripartice – tři kategorie, znal rakouský TZ z r. 1852
- **České TP zná od 1.1.2010 dvě kategorie – přečiny a zločiny – bipartice**
 - o **Přečiny** – všechny nedbalostní TČ a ty úmyslné TČ, na které zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do pěti let (včetně)
 - o **Zločiny** – trestné činy, které nejsou přečiny
 - o **Zvlášť závažné zločiny** – podkategorie zločinů – ty úmyslné TČ, na které zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí nejméně deset let
- TČ (provinění) od ostatních protiprávních a protispoločenských činů liší nejen svými znaky, ale také tím, že se jedná o delikty s určitým, vyšším stupněm závažnosti (škodlivosti) pro společnost.
- Protispoločenská jednání můžeme rozdělit podle jejich závažnosti do několika skupin:
 - o trestné činy podle TZ, resp. provinění podle zák. o soud. ve věc. ml.
 - o správní delikty FO, zejména přestupky, pořádkové delikty aj.
 - přestupek - zaviněné jednání, které porušuje nebo ohrožuje zájem společnosti a je za přestupek výslovně označeno v tomto nebo v jiném zákoně, nejde-li o jiný správní delikt postižitelný podle zvláštních právních předpisů, anebo o trestný čin
 - o občanskoprávní (civilněprávní) delikty
 - o jiné společensky nežádoucí činy se škodlivými důsledky, které lze kvalifikovat jako protiprávní

Třídění TČ

- podle závažnosti - přečin, zločin, zvlášť závažný zločin
- významu chráněného zájmu - do třinácti hlav zvláštní části TZ
- způsobu jednání – **komisivní** (spáchané konáním) a **omisivní** (spáchané opomenutím); **omisivní pravé** (lze spáchat pouze opomenutím, např. neposkytnutí pomoci) a **nepravé** (lze spáchat jak konáním, tak opomenutím, ale v daném případě byly spáchané opomenutím, např. vražda)
- formy zavinění – úmyslné a nedbalostní
- vývojových stádií – příprava, pokus, dokonání TČ

- druhu následku – ohrožovací, poruchové
- zda vyvolají účinek – materiální a formální
- okruhu subjektů, které se jich mohou dopustit
 - o obecné – pachatelem může být kdokoli
 - o zvláštní – vyžadují od pachatele nějakou zvláštní vlastnost, vyžaduje se, aby pachatel měl postavení tzv. konkrétního či speciálního subjektu
 - o vlastnoruční – vyžadují, aby pachatel jednal vlastnoručně, tedy vlastním tělem nebo alespoň osobně (např. křivá výpověď, soulož mezi příbuznými)
- typové závažnosti (významné dělení)
 - o zvlášť závažné zločiny – úmyslně, horní hranice nejméně 10 let
 - o přečiny – nedbalostní a úmyslné, kde lze uložit trest odnětí svobody nejvýše do 5 let
 - o TČ, za které lze uložit trest odnětí svobody nejvýše do 3 let
- Časové hledisko – pokračování, hromadné, trvající

Pokračování v TČ

- 4 znaky, které musí být kumulativně splněny:
- Stejná skutková podstata
- Stejný nebo obdobný způsob provedení
- Objektivní souvislost
 - o Časová mezi jednotlivými útoky
 - o Místní – je pravidelná, nikoli zákonná, pachatel obvykle pokračuje na stejném místě
 - o Obdobný předmět útoku – vykládáme širěji, nemusí být totožný
- Subjektivní souvislost – společný záměr
 - o Pachatel má už při prvním dílčím útoku v hrubých rysech páchat tuto činnost (*rámcová představa pachatele o povaze TČ*)
 - o Kde chybí společný záměr, hovoříme o opakování TČ

Hromadné TČ

- Podmínkou trestnosti je **více útoků**, které teprve v souhrnu zakládají odpovědnost za TČ

Trvající TČ

- Pachatel **vyvolá protiprávní stav a pak jej udržuje**, anebo **udržuje protiprávní stav**, aniž zákon vyžaduje, aby jej také vyvolal
- Postihuje se právě ono udržování protiprávního stavu
- Pokračování v TČ, TČ hromadné a trvající se z hlediska hmotného práva posuzují jako **jeden skutek a jeden TČ**
- Posuzujeme jako činy spáchané za účinnosti nového zákona, jestliže se alespoň část jednání odehrála za účinnosti nového zákona
 - o Začne krást automobily jako mladistvý, skončí jako dospělý, posuzuje se jako dospělý
 - o Pokračující trestná činnost, je vyhlášena amnestie, on páchá dál, amnestie se na něj nevztahuje, protože páchá dál stejný čin
- Promlčení – začne se počítat až od konce posledního dílčího útoku

5. Zásada subsidiarity trestní represe

- Jednou ze základních zásad TP
- Vyjadřuje myšlenku, že **TP se uplatí až jako prostředek ultima ratio**, tj. poslední instance, TP je nejpřísnější prostředek, který má stát k dispozici i ochraně taxativně vymezených zájmů, nastupuje tam, kde ostatní prostředky se ukáží jako neúčinné
- Trestnými činy mohou být pouze závažnější případy protispolečenských jednání
- Tam, kde postačí k regulaci prostředky zejména správního práva, občanského práva nebo obchodního práva, jsou trestněprávní prostředky nepřipustné
- Judikatura ÚS – trestní právo nemůže sloužit jako prostředek nahrazující ochranu práv a právních zájmů jednotlivce v oblasti soukromoprávních vztahů
 - o Proti jednáním porušujícím práva vyplývající z občanskoprávních, resp. obchodněprávních předpisů je třeba nejprve brojit soukromoprávními prostředky, když to nebude stačit, tak sankce správní a až na posledním místě uplatnit prostředky trestněprávní (opačný postup by byl v rozporu se zásadou subsidiarity trestní represe)
- 2 podmínky – musí být splněny kumulativně
 - o **Jde o případy společensky škodlivé**
 - o **Nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu**
- 2 aspekty
 - o **Aplikační** – při projednávání jednotlivých trestních kauz se tato zásada uplatní jako korektiv zabraňující kvalifikaci konkrétního protiprávního jednání jako TČ
 - o **Legislativní** - uplatní se jako kriminálně politické směrnice, limitující intenzitu trestní represe při definování skutkových podstat trestných činů a stanovení dalších obecných podmínek trestní odpovědnosti
- Zásada subsidiarity trestní represe doplňuje formální pojetí TČ, je **materiálním korektivem** formálního pojetí TČ
- TZ z roku 2009 doplňuje formální pojetí TČ o dva korektivy
 - o Hmotněprávní – **zásada subsidiarity trestní represe**
 - o Procesní korektiv – **zásada oportunitity** – umožňuje státnímu zástupci zastavit trestní stíhání z důvodu neúčelnosti
 - Je výjimkou z obecného **principu legality** – státní zástupce je povinen stíhat všechny TČ, o kterých se dozví, nejsou-li dány zákonné překážky

6. Skutková podstata trestného činu

- Základem trestní odpovědnosti je spáchání TČ/provinění
- Jedním z **formálních znaků TČ** (protiprávnost, typové znaky, obecné znaky)
- Jde o **právní formu vyjadřující typové znaky TČ** uvedené v trestním zákoně
- Je to souhrn objektivní a subjektivních znaků, které určují a odlišují navzájem jednotlivé druhy TČ
- TČ spáchaný mladistvým se nazývá **provinění** – co je řečeno ohledně skutkové podstaty TČ platí i pro skutkovou podstatu provinění
- Výběr znaků provádí zákonodárce na základě nebezpečných či škodlivých jednání, které se vyskytují ve společnosti a proti nim je třeba společnost chránit
- Při výběru se uplatňují **obecné požadavky** na tvorbu trestněprávních norem – přesnost, jasnost, výstižnost, jednoznačnost
- Je třeba respektovat i **specifická kritéria** pro tvorbu trestněprávních norem – zachování zásady subsidiarity trestní represe, hledisko efektivnosti boje s daným jevem prostředky TP, možnost odhalit tato jednání a dokázat je v trestním řízení
- Některá jednání **mají znaky TČ jen zdánlivě**, jsou to např. jednání v nutné obraně nebo v krajní nouzi, která TZ prohlašuje za beztrestná
- Je třeba odlišovat **konkrétní skutkový děj** (skutek), který má znaky skutkové podstaty TČ, skutková podstata je odrazem skutku, jednotlivé skutky se vyznačují specifickými okolnostmi
- Od skutkové podstaty odlišujeme také **dispozici** – souhrn všech podmínek trestní odpovědnosti, včetně těch, které nejsou znaky skutkové podstaty (věk, přičetnost, rozumová a mravní vyspělost)
- **Význam** skutkových podstat záleží především v přesném vymezení podmínek trestní odpovědnosti, které se děje výčtem znaků TČ

Znaky skutkové podstaty

- **Obligaturní znaky** - existují u každé skutkové podstaty, nemá-li čin všechny tyto znaky, není tu ani skutková podstata TČ
 - o **Objekt** – společenské zájmy, hodnoty, proti nimž směřuje TČ
 - o **Objektivní stránka** – zahrnuje především jednání, následek a příčinný vztah mezi jednáním a následkem. Fakultativními znaky jsou místo i čas jednání, hmotný předmět útoku a účinek
 - o **Subjekt** (pachatel) – kde ze zákona nevyplývá nic jiného, může jím být kdokoli, kdo je trestně odpovědný, avšak u některých skutkových podstat je okruh pachatelů omezen (např. u zneužití pravomoci úřední osoba může být pachatelem pouze úřední osoba)
 - o **Subjektivní stránka** – vnitřní, psychický vztah pachatele k protiprávnímu jednání
- **Fakultativní znaky** – nemusí být u všech skutkových podstat
 - o Např. určité místo, určité vymezený čas jednání, určitý prostředek spáchání TČ, cíl, pohnutka, motiv
 - o Jestliže ale skutková podstata tento znak obsahuje, pak musí být splněn

Třídění skutkových podstat

- Je možno třídit podle různých hledisek

1) Podle vyjádření v zákoně:

- o **Popisné, odkazovací, blanketní**

2) Podle závažnosti:

- Základní** – uvádějí znaky běžného typu daného TČ a bývají uvedeny zpravidla v prvních odstavcích příslušných ustanovení
- Kvalifikované** – jsou tvořeny znaky základní skutkové podstaty a nějakým dalším znakem, který typizuje vyšší stupeň závažnosti činů jím charakterizovaných pro společnost
 - Kvalifikovaná se bez základní neobejde, vždy je základní skutková podstata součástí kvalifikované skutkové podstaty
 - Kvalifikovaná tu základní modifikuje, ale nikoli v podstatných vlastnostech
 - Zpravidla uvedeny ve druhém a dalším odstavci, ale není to tak vždy!
- Privilegované** – charakterizují TČ menší typické závažnosti než skutkové podstaty základní, jsou zde okolnosti, které snižují nebezpečnost činu pro společnost
 - Vyskytují se ojediněle, např. vražda novorozence dítěte matkou (§ 142) je privilegovanou skutkovou podstatou k vraždě (§ 140) – zákonodárce privileguje duševní stav matky (rozrušení způsobené porodem)
 - Měly by se skládat ze základní skutkové podstaty a nějakého modifikujícího znaku, který by typicky společenskou škodlivost snižoval

- Skutkové podstaty kvalifikované a privilegované jsou v poměru speciality k základním

3) Podle struktury:

- Jednoduché** – neobsahují více znaků stejného druhu
- Složitá skutková podstata**
 - charakterizována pluralitou znaků, které vznikají například spojením znaků dvou jiných skutkových podstat jednoduchých – tzv. **složená skutková podstata**
 - o např. ustanovení § 146 odst. 2 písm. e TZ, které obsahuje znaky úmyslného ublížení na zdraví (§ 146 odst. 1 TZ) a násilí proti skupině obyvatelů a jednotlivci (§ 352 odst. 2 TZ)
 - o složené skutkové podstaty jsou speciální v poměru ke skutkovým podstatám, ze kterých se skládají
 - mnohost znaků se může projevat v tom, že její naplnění vyžaduje všechny tyto znaky, tj. znaky jsou dány kumulativně – tzv. **kumulativní skutková podstata**
 - o např. TČ loupeže má dva objekty – svoboda a majetek
 - tzv. **alternativní skutková podstata** – některé znaky stejného druhu jsou dány alternativně, k naplnění znaků skutkové podstaty postačí, že jednáním popsáním v ustanovení, je zasažen jeden ze zájmů
 - o u jiných skutkových podstat je uveden alternativně forma zavinění, tedy příslušný čin lze spáchat úmyslně nebo z nedbalosti

- může nastat situace, kdy skutková podstata není naplněna, ale pachatel je stejně odpovědný – zákon obsahuje některá ustanovení, která rozšiřují dopad a rozsah trestní odpovědnosti
- § 20 příprava, § 21 pokus, § 24 účastenství
- Např. chci někoho zabít, ale netrefím – nezpůsobil jsem následek – smrt - ale je to nebezpečné a přišť by se mi to mohlo povést

7. Objekt trestného činu

- **obligatorním znakem skutkové podstaty**
- Zvláštnosti vzhledem k ostatním znakům skutkové podstaty:
 - o má klíčový význam pro skutkovou podstatu TČ
 - o je základním hlediskem pro systematiku zvláštní část TZ
 - o umožňuje stanovit charakter i stupeň společenské závažnosti skutku – je důležitý pro správnou právní kvalifikaci skutku
 - o zpravidla není vyjádřen v zákoně, je třeba jej dovodit výkladem
 - o jde o teoretickou, abstraktní konstrukci, imateriální kategorii
- různá vymezení pojmu
- zpravidla objekt definujeme jako společenské vztahy, zájmy a hodnoty chráněné TZ – pro označení těchto vztahů, zájmů a hodnot se někdy užívá označení „právní statek“
- souvisí s tzv. ochranou funkcí TP (prostředek ultima ratio)
- fragmentární povaha TP – TP není a nemá být všeobecným systémem – zákonodárce nechrání všechny objekty, ale pouze „fragментy“ – takové zájmy, které ochranu vyžadují
- TP chrání společenské vztahy a hodnoty, které jsou upravené jinými předpisy – TP má druhotný (sekundární) charakter – TP chrání uvedené vztahy a hodnoty jen za zvláštních podmínek (před spácháním TČ) a používá rozdílnou metodu ochrany (tresy, opatření)
- Porušení nebo ohrožení nazýváme následkem

Třídění objektů TČ

- Podle stupně obecnosti
 - o Obecný (rodový) objekt
 - o Druhový (skupinový) objekt
 - o Individuální objekt
- Podle způsobu zásahu do chráněného zájmu
 - o **Hlavní** (bezprostřední, primární)
 - Nejdůležitější společenské vztahy, proti nim TČ vždy bezprostředně útočí a které jsou především chráněny příslušným ustanovením zvláštní části TZ
 - o **Vedlejší** (sekundární)
 - Ostatní společenské vztahy, které jsou TP postiženy jen nepřímo, nahodile nebo vzdáleně
 - Nepatří ke znakům skutkové podstaty, jsou irelevantní z hlediska viny, je možné je zohlednit při individualizaci trestu
 - Např. TČ vraždy – hlavním objektem je lidský život, vedlejším, kdo se postará o nezletilé děti
- **TČ s jedním objektem a TČ s více objekty**
 - o Potřeba zkoumat, zda jsou objekty stanovené
 - Kumulativně – pachatel musí porušit všechny objekty (např. TČ loupeže)
 - Alternativně – stačí porušit jeden z objektů

Obecný objekt (rodový)

- Souhrn nejdůležitějších vztahů, zájmů a hodnot, které má TP chránit
- Určuje rozsah potřebné právní úpravy
- Je obecný k individuálnímu a druhovému
- Není vymezen v TZ

Druhový objekt (skupinový)

- Je vyjádřen společnými druhovými rysy individuálních objektů jednotlivých TČ
- Jsou vyjádřeny ve zvláštní části TZ v názvech hlav
- 1. hlava- TČ proti životu a zdraví
- 2. hlava- TČ proti svobodě a právům na ochranu osobnosti, soukromí a listovního tajemství
- 3. hlava- proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti
- 4. hlava- proti rodině a dětem
- 5. hlava- proti majetku
- 6. hlava- TČ hospodářské
- 7. hlava- TČ obecně nebezpečné
- 8. hlava- TČ proti životnímu prostředí
- 9. hlava- TR proti ČR, cizímu státu a mezinárodní organizaci
- 10. hlava- TČ proti pořádku ve věcech veřejných
- 11. hlava- proti branné povinnosti
- 12. hlava- vojenské TČ
- 13. hlava- TČ proti lidskosti, míru a válečné

Individuální objekt

- jednotlivý zájem, k jehož ochraně je ustanovení určeno
- např. u krádeže je zájem na ochraně vlastnictví
- je nezbytně znakem skutkové podstaty každého TČ, neboť čin, který nenarušuje ani neohrožuje žádné chráněné hodnoty, nemůže být trestný
- můžeme o něm hovořit ve dvou rovinách:
 - o *obecná rovina* – máme na mysli znak skutkové podstaty, tedy výšeč společenských vztahů určitého druhu
 - je znakem skutkové podstaty
 - o *konkrétní rovina* – míníme tím jedinečný, konkrétní společenský zájem
 - tzv. konkrétní objekt TČ není obligatorním znakem skutkové podstaty
- určení individuálního objektu je podmínkou pro správnou kvalifikaci TČ a pro určení povahy a stupně závažnosti každého konkrétního činu pro společnost
- ve zvláštní části je výslovně a určitě vyjádřen jen někdy – když není, určuje se podle smyslu a obsahu zákona

Předmět útoku

- každý TČ má objekt, protože čin, který nenarušuje ani neohrožuje žádné chráněné hodnoty, nemůže být TČ
- některé TČ mají mimo objekt ještě i hmotný předmět útoky – fakultativní znak
- jsou buď lidé nebo věci, na které pachatel TČ bezprostředně útočí, a tím zasahuje objekt TČ
- změna na hmotném předmětu útoku se nazývá **účinek** TČ – rovněž fakultativní znak
- např. vražda:
 - o objekt – lidský život
 - o následek – usmrcení
 - o hmotný předmět útoku – Jan Novák
 - o účinek – smrt Jana Nováka
- rozlišování mezi následkem a účinkem má význam
 - o TČ materiální – vyžaduje se účinek
 - o TČ formální – nevyžaduje se účinek

8. Objektivní stránku trestného činu

Pojem objektivní stránky TČ

- Obligatorní znak skutkové podstaty
- Způsob spáchání TČ a jeho následky
- Obligatorní znaky:
 - o **Jednání**
 - o **Následek**
 - o **Příčinný vztah mezi jednáním a následkem**
- Fakultativní znaky – pokud je uveden ve skutkové podstatě, stává se z něj znak obligatorní
 - o **Místo TČ**
 - Na místě veřejnosti přístupném
 - o **Doba spáchání TČ**
 - Za stavu ohrožení státu, při porodu nebo bezprostředně po něm
 - o **Zvláštní způsob spáchání**
 - Vražda spáchaná zvlášť surovým a trýznivým způsobem
 - o **Hmotný předmět útoku**
 - Dítě, těhotná žena
 - o **Použitý prostředek ke spáchání TČ**
 - Vydírání se zbraní
- Chybí-li některý z obligatorních znaků, není objektivní stránka naplněna, není tudíž plně naplněna skutková podstata, nenastává tedy trestní odpovědnost
- Trestní odpovědnost vyžaduje, aby znaky charakterizující objektivní stránku byly naplněny právně relevantní kvalitou – např. ke vzniku odpovědnosti za TČ krádeže nestačí, že pachatel si присvojil cizí věc tím, že se ji zmocnil, ale musí způsobit škodu nikoli nepatrnou

Jednání

- **Projev vůle ve vnějším světě**
- Jednáním je konání i opomenutí
- Skládá se ze dvou složek:
 - o Vnitřní (**vůle**)
 - o Vnější (**projev vůle**)
- Chybí-li některá ze složek, nejde o jednání ve smyslu TP
- O jednání v trestněprávní smyslu **nepůjde**:
 - o Vis absoluta (fyzické násilí) – vylučuje vůli, tedy i jednání v trestněprávním smyslu
 - Jednáním není pohyb, který je vnucen vnější silou
 - Např. někdo do mě strčí a vrazím do výlohy, někdo mi vede ruku, ...
 - o Reflexní pohyby, pohyb vyvolaný křečí, pohyby v bezvědomí, pohyb, který není z jiných důvodů projevem vůle (mluvení ze spaní)
 - o Chybí-li vnější složka – proto nemůže být jednáním pouhá myšlenka neprojevená zevní aktem
- O jednání v trestněprávním smyslu **půjde**:
 - o Vis compulsiva – psychický nátlak, ale jednatel má na výběr, dává přednost jednání před újmou; trestní odpovědnost je ovšem vyloučena z důvodu vylučujícího protiprávnost (krajní nouze)
 - o Závazný rozkaz – byť vázán rozkazem, projevuje svou vůli; trestní odpovědnost opět vyloučena
 - o Jednat může i osoba nepříčetná nebo dítě – trestní odpovědnost vyloučena z důvodu nepříčetnosti, resp. věku
- Známé TČ, které mají dvě jednání (znásilnění – násilné jednání + soulož)
- Způsob provedení činu může být i přitěžující okolností
- Zvlášť zavrženíhodný způsob spáchání je podmínkou pro uložení výjimečného trestu
- Jednat můžeme konáním nebo opomenutím
 - o TČ **komisivní** – tzv. čistě činnostní, lze spáchat jak konáním
 - o TČ **omisivní** – tzv. nečinnostní
 - **Pravé omisivní** – čistě omisivní – možno spáchat pouze opomenutím (např. neposkytnutí pomoci, obecná povinnost konat)
 - Neodpovídá za následek
 - **Nepravé omisivní** – možno spáchat jak konáním, tak opomenutím
 - Jsou-li spáchány opomenutím, nazýváme je nepravé omisivní delikty (např. vražda spáchaná neposkytnutím stravy)
 - Odpovídá i za následek
 - o Opomenutí může být úmyslné i nedbalostní – např. lékař dá pacientovi úmyslně lék, aby zhoršil jeho zdravotní stav

Zvláštní povinnost konat (§ 112)

- o § 112 stanovuje, za jakých podmínek pachatel odpovídá za tzv. nepravý omisivní delikt – opomenutí je postaveno na úroveň konání
 - o Zákon uvádí 6 pramenů, kdy má pachatel zvláštní povinnost konat:
- 1) Povinnost vyplývající ze zákona**
- Právní předpis odlišný od TZ
 - Zákon o rodině – zvláštní povinnost rodičů pečovat o nezletilé dítě

- Dále policisté, lékaři i ostatní zdravotnickí pracovníci
- 2) **Povinnost stanovena úředním výrokem**
 - Např. povinnost opatrovníka ustanoveného soudem nezletilci
- 3) **Povinnost vyplývající ze smlouvy**
 - Hlídač má povinnost střežit
- 4) **Povinnost vyplývající z předchozího ohrožujícího jednání – ingerence**
 - Povinnost odvrátit nebezpečí, které původce nebezpečí sám svým jednáním vyvolal
 - Např. pachatel v baru bodl poškozeného nožem – v důsledku svého nebezpečného jednání má povinnost zabránit ještě závažnějším následkům
 - Nebo nebezpečná jízda lyžaře
- 5) **Povinnost vyplývající z dobrovolného převzetí povinnosti konat – garance**
 - Garant přebírá svým jednáním záruku za integritu chráněného právního statku
 - Např. pachatel se rozhodl provést křižovatkou slepce, kterého následně nechal uprostřed křižovatky, garant by byl odpovědný za nedbalostní způsobení těžké újmy na zdraví, pokud slepce srazí auto
 - Garant plní něco, co nemusel, ingerent odpovídá za své jednání
- 6) **Jiný důvod** ve vztahu, k němuž byl pachatel podle okolností a svých osobních poměrů povinen jednat
 - Právní úprava neupřesňuje, literatura uvádí:
 - Např. společenství v nebezpečí při účasti v horolezeckém týmu
 - Odpovědnost poskytovatelů internetových služeb za neoprávněný obsah stránek

Následek

- **Porušení nebo ohrožení hodnot, které jsou objektem TČ**
- Můžeme rozlišovat hlavní a sekundární následek
- Následkem může být **porucha** (ublížení na zdraví) nebo **ohrožení** (reálné nebezpečí vzniku poruchy)
- TČ **poruchové** (musí dojít k poruše na objektu) a TČ **ohrožovací** (k dokonání TČ se nevyžaduje, aby nastala porucha)
- Následek se vztahuje k objektu TČ, účinek k hmotnému předmětu útoku
- TZ třídí následky TČ do několika kategorií:
- 1) **Následek** (porucha nebo ohrožení) - znak základní skutkové podstaty
- 2) **Těžší následek**
 - závažnější porucha či ohrožení primárního objektu, popř. dalšího objektu za podmínky, že v něm zákon shledává okolnost přitěžující nebo podmiňující použití vyšší trestní sazby
 - Jako okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby je těžší následek znakem kvalifikované skutkové podstaty, např. způsobení těžké újmy na zdraví
 - Jako okolnost přitěžující např. způsobení vyšší škody
- 3) **Škodlivý následek**
 - Jeho zamezení nebo napravení je podmínkou beztrestnosti z důvodu účinné lítosti
 - Počítají se zde i okolnosti pachatelem nezaviněné
 - Může být i přitěžující okolností
- 4) **Zvlášť těžký a těžko napravitelný následek**
 - Jedna z podmínek uložení výjimečného trestu

Následek TČ u majetkových deliktů má zvláštní význam

- S účinností od 1.1.2002 jsou zakotveny pevné peněžité částky, které vyjadřují rozsah škody způsobené TČ (zakotveno přímo do zákona 1961)
- Tento princip převzal i trestní zákoník z roku 2009 - § 138
 - Škoda nikoli nepatrná – nejméně 5 000 Kč
 - Škoda nikoli malá – nejméně 25 000 Kč
 - Větší škoda – nejméně 50 000 Kč
 - Značná škoda – nejméně 500 000 Kč
 - Škoda velkého rozsahu – nejméně 5 000 000 Kč

Příčinný vztah

- **Kauzální nexus** – příčinný vztah mezi jednáním a následkem
- Chybí-li příčinný vztah, nenastane trestní odpovědnost
- Kromě toho zde musí být i příčinný vztah mezi jednáním a účinkem (úder – újma na zdraví)
- ⇒ **TORIE PODMÍNKY** (condicio sine qua non) – příčinou je každý jev, bez kterého by jiný jev nenastal, resp. nenastal způsobem, jakým nastal
 - Řídil pod vlivem alkoholu a způsobil nehodu
 - Pokud přidáme ještě náledí – k nehodě by došlo, ale pod vlivem alkoholu zareagoval pomaleji
- Trestní odpovědnost je omezena 2 zásadami:
- ⇒ **ZÁSADA UMĚLÉ IZOLACE JEVŮ**

- Omezuje, redukuje zjištěné příčiny a následky na trestněprávně relevantní příčiny a trestněprávně relevantní následky
- Tzn., že ze všech možných příčin a následků vybíráme jen trestněprávně relevantní
- Trestněprávně relevantní příčinou je jednání pachatele popsané ve skutkové podstatě, trestněprávně relevantním následkem je následek rovněž popsáný ve skutkové podstatě

⇒ ZÁSADA GRADACE PŘÍČINNÉ SOUVISLOSTI

- Vyplývá z toho, že zjištěných příčin může být mnoho, zjišťujeme pouze ty okolnosti, které měly bezprostřední vliv na způsobení následku
 - Různé příčiny mohou mít různý vliv na stupeň způsobení následku
 - Např. primářka napsala na službu, kterou měl vykonávat lékař s atestací, lékaře bez atestace, druhý lékař byl mimo nemocnici, zemřel pacient – více příčin, ale každá má různý význam
- Samotná příčinná souvislost nestačí, musí **přistoupit ještě zavinění**
 - Vývoj příčinný souvislosti musí být zahrnut zaviněním alespoň v hrubých rysech
 - Pachatel je trestně odpovědný za následek jen pokud jej také zavinil
 - Nezaviněné následky se nepřičítají
 - Tzn., že při úmyslu jako formě zavinění je potřeba, aby pachatel znal tento průběh příčinného vztahu alespoň jako možný a byl pro tento případ s ním srozuměn
 - Pachatel A poranil nožem osobu C v úmyslu ji usmrtit, ta ale zemřela až v nemocnici zaviněním lékaře. Pachatel A bude za toto odpovědný, bude se mu to přičítat jako dokonaná vražda, jestliže si tento následek představoval alespoň jako možný a byl s pro tento případ srozuměn

9. Pachatel trestného činu

- obligatorní znak skutkové podstaty
- v obecném slova smyslu je **pachatelem TČ osoba (FO či PO), která spáchala čin**
- **v užším slova smyslu je pachatelem odpovědná osoba**
- trestně odpovědnou osobou může být FO, která bezprostředně spáchala TČ, anebo PO
 - o odpovědnost PO od 1.1.2012 – zákon o TOPO
- pachatelem TČ, **jde-li o FO**, je trestně odpovědná osoba, která bezprostředně spáchal čin
 - o **bezprostředně** – pachatelem je i osoba, která na spáchání činu měla účastníka, např. pomocníka
- pachatelem není jen pachatel dokonaného TČ, ale i pachatel pokusu a přípravy
- § 22 odst. 1: pachatelem TČ je, kdo svým jednáním naplnil znaky skutkové podstaty TČ nebo jeho pokusu či přípravy, je-li trestná
 - o tato definice je nepřesná, a to v několika směrech
 - pachatelem není jen osoba, která naplnila znaky SPTČ, ale musí to být FO, která rovněž naplňuje obecné znaky TČ (věk, ...)
 - dále čin, který osoba spáchala, musí být protiprávní
- zákonná definice nerozlišuje pojem pachatele od pojmu spolupachatele, který také svým jednáním naplňuje skutkovou podstatu TČ
- proto je pachatelem **osoba, která naplnila svým jednáním všechny znaky TČ a čin spáchala zcela sama či za přispění jiných osob, které nebyli spolupachatelé, ale jen účastníky v užším smyslu**
- Podle českého TZ může být pachatelem pouze:
 - a) **FO**, která je v době činu
 - o jednou ze základních zásad trestního práva hmotného je zásada individuální odpovědnosti FO za spáchaný TČ, s touto zásadou souvisí i zásada odpovědnosti za zavinění
 - b) **příčetná**,
 - c) **dovršila patnáctý rok věku**,
 - o věk a příčetnost charakterizují pachatele, jsou znakem TČ, ale nejsou znaky SP
 - d) **je rozumově a mravně vyspělá**, jde-li o mladistvého pachatele provinění,
 - o zákon o soudnictví ve věcech mládeže obsahuje tento požadavek
 - o § 5 odst. 1: „Mladistvý, který v době spáchání činu nedosáhl takové rozumové a mravní vyspělosti, aby mohl rozpoznat jeho protiprávnost nebo ovládat své jednání, není za tento čin trestně odpovědný.“
 - o oproti tzv. absolutní trestní odpovědnosti, která je charakterizována pevnou dolní věkovou hranicí určující její počátek, při tzv. relativní trestní odpovědnosti je způsobilost být pachatelem vázána na okolnost, že mladistvý je schopen mentálně a psychicky chápat smysl a význam svého počínání
 - o TO mladistvého je tedy podmíněna nejen jeho příčetností a dosažením předepsaného věku, ale i rozumovou a mravní vyspělostí mladistvého
 - o jedná se o samostatný obligatorní znak subjektu provinění, znak, který stojí vedle provinění a věku jako další obecný znak provinění
 - o typicky to má význam u TČ s rasovou pohnutkou či v případech počítačové kriminality
 - e) **podle okolností jde o osobu charakterizovanou zvláštními znaky** (tzv. konkrétní subjekt, speciální subjekt, vlastnoruční delikty)
- podmínky **a – c musí být splněny současně**, zbylé dvě podle okolností konkrétního případu
- většinu TČ může jako pachatel spáchat kdokoli, kdo v době činu dovršil patnácti let a kdo je příčetný
 - o některé TČ však tvoří výjimku
 - o jde o ty TČ, které vyžadují zvláštní vlastnosti pachatele nebo jeho zvláštní postavení či způsobilost (tzv. konkrétní subjekt, speciální subjekt)
- české trestní právo spočívalo do 31.12.2011 na zásadě individuální odpovědnosti, neznalo kolektivní odpovědnost, neznalo ani odpovědnost za cizí vinu, neznalo odpovědnost PO
 - o za TČ spáchané ve sféře PO mohl být do 31.12.2011 trestně odpovědný jen jednotlivec, který TČ spáchal, nebo se na něm účastnil, tedy ten, kdo jednal jménem PO a dopustil se pro společnost nebezpečného jednání, jehož následek zavinil, u kolektivních orgánů pak mohli být odpovědní všichni jejich členové jako jednotlivci, pokud následek zavinili
 - o zvláštní povahu má institut jednání za jiného, rozšiřující trestní odpovědnost FO
 - o po zavedení trestní odpovědnosti PO se **dosavadní zásada individuální trestní odpovědnosti FO změnila na zásadu souběžné, nezávislé trestní odpovědnosti FO a PO**
- ⇒ **INSTITUT JEDNÁNÍ ZA JINÉHO** - podle § 114 odst. 2: „Jestliže zákon stanoví, že pachatel musí být nositelem zvláštní vlastnosti, způsobilosti nebo postavení, postačí, že zvláštní vlastnost, způsobilost nebo postavení jsou dány u právnické osoby, jejímž jménem pachatel jedná.“
 - o při řešení otázky, co se rozumí jednáním PO, bude nutné vycházet z mimotrestních předpisů
 - o jedná se o jednání přímo PO i jednání za PO, tedy zastoupení
 - o tzn. že FO, která jedná za PO, ale sama nemá znaky konkrétního či speciálního subjektu, se považuje za konkrétní či speciální subjekt, pokud zvláštní vlastnost, způsobilost či postavení jsou dány u PO
 - o tato zvláštní právní konstrukce se uplatní jen u TČ s omezeným okruhem pachatelů
 - o jednání za jiného je ovšem stále odpovědnost individuální fyzické osoby, musí následek zavinít, jedná se tedy o rozšíření trestní odpovědnosti FO
 - o jednání za jiného se využije i tehdy, jestliže k jednání došlo před vznikem PO, při neplatnosti vzniku PO, i tehdy, jestliže právní úkon k jednání za PO je neplatný nebo neúčinný (§ 114 odst. 2)
- **znaky TČ charakterizující subjekt TČ z hlediska trestní odpovědnosti je třeba odlišovat od vlastností charakterizujících osobnost pachatele pro účely trestání**
 - o znaky charakterizující subjekt jsou důležité pro posouzení TO

- X vlastnosti charakterizující osobnost jsou důležité např. pro správnou aplikaci ustanovení o určení druhu a výměry trestu atd.

Příčetnost (viz otázka č. 10)

- Způsobilost být pachatelem TČ, pokud závisí na duševních schopnostech pachatele
- Příčetnost je podmíněna schopností pachatele chápat význam svého činu pro společnost a ovládat své jednání
- TZ nedefinuje příčetnost, uvádí důvody, které ji vylučují
- § 26: **není pro nepřičetnost trestně odpovědný ten, kdo pro duševní poruchu nemohl v době činu rozpoznat jeho protiprávnost nebo ovládat své jednání**
- Pachatel jedná v nepřičetnosti, jestliže:
 - Trpí **duševní poruchou**
 - Je zbaven schopnosti **rozpoznat protiprávnost činu nebo ovládnout své jednání**
 - Ztráta rozpoznávací nebo ovládací schopnosti je **důsledkem duševní poruchy**
 - Duševní porucha a ztráta rozpoznávací nebo ovládací schopnosti u postižené osoby jsou dány **v době činu**

Věk

- pachatelem mohou být jen osoby sociálně zralé, které jsou schopny nést důsledky trestní odpovědnosti
 - musí nabýt takového stupně dospělosti biologické i sociálně-psychické, aby byly schopny rozpoznat protiprávnost svého činu a ovládat své jednání
 - obtížné říci, kdy je osoba sociálně zralá vzhledem k individuálnímu vývoji každého jedince
- § 25: kdo nedovršíl v době spáchání činu patnáctý rok věku, není trestně odpovědný
- § 89 odst. 1 ZSM: dítě mladší patnácti let není trestně odpovědné
- dopustí-li se dítě mladší 15 let činu jinak trestného, určí soud pro mládež opatření potřebná k jeho nápravě, která jsou uvedena v § 93 ZSM (zařazení do terapeutického, psychologického nebo jiného vhodného výchovného programu ve středisku výchovné péče, dohled probačního úředníka, ochrannou výchovu, ochranné léčení, atd.)
- trestní odpovědnost začíná **dnem, který následuje po dni 15. narozenin**
 - trvá-li čin delší dobu, jako při pokračování v TČ nebo u TČ trvajících, omezuje se trestní odpovědnost na období po dosažení patnáctého roku věku
- osoby, které **dovršily 15. a nedovršily 18. rok** svého věku – **mladiství**
 - trestní odpovědnost je ovšem vázána mimo příčetnost a věku i na okolnost, zda dosáhl takové rozumové a mravní vyspělosti, aby mohl rozpoznat protiprávnost činu a ovládat své jednání
 - posuzování pachatele jako mladistvého není závislé na jeho nezletilosti z hlediska občanského práva
- dosažením 18. roku věku se stává osoba plně trestně odpovědná, jen v některých případech lze osoby blízké věku mladistvých posuzovat podobně jako osoby mladistvé, protože ani vývoj takových osob nemusí být plně ukončen → proto je obecnou polehčující okolností, dopustí-li se pachatel TČ **ve věku blízkém věku mladistvých** (§ 41 písm. f)
 - zákon neuvádí číselně, o kolik let může věk převyšovat věk osmnácti let a to proto, že proces dospívání je individuální
 - § 48 odst. 5 TZ - může být podmíněně upuštěno od potrestání s dohledem
- ZSM uvádí další věkové hranice významné pro TP:
 - spáchá-li osoba, která dovršila **12. rok svého věku a je mladší než 15 let**, některý čin, za který *TZ dovoluje uložení výjimečného trestu*, uloží soud v občanskoprávním řízení její *ochrannou výchovu* (§ 93 odst. 2)
 - soud může uložit ochrannou výchovu též tehdy, spáchá-li osoba mladší 15 let čin, který by jinak byl jakýmkoliv TČ (§ 93 odst. 1)
 - ochranná výchova může být uložena také dítěti mladší 15 let, odůvodňuje-li to povaha spáchaného TČ jinak trestného a je-li to nezbytně nutné k zajištění jeho řádné výchovy
 - uloženou ochrannou výchovu je možné prodloužit až do dovršení 19. roku věku (§ 22 odst. 2 ZSM) – není možné ji ale uložit po 18. roku věku
- TZ nemá žádné zvláštní podmínky pro pokročilý lidský věk
 - pokud v konkrétním případě není zjištěna nepřičetnost vyvolaná stařeckými změnami, trestní odpovědnost nezaniká
 - pokročilý lidský věk však může mít význam pro výběr vhodné sankce

Delikt ní způsobilost mladistvého

- ZSM zavedl **modifikaci trestní odpovědnosti mladistvého**
- **Mladistvý, který v době spáchání činu nedosáhl takové rozumové a mravní vyspělosti, aby mohl rozpoznat jeho protiprávnost nebo ovládat své jednání, není za tento čin trestně odpovědný** (§ 5 odst. 1 ZSM)
 - **Relativní trestní odpovědnost** – tato koncepce závisí na dosaženém stupni intelektuálního a mravního vývoje mladistvého v době spáchání činu
 - Trestní odpovědnost mladistvého je podmíněna nejen jeho příčetností a věkem, ale i rozumovou a mravní vyspělostí
 - *X absolutní trestní odpovědnost* – charakterizována pevnou dolní věkovou hranicí
- Požadavek rozumové a mravní vyspělosti mladistvého pachatele **stojí vedle věku a příčetnosti** a tvoří samostatnou podmínku trestní odpovědnosti, samostatný obecný znak provinění
- Nedostatek rozumové a mravní vyspělosti rozšiřuje důvody, pro které u mladistvých může být vyloučena trestní odpovědnost
- **Nedostatek** rozumové a mravní vyspělosti **musí být podstatný**, tj. mladistvý nedosahuje vývoje, jakého dosahují zpravidla jeho vrstevníci
- ZSM nevymezuje pojem rozumové a mravní vyspělosti ani kritéria tohoto pojmu
- stupeň vývoje každého mladistvého bude ovlivněn celou řadou faktorů, z nichž nejvýznamnější budou především genetické dispozice (např. emoční napětí), dále prostředí, v němž mladistvý vyrůstá (sídlíště, venkov, apod.), vzory a autority v jeho okolí (např. otec zloděj), vliv rodiny a její péče věnovaná mladistvému, začlenění do kolektivu osob stejného věku (např. krádež na důkaz zdatnosti), atd.
- nedostatek rozumové a mravní vyspělosti bude třeba zjišťovat znalecky, ovšem jen v případech, že vzniknou o nezralosti mladistvého pochybnosti

- přiberou se 2 znalci – jeden z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie se specializací na dětskou psychiatrii, a jeden z oboru zdravotnictví či pedagogiky, se specializací na dětskou psychologii

Znaky skutkové podstaty trestného činu charakterizující pachatele

- většinu TČ může spáchat kdokoli, kdo v době činu dovršil 15 let a byl přičetný, resp. rozumově a mravně vyspělý – **obecné TČ**
- některé TČ vyžadují zvláštní vlastnosti pachatele nebo jeho zvláštní postavení či způsobilost
 - konkrétní subjekt, speciální subjekt
- **konkrétní subjekt** – např. matka dítěte jako pachatelka vraždy novorozence dítěte matkou, dlužník jako pachatel poškození věřitele
- **speciální subjekt** – např. vojenské TČ, TČ úředních osob – dopustit se může pouze osoba, která se podílí na obstarávání věci obecného zájmu; TČ křivé výpovědi se může dopustit pouze svědek nebo znalec
- subjektem TČ může být nejen občan ČR, ale za určitých podmínek cizí státní příslušník nebo osoba bez státní příslušnosti; v některých případech však může být subjektem jen občan ČR (např. § 309, 320, 321)
- **zvláštní TČ** = ty, u kterých může být pachatelem jen osoba se zvláštní vlastností, způsobilostí či postavením
 - dělíme na **pravé zvláštní delikty** - požadují vlastnost, způsobilost či postavení již pro naplnění základní skutkové podstaty, např. TČ úředních osob
 - **nepravé zvláštní delikty** - u nich je zvláštní vlastnost, způsobilost či postavení znakem kvalifikované skutkové podstaty
- jestliže TZ k spáchání TČ vyžaduje zvláštní vlastnost, způsobilost či postavení pachatele, může být pachatelem nebo spolupachatelem takového TČ jen osoba, která má požadovanou vlastnost, způsobilost či postavení (§ 114 odst. 2)
- ustanovení se zúženým okruhem pachatelů mají ve vztahu k ustanovením obecným povahu **normy speciální** (např. § 142 a § 140)
- o tzv. **vlastnoručních TČ** platí, co bylo řečeno o zvláštních TČ vyžadujících konkrétní či speciální subjekt

10. Nepříčetnost

- **PŘÍČETNOST** = způsobilost být pachatelem TČ, pokud závisí na duševních schopnostech pachatele
- Příčetnost je podmíněna schopností pachatele chápat význam svého činu pro společnost a ovládat své jednání
- TZ nedefinuje příčetnost, uvádí důvody, které ji vylučují – definuje nepříčetnost
- § 26: **není pro nepříčetnost trestně odpovědný ten, kdo pro duševní poruchu nemohl v době činu rozpoznat jeho protiprávnost nebo ovládat své jednání**
- Pachatel jedná v nepříčetnosti, jestliže:
 - o Trpí **duševní poruchou**
 - o Je zbaven schopnosti **rozpoznat protiprávnost činu nebo ovládnout své jednání**
 - o Ztráta rozpoznávací nebo ovládací schopnosti je **důsledkem duševní poruchy**
 - o Duševní porucha a ztráta rozpoznávací nebo ovládací schopnosti u postižené osoby jsou dány **v době činu**
- Podmínky nepříčetnosti musí být splněny současně
- pro důvody vyloučení příčetnosti se v naší nauce tradičně využívá termín „kritéria příčetnosti“, kterými jsou:
 - o **kritéria biologická** (lékařská)
 - první z podmínek nepříčetnosti je duševní porucha = zřetelná odchylka od běžné normy, resp. od stavu zdraví, kterým se rozumí stav úplné duševní a sociální pohody – **biologické kritérium nepříčetnosti**
 - odchylka může být **interindividuální** (chování osob podobných vlastností, věku atd.), nebo **intraindividuální** (výrazná změna chování samotného jedince)
 - legální definici duševní poruchy najdeme v § 123 Z – „**Duševní poruchou se rozumí mimo duševní poruchy vyplývající z duševní nemoci i hluboká porucha vědomí, mentální retardace, těžká sociální porucha osobnosti nebo jiná těžká duševní nebo sexuální odchylka**“
 - duševní porucha může být **vrozená** (mentální retardace) či **získaná** (Alzheimerova choroba, syndrom patologického hráčství), může být **trvalá, dlouhotrvající či přechodná**, může být **způsobena různými důvody** – např. samotnou duševní nemocí či jinou nemocí, požitím návykových látek
 - trestní právo nezkoumá duševní poruchu samu o sobě, ale **zajímá se o její vliv na spáchání TČ**, tedy na schopnost rozpoznat protiprávnost činu a ovládnout jednání
 - duševní porucha musí být diagnostikována a musí být v trestním řízení zjištěno, jaké její projevy měly vztah k jednání, a podle toho je posuzován její právní význam
 - o **kritéria psychologická** (juristická)
 - druhou podmínkou nepříčetnosti je nedostatek schopnosti rozumové (tzv. schopnost rozpoznávací), anebo schopnosti ovládací (tzv. schopnost určovací) – **psychologické kritérium nepříčetnosti**
 - postačí nedostatek jedné z těchto schopností!
 - **nedostatek schopnosti rozpoznávací** = pachatel není schopen rozpoznat, že jeho chování je protiprávní, postačí běžná laická představa
 - **nedostatek ovládací schopnosti** = absence schopnosti ovládnout své vlastní jednání
- **ztráta těchto schopností musí být důsledkem duševní poruchy**, musí zde být příčinná souvislost!!! = samotná existence duševní poruchy nezabavuje trestní odpovědnosti
- je právně významné, zda nedostatek schopnosti rozpoznávací či ovládací byl u postižené osoby v době spáchání činu, tzn. **duševní porucha vyvolávající ztrátu těchto schopností před činem je nerozhodná**
- TR však pamatuje i na případ, kdy obviněný *není pro duševní poruchu, která nastala až po spáchání činu, schopen chápat smysl trestního stíhání*, taková okolnost je důvodem pro přerušení trestního stíhání (§ 173, 188, 224, 255, 257 TR), eventuálně pro odklad výkonu trestu odnětí svobody (§ 322 odst. 1 TR) či přerušení výkonu trestu odnětí svobody (§ 325 odst. 1 TR)
- nedostatek schopností je třeba dále posuzovat se zřetelem k povaze TČ:
 - o pachatel např. dovede pochopit smysl krádeže, ale už ne zneužívání informací a postavení v obchodním styku
 - o tedy ve vztahu k jednomu TČ mohou být obě schopnosti zachovány, ve vztahu k jinému TČ mohou být vymizelé (= tzv. **parciální nepříčetnost**)

ZMENŠENÁ PŘÍČETNOST (§ 27)

- stav, ve kterém byla v důsledku duševní poruchy výrazněji zeslabena schopnost pachatele rozpoznat, že spáchaný čin je protiprávní, nebo schopnost ovládat své jednání
- X u nepřičetnosti je alespoň jedna ze dvou schopností vyloučena, zde ale jsou obě schopnosti výrazně oslabeny
- není považována za polehčující okolnost
- byl-li **TČ spáchán ve stavu zmenšené přičetnosti**, pachatel je trestně odpovědný, není vyloučena jeho TO, avšak odůvodňuje **zvláštní postup vůči pachateli**
- **obligatorní důsledek** uvádí § 40 odst. 1 TZ a § 25 odst. 2 ZSM:
 - o a) Jestliže dospělý pachatel spáchal trestný čin ve stavu zmenšené přičetnosti, který si, a to ani z nedbalosti, nepřivodil vlivem návykové látky, přihlédne soud k této okolnosti při stanovení druhu trestu a jeho výměry
 - o b) Při stanovení druhu trestního opatření a jeho výměry přihlédne soud pro mládež u mladistvého pachatele také k tomu, že mladistvý spáchal provinění ve stavu zmenšené přičetnosti, který si přivodil vlivem návykové látky (oproti TZ se tady nerozlišuje, zda se jednalo o zmenšenou přičetnost zaviněnou či nezaviněnou)
- **fakultativní důsledky**:
 - o a) fakultativní uložení ochranného léčení, § 99 odst. 2 písm. a) TZ
 - o b) snížení trestu odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby za současného uložení ochranného léčení, § 40 odst. 2 TZ
 - o c) upuštění od potrestání za současného uložení ochranného léčení, § 47 odst. 1 TZ
 - o d) upuštění od potrestání za současného uložení zabezpečovací detence, § 47 odst. 2 TZ
 - o e) upuštění od uložení trestního opatření za současně uloženého ochranného léčení nebo zabezpečovací detence, § 12 písm. a) ZSM

Odpovědnost za TČ spáchané pod vlivem alkoholu nebo jiné návykové látky

- pojem návyková látka a jejich výčet (demonstrativní) je v § 130 TZ = „**Návykovou látkou se rozumí alkohol, omamné látky, psychotropní látky a ostatní látky způsobící nepříznivě ovlivnit psychiku člověka nebo jeho ovládací nebo rozpoznávací schopnosti nebo sociální chování**“
- **při posuzování TČ spáchaných pod vlivem návykové látky rozlišujeme**:
 - o 1) Jaký byl duševní stav pachatele v době před aplikací návykové látky (může to být přičetnost, zmenšená přičetnost či nepřičetnost)
 - o 2) Jaký vliv měla aplikace návykové látky na přičetnost pachatele (zůstal přičetný, došlo ke zmenšené přičetnosti, nepřičetnosti)
- nejproblematičtější je řešit ty případy, kdy se přičetný pachatel pod vlivem návykové látky **ocitl ve stavu nepřičetnosti a v něm spáchal TČ**; lze rozlišovat 3 případy:
 - o 1) pachatel se **úmyslně uvedl do stavu nepřičetnosti**, aby v něm spáchal TČ („opil se na kuráž“) = *dolózní actio libera in causa* – jednání svobodné ve své příčině)
 - odpovědnost se tu posuzuje podle doby, kdy byl pachatel ještě přičetný
 - pachatel je plně odpovědný za TČ
 - o 2) **pachatel spáchá v nepřičetnosti TČ z nedbalosti a jeho nedbalost spočívá ve spáchání TČ jednáním, jímž se uvedl do stavu nepřičetnosti** = *kulpózní actio libera in causa*
 - např. řidič se za přípravy na cestu opije a způsobí jízdou smrtelný úraz
 - pachatel je plně odpovědný za TČ z nedbalosti
 - o 3) jednání spáchané v zaviněné nepřičetnosti se posuzuje jako samostatná SP zvláštního TČ, jde o **TČ opilství podle § 360**
 - pachatel se požitím či aplikací návykové látky nebo jinak přivede, byť i z nedbalosti, do stavu nepřičetnosti, v němž se dopustí jednání, které má jinak znaky TČ
 - zavinění se zde vztahuje jen na uvedení se do stavu nepřičetnosti, nikoliv na jednání v tomto stavu uskutečněné
- **tzv. patologická opilství** (mráкотný stav, provázený bludy a halucinacemi vyvolaný požitím alkoholu, který v kombinaci s duševní poruchou, even. jinými onemocněními, tento stav způsobuje)
 - o mohl-li pachatel předvídat, že požití alkoholu v důsledku předchozí nervové poruchy nebo poruchy duševní bude mít za následek nepřičetnost, pak bude za TČ odpovídat; v opačném případě je správné použít § 26

11. Trestní odpovědnost právnických osob

Přístupy k trestní odpovědnosti PO

- jedna z nejspornějších otázek trestněprávní teorie
- trestní odpovědnost PO problematizuje osvědčený systém základních principů kontinentální evropské právní kultury
- ustupuje od zásady individuální trestní odpovědnosti a narušení uznávané tradice, že trestní odpovědnost je odpovědností individuální = odpovědností FO (TP kontinentálního typu počítalo s pachatelem jako osobou fyzickou)
- zavedení trestní odpovědnosti PO je v přímém rozporu se základy trestní odpovědnosti v kontinentálním systému právní kultury
- v ČR a SR nejprve negativní postoj zákonodárce (na Slovensku trvá i nadále)
- v roce 2011 přijat zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti PO a řízení proti nim, kterým byla zavedena trestní odpovědnost právnických osob (účinnost od 1. 1. 2012)
- přijetí po určitém váhání, diskuzích a s rozpaky nad účelností takového postupu
- ČR musela reagovat na mezinárodní závazky a doporučení
- význam z hlediska mezinárodní spolupráce – ČR se zařadila k ostatním státům EU, které mají zakotvenou delikttní odpovědnost PO

Argumenty pro zavedení trestní odpovědnosti PO

- rozvoj moderní průmyslové společnosti, globalizace ekonomiky, sílící reálná moc PO a rozmach jejich protispoločenských aktivit a z toho vyplývající ohrožení hospodářské stability, lidských práv a životního prostředí, nutnost efektivního prosazení práva
- individuální trestní odpovědnost v podmínkách kolektivních organizačních forem nemůže zabránit zvláště škodlivým důsledkům vznikajícím ve sféře činnosti PO, která má mnohdy rozsáhlé a těžko napravitelné důsledky postihující společnost a životní prostředí
 - o rozsáhlé hospodářské machinace, poškozování životního prostředí haváriemi výrobních provozů, nedovolená výroba a distribuce drog
- **PO vystupují často jako možné nástroje ke spáchání TČ**, přičemž k některým jednáním jsou nezbytné
 - o např. podvodné vylákání subvencí či dotací
- **nemožnost k prosazení individuální trestní odpovědnosti**
 - o obtížné, za předpokladu, že by PO nebyla trestně odpovědná, nalézt FO, která by nesla trestní odpovědnost a která by mohla být uznána vinnou, ačkoliv o spáchání TČ není pochyb
 - o složité pracovní, kontrolní a rozhodovací mechanismy organizací a nemožné zjistit, kdo je odpovědný za které rozhodnutí, individualizovat viníka, dohnat jej k zodpovědnosti
- **mezinárodní závazky a doporučení**
 - o zvyšuje se počet mezinárodních dokumentů, v nichž se doporučuje zavedení delikttní odpovědnosti PO včetně odpovědnosti trestněprávní
 - o kontinentální Evropa – mění se pohled na trestní odpovědnost jako na odpovědnost výlučně FO, připouští se trestní odpovědnost PO – posléze státy kont. Evropy přijímají vnitrostátní právní úpravu zakotvující trestní odpovědnost PO
 - o ovlivňuje úvahy o zavedení trestní odpovědnosti PO do českého PR
- **rovnováha práv a povinností**
 - o rozšiřují se práva PO, vhodné stanovit jejich povinnosti v souladu s těmito právy
 - o bylo by nespravedlivé učinit je nositeli práv vznikajících z určitých právních vztahů a vyjmout je z nevýhod vyplývajících z těchto vztahů (např. vyjmout je z dosahu trestní odpovědnosti)
- **nedostatečná úprava delikttní odpovědnosti právnických osob mimotrestními normami**
 - o delikttní odpovědnost PO nejvíce upravena v oblasti správního práva
 - o správní právo – speciální skutkové podstaty správních deliktů, jejichž pachatelé mohou být PO
 - o hmotněprávní úprava správních deliktů PO je nedokonalá, roztržštěná, nejednotná, komplikovaná, schází jí úprava obecných institutů (okolnosti vylučující protiprávnost a trestnost, zánik trestnosti, zásady pro ukládání sankcí apod.)
- **nedostatečná propracovanost mimotrestních řízení**
 - o správní řízení neposkytuje obviněnému dostatečnou záruku uplatnění všech jeho práv (jako je tomu v řízení před trestním soudem)
 - o může však správně-právními sankcemi citelně PO zasáhnout

Důvody proti zavedení trestní odpovědnosti PO

- **PO je jen fikcí**
 - o je uměle konstruována, nemá vůli a bez vůle není vina a tedy ani trestní odpovědnost
 - o PO nejsou způsobilé jednat v trestněprávním smyslu, jak to vyžaduje objektivní stránka skutkové podstaty TČ
- **PO nejsou způsobilé jednat zaviněně**
 - o individuální TP spjata s psychickými stavy, vlastnostmi a projevy vyjadřovanými takovými pojmy jako je vina, zavinění, chtění, vědění, vytýkatelnost, sociálně etický odsudek – všechny tyto pojmy mají pevně ustálený smysl pouze ve vztahu k FO, jejich použití je ve vztahu k PO, které nemají psychiku, nepřipadné
- Trestní odpovědnost PO zavádí kolektivní vinu – **trestní sankce pro PO jsou nespravedlivé, protože postihují i nevinné osoby**
 - o případným trestem postižení i nevinní členové PO, tento důsledek by se zvýraznil při větším časovém rozpětí mezi činem a trestem, kdyby došlo k výměně některých členů PO
 - o postižení nevinných zaměstnanců, jestliže by došlo k uplatnění sankce vůči PO a PO pro nedostatek financí omezí výplaty zaměstnanců, dočasné či trvalé zastavení činnosti, propouštění zaměstnanců apod.
 - o nespravedlnost sankce by mohla dopadnout i na věřitele právnické společnosti nebo její minoritní, drobné akcionáře, kteří nemohli jednání PO nijak ovlivnit.
- **Nevhodnost, neúčelnost trestních sankcí** – možnost řešit delikttní odpovědnost PO jinými než trestněprávními nástroji
 - o zavedení trestní odpovědnosti PO by rozšiřovalo trestní represi
 - o odpovědnost PO za delikttní jednání lze řešit i současnými veřejnoprávními prostředky (živn. zákon, předpisy upravující podnikání, správněprávní odpovědnost)
- **Systém trestního soudnictví je přetížen**
 - o Systém trpí zdlouhavým vyřizováním trestních věcí, zejména u hospodářské kriminality (typický projev trestné činnosti PO)

- přidání dalších úkolů – trestní stíhání deliktů PO, tj. vytvoření nového trestního práva PO – přičemž musí respektovat stejná pravidla jako trestní právo FO a ještě větší zatížení systému, který by přestal být funkční, protože by docházelo k duplicitnímu řešení jednotlivých kauz a tím k dalšímu zpomalení TR, nebo „výběrové“ stíhání ve vybraných případech, což by narušilo princip rovnosti trestního stíhání FO a PO

Zákon o trestní odpovědnosti PO a řízení proti nim (TOPO)

- založen na koncepci tzv. **PRAVÉ TRESTNÍ ODPOVĚDNOSTI** – koncepce právní úpravy korporací, podle které jsou podmínky trestní odpovědnosti a sankcionování obsaženy v trestním zákoně nebo ve zvláštním zákoně o trestní odpovědnosti PO
- PO jsou ukládány sankce v trestním řízení
- Koncepci tzv. pravé trestní odpovědnosti má v současné době většina evropských států, např.
- x Slovensko – tzv. **nepravá trestní odpovědnost PO** – zachovává individuální trestní odpovědnost FO, současně umožňuje postihnout PO ve formě ochranného opatření nebo jiné podobné sankce – tento model činí případnou odpovědnost PO závislou na trestní odpovědnosti konkrétní FO, kterou se nepodaří vždy prokázat. Navíc tento systém zvláštních sankcí nastupuje až potom, co o činu konkrétní FO bylo rozhodnuto, a v té době už nemusí PO mít žádný majetek, který by bylo možné postihnout
- x Německo – koncepce deliktní odpovědnosti PO se označuje jako administrativněprávní
- **TOPO je pramenem trestního práva hmotného** a má povahu tzv. vedlejšího trestního zákona, který je **ve vztahu SPECIALITY k TZ**
- *nestanoví-li TOPO jinak, použije se trestní zákoník, není-li to z povahy věci vyloučeno (§1 odst. 2 TOPO)*
- trestní odpovědnost PO je i nadále doplňkem trestní odpovědnosti FO
- nové zásady:
 - ZÁSADA SOUBĚŽNÉ NEZÁVISLÉ TRESTNÍ ODPOVĚDNOSTI FO a PO
 - ZÁSADA PŘECHODU TRESTNÍ ODPOVĚDNOSTI NA PRÁVNÍHO NÁSTUPCE
- trestní odpovědnost PO přechází na všechny její právní nástupce
- cílem je zabránit tomu, aby se PO vyhnula důsledkům trestní odpovědnosti

Působnost TOPO

- časová, místní, osobní, věcná

Časová působnost

- není zvláštní úprava časové působnosti
- subsidiární použití pravidel dle TZ (§ 1 – 3 TZ)
- možnost stíhat PO je pro skutky, jichž se dopustily po účinnosti TOPO – 1. 1. 2012

Místní působnost

- založena na obdobných principech jako místní působnost TZ
- ⇒ **PRINCIP TERRITORIALITY (§ 2 TOPO)**
- podle zákona České republiky se posuzuje trestnost činu spáchaného na území České republiky právnickou osobou, která má
 - **sídlo** v České republice nebo
 - má na území České republiky umístěn **podnik** nebo **organizační složku**, anebo
 - zde alespoň **vykonává** svoji **činnost** nebo
 - zde má svůj **majetek**
- trestný čin se považuje za spáchaný na území České republiky, dopustila-li se právnická osoba jednání (tzv. distanční delikt)
 - **zcela nebo zčásti na území České republiky**, i když porušení nebo ohrožení zájmu chráněného trestním zákonem nastalo nebo mělo nastat zcela nebo zčásti v cizině, nebo
 - v cizině, pokud porušení nebo **ohrožení zájmu chráněného trestním zákonem nastalo nebo mělo**, byť i jen zčásti, **nastat na území České republiky**
- na účastenství se užije obdobně § 4 odst. 3 a 4 trestního zákoníku

⇒ **PRINCIP PERSONALITY (§ 3 TOPO)**

- působnost TOPO se vztahuje na všechny trestné činy PO, které mají **sídlo v ČR**, a to bez ohledu na místo spáchání TČ
- podle zákona České republiky se posuzuje také trestnost činu, pokud jej **v cizině spáchala právnická osoba mající sídlo v České republice**
- lze tedy stíhat i TČ spáchané mimo území ČR
- jednání, která postihuje TOPO jsou tak závažná, že se jich PO musí zdržet i v zahraničí

⇒ **PRINCIP OCHRANY = UNIVERZALITY (§ 4 TOPO)**

- požadavek stíhat TČ, které směřují proti zvlášť důležitým zájmům (bez ohledu na místo činu a osobu pachatele)
- tyto TČ může spáchat i PO, která nemá sídlo na území ČR
- Podle zákona ČR se posuzuje: trestnost činu padělání a pozměnění peněz, udávání padělaných a pozměněných peněz, výroby a držení padělatelského náčiní, neoprávněné výroby peněz, teroristického útoku
- + též tehdy, byl-li čin spáchaný ve prospěch právnické osoby, která má na území České republiky sídlo
- (§ 5 TOPO) **zásada, která rozšiřuje či zužuje působnost českého zákona odkazem na mezinárodní smlouvy, kterými je ČR vázána**

Osobní působnost

- **Na které subjekty se vztahuje TOPO**
- TOPO vymezuje výjimky z působnosti TOPO - **negativní vymezení**, tj. určení, na které PO se zákon nevztahuje
- Vztahuje se na všechny PO (soukromého i veřejného práva), nejde-li o PO, které jsou výslovně vyloučeny:
 - ČR (v celém rozsahu své činnosti)

- zahrnuje též všechny organizační složky státu (ministerstva, soudy, státní zastupitelství, ...)
 - územní samosprávné celky při výkonu veřejné moci
- **široká škála možných pachatelů** – školy, nemocnice, profesní komory, obchodní korporace, církve, náboženské společnosti, PO zřízené zákonem (pojišťovny, ČD, ČT, Český rozhlas, ČNB), politické strany a hnutí, nadace a nadační fondy, obce, kraje, hlavní město Praha, zájmové sdružení PO

Věcná působnost

- ~~taxativní výčet TČ, za které může být PO trestně odpovědná~~
- ~~88 zločinů nebo přečinů, např.:~~
- ~~podvod (úvěrový, dotační, pojistný), obchodování s lidmi, svádění k pohlavnímu styku, padělání a pozměnění peněz, provozování nepoctivých her a sázek, zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby, pohlavní zneužití, kuplířství, pletichy při zadání veřejné zakázky a při veřejné soutěži, neoprávněné zaměstnávání cizinců, krivá výpověď a nepravdivý znalecký posudek, poškození a ohrožení životního prostředí, ...~~
- kritizováno – nahodilý výběr TČ, chybí TČ, u některých by se měla TO uplatnit především (úpadkové delikty, porušení povinnosti při správě cizího majetku)
- např. svádění k pohlavnímu styku – je otázka, zda se takového TČ může PO vůbec dopustit
- nerespektování vzájemných souvislostí mezi jednotlivými TČ a tento výčet je vážný nedostatek naší právní úpravy
- **novela výčet mění na výčet negativní, spočívající v explicitním vyjmenování trestných činů, kterých se právnická osoba dopustit nemůže**
- **novela výrazně rozšiřuje okruh trestných činů, kterých se právnická osoba může od 1. 12. 2016 dopustit**
- někteří odborníci hovoří o tzv. generální trestní odpovědnosti právnických osob
- současně tak negativní výčet čítá **pouhých 21 trestných činů jmenovitě vyňatých, přičemž dále jsou z trestní odpovědnosti právnických osob vyňaty i trestné činy proti branné povinnosti uvedené ve zvláštní části hlavy XI. tr. zákoníku a trestné činy vojenské uvedené ve zvláštní části hlavy XII. tr. zákoníku.**
- Vyňaty jsou
 - zabítí, vražda novorozence dítěte matkou, účast na sebevraždě, rvačka, soulož mezi příbuznými, dvoji manželství, opuštění dítěte nebo svěřené osoby, zanedbání povinné výživy, týrání osob žijících ve společném obydlí, vlastizrada, válečná zrada, spolupráce s nepřítelem, opilství, ...

Pachatel

- na PO nemůžeme klást stejná kritéria jako na FO - PO jako abstraktní společenský útvar nemůže projevit vůli, musí ji za ni projevit osoba fyzická nebo několik FO
- TOPO nemá zvláštní definici trestného činu pro PO, uvádí pouze výčet PO, které nejsou ze zákona trestně odpovědná a výčet TČ, které může PO spáchat
- jednání PO = jednání některé FO jménem právnické osoby, v jejím zájmu nebo v rámci její činnosti, za předpokladu, že takové jednání je **PO PŘÍČITATELNÉ**
 - **jednání protiprávní**
 - **jednání některé z FO uvedených v § 8 odst. 1**
 - **jednání JMÉNEM, V ZÁJMU nebo v RÁMCÍ ČINNOSTI PO**
 - **jednání, které je právnické osobě přičitatelné podle § 8 odst. 2**
- **PROTIPRÁVNOST**
 - Má stejný význam jako u FO
- **JEDNÁNÍ NĚKTERÉ Z FO uvedených v § 8 odst. 1 TOPO**
 - statutární orgán nebo člen statutárního orgánu, anebo jiná osoba, která je oprávněna jménem nebo za právnickou osobu jednat
 - ten, kdo u této právnické osoby vykonává řídicí nebo kontrolní činnost, i když není osobou uvedenou v písmenu a)
 - ten, kdo vykonává rozhodující vliv na řízení této právnické osoby, jestliže jeho jednání bylo alespoň jednou z podmínek vzniku následku zakládajícího trestní odpovědnost právnické osoby, nebo
 - zaměstnanec nebo osoba v obdobném postavení při plnění pracovních úkolů, i když není osobou uvedenou v písmenech a) až c)
- **JEDNÁNÍ JMÉNEM, V ZÁJMU NEBO V RÁMCÍ ČINNOSTI PO**
 - Chrání PO, aby nebyla odpovědná za excesy FO, při kterých není dána žádná souvislost s činností PO
- ~~JMÉNEM~~
 - ~~○ Kterýkoli ze subjektů uvedených v § 8 odst. 1 TOPO~~
 - ~~○ Jednáním má podobu konání nebo opomenutí, může být úmyslné nebo nedbalostní~~
- **V ZÁJMU**
 - Kterýkoli ze subjektů uvedených v § 8 odst. 1 TOPO
 - Zájemem PO rozumíme zájem v nejširším významu tohoto slova – majetkový i nemajetkový, získání vlivu na rozhodovací činnost týkající se dispozic s majetkem, zájem na účasti osoby ve statutárních orgánech společnosti, získání akcií za výrazně nižší cenu, ...
 - Jednání může být konání nebo opomenutí, úmyslné nebo nedbalostní
- **V RÁMCÍ ČINNOSTI PO**

- Kterýkoli ze subjektů uvedených v § 8 odst. 1 TOPO
- Musíme vycházet z toho, čím se konkrétní PO zabývá ve své činnosti, abychom mohli určit, co je jednáním v rámci činnosti
- Konání/opomenutí, úmysl/nedbalost
- **PŘÍČITELNOST JEDNÁNÍ**
 - Lze přičítat jednání, jestliže in byl spáchán:
 - jednáním orgánů právnické osoby nebo osob uvedených v odstavci 1 písm. a) až c), nebo
 - zaměstnancem uvedeným v odstavci 1 písm. d) na podkladě rozhodnutí, schválení nebo pokynu orgánů právnické osoby nebo osob uvedených v odstavci 1 písm. a) až c) anebo proto, že orgány právnické osoby nebo osoby uvedené v odstavci 1 písm. a) až c) neprovedly taková opatření, která měly provést podle jiného právního předpisu nebo která po nich lze spravedlivě požadovat, zejména neprovedly povinnou nebo potřebnou kontrolu nad činností zaměstnanců nebo jiných osob, jímž jsou nadřizeny, anebo neučinily nezbytná opatření k zamezení nebo odvrácení následků spáchaného trestného činu
- PO lze považovat za vinnou, jestliže jsou splněny výše uvedené 4 podmínky kumulativně
- konkrétní forma zavinění se bude dovozovat z formy zavinění FO, která za PO jedná
- TOPO obsahuje TČ úmyslné, nedbalostní i hrubě nedbalostní
- pachatel (§ 9 odst. 1 TOPO) = právnická osoba, které lze přičítat porušení nebo ohrožení zájmu chráněného trestním zákonem způsobem uvedeným v TOPO
- pro přípravu a pokus se subsidiárně užijí § 20 a 21 TZ
- **novela ovšem přinesla další možnost vyloučení trestní odpovědnosti právnických osob, a to za předpokladu, že právnická osoba vynaložila veškeré úsilí, které na ni bylo možno spravedlivě požadovat, aby spáchání protiprávního činu osobami uvedenými v odst. 1 zabránila**
- Porušení nebo ohrožení zájmu chráněného zákonem lze pachateli přičítat za podmínek:
 - nejde o vyloučenou PO
 - jde o TČ, který je v taxativním výčtu v § 7 TOPO
 - jde o přičitatelné jednání dle podmínek § 8 TOPO
- **Právní nástupce**
 - ten, kdo v souladu s právem nabývá práva a povinnosti, které jiný nenabyl
 - trestní odpovědnost přechází na všechny právní nástupce PO
 - někdy může být velmi obtížné určit, kdy a na koho přešla případná TO PO, protože je tu velké množství různých PO, které mají různé způsoby právního nástupnictví
 - **§ 10 odst. 1 TOPO – trestní odpovědnost PO přechází na VŠECHNY její právní nástupcenová zásada trestního práva a ZÁSADA PŘECHODU TRESTNÍ ODPOVĚDNOSTI NA PRÁVNÍHO NÁSTUPCE**
- **Nepřímý pachatel**
 - pachatelem TČ může být i tzv. nepřímý pachatel
 - ten, kdo úmyslně užije ke spáchání TČ jinou osobu jako „živý nástroj“ – tato osoba sama nejedná nebo nejedná zaviněně ve formě požadované pro daný TČ
 - TOPO tento pojem výslovně neužívá, ale pracuje s ním, když říká, že pachatelem TČ je i PO, která k provedení činu užila jiné PO nebo FO
- Není vyloučeno ani SPOLUPACHATELSTVÍ dvou PO – byl-li TČ společným jednáním více osob, z nichž alespoň jedna je PO, odpovídá každá z nich, jako by TČ spáchala sama

Zásada souběžné nezávislé trestní odpovědnosti PO a FO

- **Souběžná trestní odpovědnost** – za následek mohou odpovídat jak FO, tak PO – odpovědnost PO není závislá na odpovědnosti FO a naopak
- **Nezávislá trestní odpovědnost** – zákon nestanoví jako podmínku odpovědnosti PO, že FO bude trestně odpovědná – FO nemusí splňovat předpoklady trestně odpovědného subjektu – FO a PO budou odpovídat jako samostatné subjekty za celý způsobený následek
- **Výjimka** – pokud FO bude neodpovědná z důvodu nepřičetnosti – nepřičetný nemůže jednat zaviněně – nemůžeme určit formu zavinění konkrétní FO – mělo by to význam pro odpovědnost PO
 - Podmínkou trestní odpovědnost PO není to, jestli FO je nebo není odsouzená
- **SPOLEČNÉ ŘÍZENÍ** – jestliže jejich TČ spolu souvisí a nebrání tomu důležité důvody – i tehdy se ale odpovědnost FO a PO posuzují samostatně

Zánik trestní odpovědnosti

- **účinná lítost**
- trestní odpovědnost právnické osoby zaniká, jestliže dobrovolně upustila od dalšího protiprávního jednání a
 - odstranila nebezpečí, které vzniklo zájmu chráněnému trestním zákonem, anebo škodlivému následku zamezila nebo škodlivý následek napravila, nebo
 - učinila státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu o trestném činu oznámení v době, kdy nebezpečí, které vzniklo zájmu chráněnému trestním zákonem, mohlo být ještě odstraněno nebo škodlivému následku trestného činu mohlo být ještě zabráněno
- neplatí u TČ přijetí úplatku, podplacení nebo nepřímého úplatkářství
- **novela poměrně významně rozšířila okruh skutkových podstat, na které se nebude vztahovat účinná lítost - zejména o takové trestné činy, které mohou být páčány při dražbách či v rámci insolvenčního řízení, což lze snadno pochopit s ohledem na skutečnost, jak velké hospodářské škody v takových případech mnohdy hrozí**
- **promlčení trestního stíhání** – platí obdobně úprava TZ
- **stejně jako u účinné lítosti dochází k rozšíření výčtu trestných činů, které nebudou podléhat promlčení a stejně tak i promlčení výkonu trestu za jejich spáchání - viz. zákon**

Zvláštní způsoby zániku trestnosti

- zánik trestnosti přípravy a pokusu TČ (§ 20/3 a § 21/3 TZ)
- zánik trestnosti účastenství (§ 24/3 TZ)
- individuální milost prezidenta
- amnestie
- zvláštní případy účinné lítosti (zvláštní část TZ), které mají přednost před obecnou úpravou účinné lítosti podle TOPO

Zánik účinků odsouzení PO

- platí úprava § 27 TOPO, která vylučuje použití ustanovení o zahlazení odsouzení u FO
- jedinou výjimkou bude, bude-li PO uloženo více trestů – na toto TOPO nepamatoval, takže se bude muset analogicky použít úprava TZ
- důsledky – zahlazení odsouzení u FO a zánik účinků odsouzení u PO – jsou stejné
 - o na odsouzeného pachatele se hledí, jako by odsouzen nebyl
- **účinky zániku odsouzení PO nastávají automaticky, tj. ex lege**, po uplynutí určité zákonem stanovené doby – nevyžaduje se, aby o tom soud rozhodl zvláštním usnesením
- tyto lhůty činí **5,10, 20 a 30 let** – lhůta počne běžet od právní moci odsouzení
- **VÝJIMKA – situace, kdy bylo PO uloženo více druhů trestů (zapomnělo se na to)**
- **použije se promlčecí doba nejdelšího z nich**
- **důsledky zahlazení u FO a PO jsou však stejné**
- **účinky zániku odsouzení nastávají automaticky (ex lege), uplynutím zákonem stanovené doby, která počítá běžet od právní moci odsouzení**

12. Subjektivní stránka trestného činu

- obligatorní znak skutkové podstaty
- obsahuje soubor znaků, které charakterizují psychiku pachatele ve vztahu k TČ
- obligatorní znaky - **zavinění**
- *fakultativní znaky* – vyžaduje-li skutková podstata, aby TČ byl spáchán s určitou pohnutkou nebo záměrem, musí tento znak být v daném případě naplněn
 - o **pohnutka** (motiv) – vnitřní podnět, který vedl pachatele k rozhodnutí spáchat TČ
 - má význam pro správné posouzení závažnosti a uplatnění při výměře trestu
 - může být okolností polehčující nebo přitěžující, případně i okolností podmiňující použití vyšší trestní sazby
 - např. rasová pohnutka – vražda spáchaná na jiném pro jeho rasu
 - o **cíl** (záměr)
 - např. brání rukojmí – kdo se zmocní rukojmí s cílem donutit někoho, aby něco konal, opomenul nebo trpěl
 - tzv. společný záměr – podstatný znak pokračování v TČ a TČ hromadných

Zavinění

- **vnitřní (psychický) vztah člověka k určitým skutečnostem, jež zakládají TČ, ať již vytvořeným pachatelem nebo objektivně existujícím bez jeho přičinění v době činu** (např. cizí věc při krádeži, střelná zbraň při nedovoleném ozbrojování)
- je nezbytné pro naplnění kterékoli skutkové podstaty TČ – není TČ bez zavinění
- **zásada odpovědnosti za zavinění** – jedna ze základních zásad
- TP vyžaduje zavinění vždy, tzv. objektivní odpovědnost je vyloučena
- někdy se používá vedle slova zavinění výraz „vina“, většinou má ale slovo „vina“ jiný význam – označuje se jím fakt, že došlo k spáchání TČ, jestliže se poukazuje na osobu, která má za TČ nést odpovědnost; s pojmem vina se setkáváme v ustanoveních TP procesního (ve spojitosti klást za vinu, zbavovat viny, uznat vinným), jde o výraz, který v trestním řízení označuje trestní odpovědnost
- 2 složky:
 - o **SLOŽKA VĚDĚNÍ** (intelektuální, představová)
 - Zahrnuje **vnímání**, odraz předmětů a jevů podle našich smyslů, a **představu** předmětů a jevů, které sice pachatel nemůže v daný okamžik vnímat, ale vnímal je dříve
 - Podmínkou je, že si pachatel toto vše uvědomoval **v době spáchání činu**, popř. uvědomovat měl a mohl
 - Různé stupně vědění, pachatel považuje skutečnosti za:
 - *Možné* – např. v pokladně bude více než 20 korun
 - *Pravděpodobné* – vyšší stupeň vědění – např. dojde k poškození cizího majetku, bude tam více osob
 - *Jisté, nutné* – nejvyšší stupeň – např. použije násilí proti osobě
 - o **SLOŽKA VOLNÍ** (vyjadřuje různý stupeň zaměření pachatele k porušení nebo ohrožení chráněného zájmu)
 - Vyžaduje, aby pachatel uskutečnění určitého skutku převzal do své vůle a rozhodl se pro takové porušení (ohrožení) chráněného zájmu
 - Zahrnuje **chtění** nebo **srozumění** – jestliže pachatel rozhodne skutečnosti nechci ani s nimi není srozuměn, není zde volní vztah
 - *Prosté chtění, případ, kdy pachatelovým cílem je uskutečnění určitého skutku*
- 2 formy:
 - o **ÚMYSL** (přímý a nepřímý)
 - Obsahuje složku **vědění a volní**
 - o **NEDBALOST** (vědomá a nevědomá)
 - Obsahuje jen složku **vědění**, složka volní chybí
 - o Úmysl a nedbalost jsou jediné formy zavinění v našem TP – **bipartice zavinění**
 - o Při každém TČ musí být dána jedna z uvedených forem zavinění
- O zavinění nelze hovořit u nepřičetného – nepřičetnost vylučuje zavinění – u osoby chybí schopnost rozpoznávací, tedy nejnižší forma zavinění – nevědomá nedbalost, nebo chybí schopnost ovládací
- Výjimkou jsou případy *actio libera in causa dolózní i kulpózní* – např. vyvolání vlastní nepřičetnosti je součástí pachatelova úmyslu spáchat TČ)
- **Složka vědění, resp. i volní nemusí odpovídat přesně objektivní realitě** – představa pachatele se nemusí vždy krýt s výsledkem jeho jednání – znaky v zákoně určují rámec, v němž mohou být okolnosti skutečně existující nahrazeny v představě pachatele jinými nebo doplněny (např. zlomení ruky místo zamýšleného zlomení nohy)
- Pokud se **pachatel mýlí v podstatných znacích** (byť jiného považuje za svůj, pachatel pohlavního zneužívání se domnívá, že jeho partnerka je plnoletá), není naplněna subjektivní stránka TČ
- Zavinění zde musí být v době činu – v okamžiku trestného jednání pachatele
- Zavinění ve formě úmyslu nebo nedbalosti má různé stupně
 - o Míra zavinění je určována jeho formou a obsahem
 - o Úmysl je těžší forma zavinění než nedbalost
- znaky subjektivní stránky jsou (jako každý znak skutkové podstaty TČ) **předmětem dokazování**
 - o zjišťování zavinění je však nesnadné, neboť předmětem dokazování jsou skutečnosti vnitřního života pachatele, které jiné osoby nemohou pozorovat
 - o okolnosti subjektivního charakteru lze často dokazovat jen nepřímo z okolností objektivní povahy, ze kterých se dá dle zásad správného myšlení usuzovat na vnitřní vztah pachatele k porušení/ohrožení zájmů chráněných TZ
 - o při zjišťování subjektivního stavu není možné dojít k alternativnímu závěru o zavinění
 - o v řadě případů bude třeba zavinění dokazovat nepřímo, pomocí rozboru a hodnocení nepřímých důkazů, kterými jsou např.
 - povaha nástroje použitého k útoku
 - způsob použití nástroje a intenzita útoku
 - místo zásahu na těle poškozeného
 - způsob jednání obviněného
 - vztah obviněného k poškozenému

- osobní vlastnosti obviněného

Obsah zavinění

- na jaké okolnosti se zavinění musí vztahovat, co vše musí pachatel vědět, chtít apod.
- TZ jednoduchou a srozumitelnou odpověď nedává, ustanovení § 15 a 16 naznačují, že zavinění se vztahuje na „způsob v tomto zákoně uvedený“ a na „porušení nebo ohrožení zájmu chráněného tímto zákonem“
- **zavinění se musí vztahovat zásadně na všechny znaky skutkové podstaty TČ** (s výjimkou subjektivní stránky, to by se vztahovalo na sebe samo)
- **pachatel musí znát fakta, která lze podřadit pod jednotlivé znaky skutkové podstaty** (lupič nemusí vědět, že používá násilí, ale nějakou fyzickou sílu; tzn. stačí fakta, nikoliv právní stav), **postačí, má-li pachatel alespoň laickou představu o hodnotách chráněných TP a minimální laickou představu o společenském obsahu skutkových okolností**
- např. *pachatel nemusí vědět, jaký je obsah pojmů „uveden v omyl“, „využije omylu“, „zamlčí podstatnou skutečnost“ charakterizujících objektivní stránku TČ podvodu, stačí, že věděl, že nemá oprávnění k prodeji domu, proto padělal plnou moc od majitele domu a na jejím základě prodal takový dům, jehož hodnota byla 4 miliony korun, za částku 800 tisíc korun*
- **normativní znaky skutkové podstaty** – právní pojmy, instituty, které zákon používá jako formu legislativní zkratky (např. pojem úřední osoba, těžká újma na zdraví atd.) - **nechceme, aby pachatel znal význam těchto pojmů, ale musí mít aspoň laickou představu o obsahu těchto pojmů, je si vědom, jaký je obvyklý význam těchto pojmů ve společnosti**
 - o je třeba, aby se zavinění vztahovalo i na tento znak
 - o ostatní znaky se označují jako **deskriptivní**, tedy popisné znaky skutkové podstaty TČ
 - o např. *normativním znakem SPTČ zanedbání povinné výživy je institut „výživovací povinnosti“; pachatel nemusí vědět, jaké funkce plní výživovací povinnost, jaké jsou její druhy atd.; v případě dolůžní formy tohoto TČ postačí, pokud je mu např. známo, že je otcem nezletilého dítěte, které není schopno se samo živit, ničím na jeho výchovu a výživu nepřispívá a má alespoň laickou představu o své výživovací povinnosti k němu*
- **u TČ, jejichž pojmovým znakem je ohrožení** (např. obecné ohrožení dle § 272), stačí, zahrnuje-li zavinění **možnost poruchy** (nebezpečí), a není třeba, aby se vztahovalo na poruchu samu
 - o např. *při obecném ohrožení způsobením požáru postačí, zamýšlí-li pachatel vydat požárem lidi v nebezpečí smrti či těžké újmy na zdraví či cizí majetek v nebezpečí škody velkého rozsahu, není však třeba, aby zamýšlel požárem lidi usmrtit nebo jim ublížit nebo způsobit škodu na majetku* (tzn. **úmysl ohrožovací**)
 - o zavinění ve vztahu k poruše nutně v sobě obsahuje zavinění ve vztahu k ohrožení, zavinění ve vztahu k ohrožení však nutně nezahrnuje zavinění ke způsobení poruchy
- pokud ke znakům uvedených ve zvláštní části TZ patří i znak vyjadřující nedostatek dovolení (např. § 251, 269 atd.), musí se zavinění vztahovat i na tuto okolnost
- **zavinění se nemusí vztahovat na:**
 - o právní posouzení skutku a jeho trestnost – pachatel nemusí vědět o trestnosti svého činu – neznalost zákona neomlouvá
 - o protiprávnost jakožto rozpor s celým právním řádem - zavinění se nemusí vztahovat na neoprávněnost, pokud je výslovně vyjádřena v dispozici trestněprávní normy (např. slovy „neoprávněně“, „bez povolení“ atd.)
 - o společenskou škodlivost (závažnost činu) - zavinění se ale musí vztahovat na všechny skutkové okolnosti, ze kterých si pachatel tvoří svůj úsudek o společenské škodlivosti nebo závažnosti činu
 - o objektivní podmínky trestnosti v ustanovení o TČ opilství - zavinění u opilství se vztahuje jen na uvedení se do stavu nepřičetnosti, nikoli na jednání v tomto stav uskutečněné
- **příčinná souvislost** – i na ní se musí zavinění vztahovat – pachatel nemusí znát přesný průběh událostí, příčinná souvislost musí být kryta zaviněním alespoň v hrubých rysech
- platí, že se musí na znaky skutkové podstaty vztahovat zavinění v té příslušné formě (když je to úmyslný TČ, musí všechny znaky skutkové podstaty pokrýt úmysl)

Úmysl (dolus)

- představuje složku vědění a složku volní směřující k uskutečnění určitých skutečností základajících TČ
 - 2 druhy: přímý a nepřímý - rozdíl mezi druhy úmyslu je v odstupňování volní složky
- ⇒ **ÚMYSL PŘÍMÝ** (dolus directus) – **věděl**, že způsobem uvedených v TZ poruší nebo ohrozí nebo alespoň může porušit nebo ohrozit zájem chráněný TZ, **a chtěl** takové porušení nebo ohrožení způsobit
- o Znamená za jinak stejných okolností vyšší stupeň zavinění
 - o pokud pachatel považuje určité okolnosti za jisté, pak takové okolnosti také chtěl
 - o *např. pachatel koupil v bazaru hodinky, a věděl, že jsou kradené, **nezáleží na emocionálním vztahu pachatele** (např., že by si raději koupil stejné hodinky řádně), k právní kvalifikaci postačí, že chtěl koupit a koupil kradenou věc*
 - o **obmysl** = případy, kdy cíl, účel je obsahem jednání
 - o následek, který pachatel zavinil, může být **nevyhnutelným mezipříčinným** k dosažení cíle, např. *usmrcení pokladního jako nezbytný prostředek ke zmocnění se peněz*
 - o situace, kdy pachatel chce způsobit následek předpokládaný skutkovou podstatou **bez toho, že by takový následek byl přímo cílem** jeho jednání – TČ může být spáchán i tehdy, když pachatel sleduje cíl, který sám o sobě není trestný, např. *kradu, aby si koupil auto*
- ⇒ **ÚMYSL NEPŘÍMÝ** – eventuální (dolus eventualis) – **věděl**, že svým jednáním může způsobit porušení nebo ohrožení zájmu chráněného TZ, **a pro případ**, že jej způsobí, byl s tím **srozuměn**
- o **Srozumění** = pachatel nepočítal s žádnou konkrétní okolností, který by následku, jež si představoval jako možný, mohla zabránit
 - o Nepřímý úmysl je možný dovodit i tehdy, kdy cílem jednání bylo dosažení jiného možného výsledku, z hlediska TP nevýznamného, a eventualita vzniku následku uvedeného v TZ byla pachateli nepřijemná
 - o Posouzení lhostejného vztahu k následku je problematické – naše praxe zastává názor, že pokud lhostejnost pachatele k tomu, zda následek nastane nebo ne, vyjadřuje jeho kladné stanovisko k oběma možnostem – vztah eventuálního úmyslu
 - o **Pravá lhostejnost** – pachatel má kladný vztah k oběma možnostem - nastane/nenastane – úmysl nepřímý

- Většinu úmyslných TČ lze spáchat i jen s úmyslem nepřímým, výjimečně však zákon vyžaduje úmysl přímý – vyjadřuje to výrazem „s cílem“
- Společná pro oba druhy je existence jak složky intelektuální, tak složky volní – základní rozdíl oproti nedbalosti – tam chybí složka volní

ROZMYSL A PŘEDCHOZÍ UVÁŽENÍ – nejedná se o obecnou formu úmyslu, je to označení kvalifikačních okolností v případech úmyslného usmrcení od prostého usmrcení – oba pojmy jsou současně přitěžujícími okolnostmi

- **Rozmysl** – krátká myšlenková úvaha před TČ – manžel přistihne manželku s milencem – z ložnice odejde do kuchyně, kde si vybere nůž a zabije oba
- **Předchozí uvážení** – komplikovanější úvaha, delší časový úsek – dovím se o nevěře a naplánuju to

Nedbalost (culpa)

- Je vybudována na složce vědění, chybí složka volní
-
- ⇒ **NEDBALOST VĚDOMÁ** – pachatel **věděl**, že může způsobem v TZ uvedeným porušit nebo ohrozit zájem chráněný TZ, ale **bez přiměřených důvodů spoléhal**, že takové porušení nebo ohrožení **nezpůsobí**
- ⇒ **NEDBALOST NEVĚDOMÁ** – **nevěděl**, že svým jednáním může takové porušení nebo ohrožení způsobit, ač o tom vzhledem k okolnostem a svým osobním poměrům **vědět měl a mohl**

Kritéria nedbalosti

- Měřítkem nedbalosti je **zachovávaní určité míry opatrnosti** – nedbalostně jedná ten, kdo:
 - 1) **Nedodržuje míru opatrnosti, ke které je v rámci okolností povinen, a**
 - 2) **Podle svých subjektivních možností je také schopen ji dodržovat**
- 1) **Objektivní vymezení** (pachatel to vědět měl)
 - Objektivní porušení určité míry opatrnosti
 - žádá od každého zpravidla stejnou míru opatrnosti, jen výjimečně žádá opatrnost vyšší, zejm. od těch, kdo vykonávají určité povolání (lékaři)
 - rozsah povinné opatrnosti TZ neuvádí, měřítko je určeno jednak **zvláštními předpisy** (upravující silniční dopravu, bezpečnost při práci), jednak **obecně** (lyžař nedbá pravidel při sjezdu na lyžích)
 - v případě, že objektivní kritérium není upraveno zvláštními předpisy ani uznávanými pravidly odborné činnosti, bude se vyžadovat taková opatrnost, jaká je přiměřená okolnostem a situaci, kterou pachatel svým jednáním na konkrétním místě sám vyvolal
 - mezi porušením povinné opatrnosti a následkem musí být **nejen příčinná souvislost, ale ještě vztah jiného druhu**, ptáme se, zda nedbalostní jednáním je zakázáno právě proto, aby nedošlo ke konkrétnímu způsobenému následku
 - např. *kolem roztavené budovy je omezena rychlost na 30 km/h, řidič jede 70 km/h a srazí dělníka a zraní ho – je zde jak příčinná souvislost mezi jednáním a následkem porušení povinné míry opatrnosti, tak i vztah mezi účelem předpisu a následkem, který nastal (prvotním účelem předpisu je ochrana dělníků)*
 - *řidič projel křižovatku na červenou a pokračoval dále asi 500 metrů, když tu mu pod vůz vešel podnapilý chodec, nehodě řidič nemohl zabránit; kdyby byl řidič zůstal na křižovatce stát, k nehodě by nedošlo, v tomto případě, i když tu je příčinná souvislost mezi porušením předpisu a následkem, chybí tu onen vztah mezi účelem předpisu a následkem (semáfor zajišťuje bezpečnost provozu na křižovatce, tedy nechrání neopatrné chodce); stejně platí, kdyby řidič neměl řidičák, ale ovládal řízení a pravidla silničního provozu*
 - kdo zachoval objektivní míru opatrnosti, nemůže se dopustit nedbalostního TČ, i když dojde k nehodě
- 2) **Subjektivní vymezení** (pachatel to vědět mohl)
 - **míra opatrnosti, kterou je schopen pachatel v konkrétním případě vynaložit, jde tedy o individuální hledisko**
 - posuzujeme to, zda konkrétní pachatel v konkrétní situaci mohl míru opatrnosti zachovat
 - třeba zohlednit psychické a fyzické vlastnosti pachatele, jeho intelektuální schopnosti i okamžitý stav, ale také konkrétní vnější okolnosti (např. *při dopravní nehodě – jaké bylo počasí, jak byl řidič zkušený apod.*)
 - mohou to být okolnosti existující nezávisle na pachateli i stav vyvolaný jeho přičiněním
 - bylo judikováno, že neschopnost řidiče (začátečník) může vést k vyvinění
 - ale subjektivní kritérium není možno přeceňovat (např. pokud vím, že jsem unavený a přesto řídím, tak zde mě subjektivní kritérium únavy nemůže omluvit)
 - nezohledňujeme zvláštní, výjimečné vědomosti, mimořádné, nadprůměrné pozorovací schopnosti nebo schopnost reagovat
 - *např. chirurg v průběhu operace nezpozoruje, že pacientovi praskla malá cévka, když si toho později všimne, nelze již poškození pacienta zabránit; chování chirurga je třeba srovnávat s chováním jiných řádných chirurgů postupujících lege artis, pokud ani tito v dané situaci komplikaci nezpozorovali, neporušil chirurg povinnou míru opatrnosti, a to ani v tom případě, kdyby si na základě svých nadprůměrných zkušeností a pozornosti mohl prasknutí cévky všimnout*

Hrubá nedbalost

- není to třetí forma nedbalosti, ale je to **vyšší stupeň (intenzita) nedbalosti**, ať už vědomé či nevědomé
- TČ je spáchán z hrubé nedbalosti, jestliže přístup pachatele k požadavkům náležité míry opatrnosti svědčí o pachatelově zřejmé bezohlednosti k zájmům chráněných TZ
- TZ ji využívá přímo v některých skutkových podstatách, které je možno naplnit jen hrubou nedbalostí – např. *zanedbání péče o zvíře, porušení povinnosti při správě cizího majetku*

Konstrukce skutkových podstat TČ z hlediska zavinění

- ve zvláštní části TZ se nezmiňuje úmyslu či nedbalost, protože problém jaká forma zavinění se vyžaduje, je řešena obecnými pravidly

- Pro **základní skutkové podstaty** (§ 13 odst. 2) – **k trestnosti činu je třeba úmyslného zavinění, nestanoví-li zákon výslovně, že postačí zavinění z nedbalosti**
 - o Pokud není uvedeno, o jakou formu zavinění jde, musí jít o úmysl
- U kulpózních TČ je vždy výslovně vyznačen znak „z nedbalosti“
 - o Byť i z nedbalosti – TČ se lze dopustit jak úmyslně, tak i z nedbalosti
- Pro **kvalifikované skutkové podstaty** (§ 17) – **není-li stanoveno jinak, stačí tu zavinění z nedbalosti**
 - o K okolnostem podmiňujícím použití vyšší trestní sazby a okolnostem přitěžujícím se přihlídně:
 - jde-li o těžší následek, i tehdy, zavinil-li jej pachatel z nedbalosti, vyjímaje případy, že zákon vyžaduje zavinění úmyslné
 - jde-li o jinou skutečnost, i tehdy, jestli o ní pachatel nevěděl, ač o ní vzhledem k okolnostem a k svým osobním poměrům vědět měl a mohl, vyjímaje případy, že zákon vyžaduje i zde, aby o ní pachatel věděl
- naše TP rozlišuje **dva základní druhy** okolností podmiňujících použití vyšší trestní sazby a přitěžujících okolností:
 - o **těžší následek** – závažnější porušení/ohrožení primárního objektu vyvolané TČ nebo přistoupení porušení/ohrožení sekundárního objektu
 - o **jiná skutečnost** – okolnosti blíže určující objekt, objektivní stránku, subjektivní stránku nebo pachatele
 - o formu zavinění uvádí TZ jen tam, kde je třeba zavinění úmyslného

13. Omyl a jeho trestněprávní význam

- úzce souvisí s otázkou zavinění
- omylem v TP rozumíme neshodu pachatelova vědění (jeho vnímání, jeho představy) se skutečností, ať již proto, že si pachatel vůbec neuvědomil nějakou skutečnost, nebo proto, že měl o ní nesprávnou představu
- OMYL **SKUTKOVÝ** (omyl se týká okolností skutkových) A **PRÁVNÍ** (okolností právních)
- OMYL **NEGATIVNÍ** (člověk nezná okolnost podmiňující trestní odpovědnost) A **POZITIVNÍ** (někdo se mylně domnívá, že taková okolnost tu je)

Skutkový omyl negativní (§ 18 odst. 1)

- Pachatel nezná nějakou okolnost, která patří ke znakům TČ, **nezná okolnost podmiňující jeho trestní odpovědnost**
- Např. *pachatel střílí do křoví v domnění, že je tam zvěř, ale je tam člověk*
- Vylučuje odpovědnost za úmyslný TČ a TČ spáchaný z vědomé nedbalosti
- Pachatel může být odpovědný za TČ spáchaný z **nevědomé nedbalosti**
- **Vylučuje odpovědnost**, pokud vzhledem k okolnostem a k svým osobním poměrům pachatel neměl o věci správnou představu a buď ji mít nemohl, nebo nebyl povinen ji mít
- Např. *pachatel střílí do křoví, domnívá se, že je tam zvěř, ale zastřelí člověka – není vyloučena odpovědnost za usmrcení z nevědomé nedbalosti – nemusí tam přece být jenom zvíře*
- *Voják na cvičení na prostranství s uzavřeným přístupem, kde žádný civilista nemá co dělat – myslel, že střílí na figurínu, ale byl to člověk – odpovědnost vyloučena*
- tyto zásady platí i pro okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby – jde-li o těžší následek, který musí být zaviněn úmyslně, nebo o jinou skutečnost, při níž je třeba, aby pachatel o ní věděl, pak omyl v takových skutečnostech vylučuje zavinění a pachateli nelze takové okolnosti přičítat k tíži; u ostatních okolností podmiňujících použití vyšší trestní sazby, kdy stačí nedbalost, je třeba zvážit, zda omyl pachatele není složkou jeho nedbalosti

Skutkový omyl pozitivní

- osoba se domnívá, že existují všechny znaky podmiňující trestní odpovědnost, ale ve skutečnosti některý znak chybí
- opakem omylu negativního
- takové jednání je trestné jako **pokus**, popř. příprava
- např. *pachatel si myslí, že dívka, se kterou souloží má méně než 15 let, ale ve skutečnosti má více než 15 let (pachatel si myslí, že páchá TČ pohlavního zneužití, ale ve skutečnosti není SP naplněna*
- **pozitivní skutkový omyl v okolnostech podmiňujících použití vyšší trestní sazby**
 - o pachatel je vinen pokusem TČ za uvedených okolností
 - o např. *pachatel útoku na úřední osobu se mylně domníval, že jeho společník má při útoku u sebe zbraň, bude odpovědný za pokus TČ násilí proti úřední osobě se zbraní*
- **pozitivní skutkový omyl o okolnostech, která naplňují mírnější skutkovou podstatu**
 - o pachatel bude potrestán za mírnější úmyslný TČ, nejde-li o čin spáchaný z nedbalosti
 - o např. *pachatel odcizí náramek, o kterém se domnívá, že jde o zdražilou imitaci za 6 000 Kč, ve skutečnosti jde o originál za 100 000 Kč – odpovědný za mírnější TČ*

Skutkový omyl o okolnostech vylučujících protiprávnost

- **POZITIVNÍ** – má stejný význam jako negativní omyl skutkový
 - o Pachatel se mylně domnívá, že je tu skutečnost odůvodňující nutnou obranu – tzv. **putativní obrana**
 - o Bude odpovědný nejvýše za **nevědomou nedbalost** – záleží na tom, jestli vědět měl a mohl
- **NEGATIVNÍ** – řeší se jako pozitivní skutkový omyl
 - o Neví, že je zde něco, co vylučuje protiprávnost činu
 - o Např. *chci ukrást auto kamarádovi, ale v době, kdy ho kradu, se mi kamarád snaží dovolat s tím, že mi auto daruje*
 - o Odpovědnost za **pokus**

Zvláštní případy skutkového omylu

- 1) **Omyl v předmětu útoku** (error in objecto – in persona)
 - Pachatel se mylil v totožnosti předmětu útoku (oběti) nebo ve vlastnostech předmětu útoku
 - pachatelův útok je namířen proti B, postihne B, pachatel se však domnívá, že jde o A
 - Pokud jde o dva rovnocenné objekty, nemá takový omyl význam

- Následek (účinek) nastal na objektu, který si představoval, jenom se mylil v identitě objektu
- 2) **Aberace** (aberratio ictus – doslova odchýlení rány)
 - Omyl o kauzálním průběhu
 - pachatel hodí nožem po A, ten se mu vyhne a nůž zasáhne jinou osobu
 - Pachatelova představa kauzálního průběhu se nekryje ani v obecných rysech se skutečností – jde o dokonáný nedbalostní TČ proti B a pokus úmyslného TČ proti A
- 3) **Dolus generalis** (generální úmysl)
 - Zvláštní případ omylu v kauzálním průběhu
 - útok mířil proti A, postihne A, ale podstatně jiným způsobem, než si pachatel představoval
 - např. pachatel chce zabít poškozeného úderem do hlavy a pak jeho tělo hodit do studny – úderem do hlavy ho pouze omráčí, utopí se a ve studně, do které ho hodil, protože si myslel, že je mrtvý
 - posoudíme jako jeden dokonáný TČ pokud pachatel alespoň v hrubých rysech počítal s vývojem příčinné souvislosti – chtěl zlikvidovat poškozeného
 - jestliže se však úmysl pachatele neshodoval se smrtícím jednáním, skutek posoudíme jako pokus vraždy v jednočinném souběhu s kulpózním usmrčením
 - obdobné právní posouzení bude, jestliže činnost pachatele tvořila dle okolností 2 samostatné skutky – jednání vražedné a na ně navazující dodatečné jednání zahlazovací – tady by se nejednalo o dolus generalit a činnost pachatele by se posoudila jako pokus vraždy ve vícečinném souběhu s kulpózním usmrčením

Právní omyl

- **spočívá v neznalosti nebo mylném výkladu norem** TP anebo právních norem mimotrestních relevantních pro trestněprávní posouzení, zejména blanketních nebo odkazovacích dispozic
- právní omyl negativní a pozitivní
- TZ upravuje pouze právní omyl negativní
- **PRÁVNÍ OMYL NEGATIVNÍ**
 - o **pachatel neví, že to, co dělá, je protiprávní**
 - o Obecné pravidlo – neznalost zákona neomlouvá
 - o § 19 – výslovně definuje, kdy se pachatel omylu mohl vyvarovat:
- (1) Kdo při spáchání trestného činu neví, že jeho čin je protiprávní, nejedná zaviněně, nemohl-li se omylu vyvarovat.
- (2) Omylu bylo možno se vyvarovat, pokud povinnost seznámit se s příslušnou právní úpravou vyplývala pro pachatele ze zákona nebo jiného právního předpisu, úředního rozhodnutí nebo smlouvy, z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce, anebo mohl-li pachatel protiprávnost činu rozpoznat bez zřejmých obtíží.
- Rozlišujeme tedy:
 - o **Právní omyl OMLUVITELNÝ** – omyl, jehož se pachatel nemohl vyvarovat – trestní odpovědnost vylučuje
 - Situace, kdy pachatel spáchal TČ krátce poté, co nastoupil do nového zaměstnání a nestačil se ještě důkladně seznámit s příslušnými právními předpisy, jak bylo jeho povinností
 - o **Právní omyl NEOMLUVITELNÝ** – omyl, jehož se pachatel mohl vyvarovat – trestní odpovědnost připouští s možností zmírnění trestu
 - Pachatel, podnikatel, se neseznámil s právními předpisy upravujícími životní prostředí a vypouští protiprávně odpadní vody továrny do řeky, čímž poškozuje životní prostředí
- Právní omyl je **třeba odlišit od omylu o normativním znaku skutkové podstaty**
 - o právní omyl se týká výlučně protiprávnosti jednání pachatele
 - o omyl o normativním znaku skutkové podstaty je ovšem vždy omylem skutkovým
 - o např. *pachatel, který odnáší cizí věc v domněni, že je jeho – jde o pojem „cizí věc“, a tedy o omyl skutkový*
 - o normativními znaky ale nejsou pojmy, které definuje samotný TZ (např. úplatek, dítě) – tady jde o omyl týkající se obsahu TZ
- **PRÁVNÍ OMYL POZITIVNÍ**
 - o **Osoba se domnívá, že se dopouští TČ porušením povinnosti, kterou však právní řád vůbec nezná nebo již porušení není trestné**
 - o Např. *vyživovat cizí děti z důvodu náhrady škody*
 - o Takový omyl označujeme jako tzv. putativní delikt – nejde vůbec o TČ
 - o Beztrestnost plyne ze zásady nullum crimen sine lege

ZSM

- **Má zvláštní ustanovení o významu negativního právního omylu omluvitelném věkem, rozumovou vyspělostí nebo prostředím, ve kterém mladistvý žil**
- Negativní právní omyl mladistvého nevylučuje jeho odpovědnost, má význam při sankcionování
- Podle § 11 odst. 1 ZSM může soud pro mládež **upustit od uložení trestního opatření**, jsou-li splněny **3 obecné podmínky**:
 - 1) pachatel spáchal provinění, na které TZ stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje 5 let
 - 2) jeho spáchání lituje
 - 3) projevuje účinnou snahu po nápravě
 - + musí k těmto podmínkám přistoupit alternativně jeden z dalších důvodů
 - Např. neznalost právních předpisů, která je vzhledem k jeho věku, rozumové vyspělosti a prostředí, ve kterém žil, omluvitelná

14. Okolnosti vylučující protiprávnost

- takové okolnosti, které pachatele činu jinak trestného zbavují trestní odpovědnosti
- jednání za okolností vylučujících protiprávnost od počátku není trestné, od počátku (ex tunc) nejde o TČ, protože shází protiprávnost
 - o rozdíl od zániku trestnosti – zpočátku byl čin trestný, pak nastala skutečnost, která vyloučila trestní odpovědnost a způsobila zánik trestnosti (např. účinná lítost)
- protiprávnost chápeme materiálně jako sociální škodlivost – činy spáchané za okolností vylučujících protiprávnost tedy nejsou společensky škodlivé
- výčet není taxativní, TZ jich uvádí 5:
 - o krajní nouze (§ 28)
 - o nutná obrana (§ 29)
 - o svolení poškozeného (§ 30)
 - o přípustné riziko (§ 31)
 - o oprávněné použití zbraně (§ 32)
- kromě těchto zná teorie i praxe několik dalších důvodů, které se souhrnně označují jako výkon dovolené či dokonce příkázané činnosti
 - o jejich použití je přípustné, protože analogie ve prospěch pachatele ve prospěch pachatele je dovolena
 - o opět nejde o uzavřený výčet
 - o beztrestnost agenta – specifická okolnost vylučující protiprávnost
 - policejní agent je pouze beztrestný pro TČ účasti na organizované zločinecké skupině a taxativně uvedených TČ (§ 363), jsou-li splněny podmínky
- TČ mohou být jen činy nedovolené, protiprávní – zde je jednání dovolené

Krajní nouze

(1) Čin jinak trestný, kterým někdo odvrací nebezpečí přímo hrozící zájmu chráněnému trestním zákonem, není trestným činem.

(2) Nejde o krajní nouzi, jestliže bylo možno toto nebezpečí za daných okolností odvrátit jinak anebo způsobený následek je zřejmě stejně závažný nebo ještě závažnější než ten, který hrozil, anebo byl ten, komu nebezpečí hrozilo, povinen je snášet.

- objektivní podmínky:
- **odvrácení nebezpečí, které hrozí zájmu chráněnému TZ**
 - o nebezpečí je stav hrozící poruchou
 - o zdrojem jsou např. přírodní síly, útoky zvířat (nepoštvaných), působení strojů, mechanismů člověkem nezaviněných, fyziologické procesy v lidském těle, jednání člověka
 - o může jít o ohrožení zájmů vlastních i cizích
- **nebezpečí hrozí přímo, bezprostředně**
 - o nejde o krajní nouzi, jestli nebezpečí již pominulo nebo hrozí v budoucnu
 - o přímo hrozící je tehdy, když vývoj události spěje rychle k poruše
- **nebezpečí nebylo možno za daných okolností odvrátit jinak (tzv. subsidiarita)**
 - o ohrožený musí využít možností vyhnout se nebezpečí (např. útekem)
 - o jen ty možnosti, kterými bylo možné nebezpečí odvrátit včas
- **způsobený následek nemůže být zřejmě stejně závažný či ještě závažnější než ten, který hrozil (tzv. proporcionalita)**
 - o kdy jde o následek zřejmě stejně závažný či závažnější, je třeba rozhodnout v každém jednotlivém případě v souvislosti se všemi okolnostmi
- **ten, komu nebezpečí hrozilo, neměl povinnost snášet**
 - o např. lékař nebo zdravotnický personál, hasič
- při krajní nouzi dochází ke střetu dvou zájmů chráněných trestním právem, jednomu z těchto zájmů hrozí porucha, která může být odvrácena jen poruchou druhého zájmu
- k činu v krajní nouzi je oprávněn zásadně každý (tzn. i ten, jehož zájmy ohroženy nejsou = tzv. **pomoc v nouzi**)
- jestliže nebezpečí existuje jen v představě pachatele, je to nebezpečí domnělé, tedy je třeba trestnost posoudit se zřetelem na skutkový omyl
- **vybočení z mezí krajní nouze (exces):**
- = nebyly splněny všechny podmínky krajní nouze či nebyly splněny ve všech směrech; jde o situaci, kdy:
 - o způsobený následek byl zřejmě stejně závažný či ještě závažnější než ten, který hrozil (= **intenzivní exces**)
 - o jednání nebylo provedeno v době, kdy nebezpečí bezprostředně hrozilo, tzn. stalo se předtím či potom (= **extenzivní exces**)
 - o nebezpečí bylo možno odvrátit jinak
 - o byla tu povinnost nebezpečí snášet
- jedná se o **polehčující okolnost** podle § 41 písm. g), což je možné zohlednit při určení druhu trestu a jeho výměry
- krajní nouze vylučuje protiprávnost, proto nelze jednání v krajní nouzi vyhodnotit ani jako přestupek

Nutná obrana

(1) Čin jinak trestný, kterým někdo odvrací přímo hrozící nebo trvající útok na zájem chráněný trestním zákonem, není trestným činem.

(2) Nejde o nutnou obranu, byla-li obrana zcela zjevně nepřiměřená způsobu útoku.

- Objektivní podmínky:
- **přímo hrozící nebo trvající útok**
 - o útok je úmyslné protiprávní jednání člověka, jež je nebezpečné pro společnost
 - o útok musí být protiprávní, ale nemusí být TČ (nevyžaduje se tedy, aby byl útočník trestně odpovědnou osobou)
 - o útok může mít formu konání, ale i opomenutí (např. setrvání v cizím bytě)
- **útok směřuje proti zájmu chráněnému TZ**
 - o útok musí ohrožovat některou z hodnot chráněných TZ
 - o útok hrozí přímo, jestliže k porušení chráněného zájmu má dojít v úzké časové a zpravidla také místní souvislosti

- někdy stačí výhrůžka od osoby známé svou agresivitou a násilností
- nutná obrana však není přípustná proti útoku teprve připravovanému
- osobní svobodu osoby, která byla přistižena při TČ nebo bezprostředně poté, smí za podmínek § 76 odst. 2 TŘ omezit kdokoli (není stanoveno, jakých forem donucení je oprávněn použít)
- **nejde o nutnou obranu, jestliže byla obrana zcela zjevně nepřiměřená způsobu útoku**
 - přiměřenost znamená, že obrana je schopná odrazit útok
 - pojem způsob útoku je třeba vykládat extenzivně (není to to samé, co intenzita útoku, i když intenzitu v sobě zahrnuje)
 - pro posuzování přiměřenosti neplatí proporcionalita mezi škodou hrozící z útoku a škodou způsobenou obráncem – škoda způsobená obráncem může být větší než škoda hrozící z útoku – nesní tam ale být hrubý nepoměr
 - obránce musí zvolit takový prostředek, kterým odvrátí útok okamžitě, rychle, úplně a definitivně, a to bez rizika pro napadeného
 - obrana se nemusí omezovat na pasivní obranu (odrážení ran, ustupování apod.), ale i aktivní obranu (tím se z obránce nestává útočník)
 - o tom, kdo je v roli obránce a útočníka, rozhoduje zásadně iniciativa na počátku střetnutí, nikoliv jeho další průběh
 - přiměřenost obrany se posuzuje podle objektivních okolností případu, ale i podle představ obránce, tj. podle toho, jak se čin útočníka jevil tomu, kdo jej odvracel
- jednání v nutné obraně není nebezpečné pro společnost, není protiprávní, tedy není ani TČ
- ve vztahu ke krajní nouzi je nutná obrana **zvláštním, privilegovaným, speciálním případem** (důvodem je zájem na okamžitou reakci veřejnosti proti útoku – nutná obrana nahrazuje akci veřejných orgánů – a zájem na tom, aby nedocházelo k nenahraditelným újmám na životě, zdraví i majetku)
- místo jakéhokoliv nebezpečí (krajní nouze) je tu útok (úmyslné protiprávní jednání člověka), **škoda nevzniká komukoli** (krajní nouze), ale **jen útočníkovi**
- útočníkovi **je dovoleno způsobit i větší škodu**, než která hrozila (nesmí být ale v hrubém nepoměru ke škodě hrozící z útoku); není zde nutný požadavek subsidiarity ani požadavek nebezpečí snášet
 - vychází-li však útok od dětí, osob jednajících v omylu, osob nepříčetných, je třeba, aby se napadený pokusil v první řadě útoku vyhnout (např. upozornit na omyl)
 - porovnáváme přiměřenost (vztah intenzity útoku a obrany) a proporcionalitu (vztah škody z útoku hrozící a škody v obraně způsobené)
- pro krajní nouzi a nutnou obranu je společné, že okruh ohrožených zájmů je totožný, nebezpečí (krajní nouze) i útok (nutná obrana) přímo, bezprostředně hrozí či trvá, oprávněn jednat v krajní nouzi či nutné obraně je každý
- **vybočení z mezí nutné obrany (exces)**
 - obrana byla zcela zjevně nepřiměřená způsobu útoku – tzv. **exces intenzivní**
 - např. střelba na děti, které jsou v cizí zahradě na třešních
 - obrana nebyla s přímo hrozícími nebo trvajícím útokem současná – tzv. **exces extenzivní**
 - např. obránce pokračuje ve fyzickém ubližování ze msty i v době, kdy útok skončil
- vybočení je protiprávní a je trestné podle toho, jaká skutková podstata TČ byla takovým jednáním naplněna
- vybočení je za podmínek § 41 písm. g) **polehčující okolnost**
- odpovědnost toho, kdo odvrací domnělý útok (**obrana domnělá, putativní**), je nutno posuzovat podle zásad o skutkovém omylu
- není to TČ úmyslný, ale může být nedbalostní

Svolení poškozeného

(1) Trestný čin nespáchá, kdo jedná na základě svolení osoby, jejíž zájmy, o nichž tato osoba může bez omezení oprávněně rozhodovat, jsou činem dotčeny.

(2) Svolení podle odstavce 1 musí být dáno předem nebo současně s jednáním osoby páchající čin jinak trestný, dobrovolně, určitě, vážně a srozumitelně; je-li takové svolení dáno až po spáchání činu, je pachatel beztrestný, mohl-li důvodně předpokládat, že osoba uvedená v odstavci 1 by tento souhlas jinak udělila vzhledem k okolnostem případu a svým poměrům.

(3) S výjimkou případů svolení k lékařským zákrokům, které jsou v době činu v souladu s právním řádem a poznatky lékařské vědy a praxe, nelze za svolení podle odstavce 1 považovat souhlas k ublížení na zdraví nebo usmrcení.

- svolením se stává čin, jenž by jinak byl nedovoleným zásahem do práv poškozeného, činem dovoleným
- podmínky:
 - jde o **zájmy jednotlivce**, o nichž **sám může rozhodovat** a jejichž **porušení se nedotýká zájmů společnosti**
 - **nelze udělit souhlas** k ublížení na zdraví nebo usmrcení s výjimkou případů svolení k lékařským zákrokům, které jsou v době činu v souladu s právním řádem a poznatky lékařské vědy a praxe
 - je dáno **zásadně před činem nebo současně s činem**
 - dodatečný souhlas je výjimečně možný, mohl-li jednat důvodně předpokládat, že oprávněná osoba, která nebyla při činu přítomna, by tento souhlas jinak udělila vzhledem k okolnostem případu a svým poměrům
 - svolení je **vážné a dobrovolné, určité a srozumitelné**
 - svolení musí být dáno bez donucení a nesmí se tak stát omylem
 - domnívá-li se pachatel omylem, že poškozený dal svůj souhlas, není trestně odpovědný za úmyslný TČ, ale může být podle okolností odpovědný za nedbalost, ale může být i beztrestný
 - je dáno **osobou, která je schopna učinit závazný projev v tomto směru**
- svolení může vylučovat protiprávnost v případě, je-li poškozený oprávněn vzdát se určitého zájmu

Přípustné riziko

(1) Trestný čin nespáchá, kdo v souladu s dosaženým stavem poznání a informacemi, které měl v době svého rozhodování o dalším postupu, vykonává v rámci svého zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce společensky prospěšnou činnost, kterou ohrozí nebo poruší zájem chráněný trestním zákonem, nelze-li společensky prospěšného výsledku dosáhnout jinak.

(2) Nejde o přípustné riziko, jestliže taková činnost ohrozí život nebo zdraví člověka, aniž by jí byl dán k ní v souladu s jiným právním předpisem souhlas, nebo výsledek, k němuž směřuje, zcela zřejmě neodpovídá míře rizika, anebo provádění této činnosti zřejmě odporuje požadavkům jiného právního předpisu, veřejnému zájmu, zásadám lidskosti nebo se přičítá dobrým mravům.

- podmínky:
 - o vykonávání společensky prospěšné činnosti **v rámci svého povolání, zaměstnání, postavení, funkce**
 - cíl je společensky prospěšný, nestačí, že se jedná o prospěch pro jednotlivce nebo několik jednotlivců
 - o jednání je **v souladu s dosaženým stavem poznání a informacemi**, které měl jednatel v době svého rozhodování o dalším postupu
 - o **nesmí dojít k ohrožení života nebo zdraví člověka**, aniž by byl dán dotčenou osobou souhlas v souladu s jiným právním předpisem
 - o **výsledku nelze dosáhnout jinak** (subsidiarita rizika) a **společensky prospěšný výsledek musí odpovídat míře rizika**
 - stupeň dovoleného rizika musí odpovídat očekávanému společensky užitečnému prospěchu
 - tento stupeň rizika je určován 3 hledisky:
 - tím, co je ohroženo
 - rozsahem hrozící poruchy
 - pravděpodobností hrozící poruchy
 - jde-li o mimořádné cíle, setkáme se v praxi i s hrdinským nasazením života
 - je ale třeba, aby člověk jednal dobrovolně a byl o hrozícím nebezpečí plně informován
 - o činnost **nesmí zřejmě odporovat požadavkům jiného právního předpisu, veřejnému zájmu, zásadám lidskosti nebo se přičítat dobrým mravům**

Oprávněné použití zbraně

Trestný čin nespáchá, kdo použije zbraně v mezích stanovených jiným právním předpisem.

- předpisy, např.:
 - o zákon o ozbrojených silách České republiky
 - o zákon o Policii České republiky
 - o zákon o obecní policii
 - o zákon o Vojenské policii
 - o zákon o Vězeňské službě a justiční stráží ČR
- co se rozumí zbraní, je nutno posuzovat dle toho kterého právního předpisu, protože v jednotlivých předpisech je tento pojem různě definován

Další okolnosti vylučující protiprávnost

- vytvořila je praxe a teorie, opírají se zpravidla o mimotrestní zákony
- analogické použití okolností vylučujících protiprávnost je přípustné, protože analogie ve prospěch pachatele je v trestním právu dovolena

1) Plnění povinností

- vyplývající ze zákona, rozhodnutí soudu nebo jiného státního orgánu, plnění pracovních povinností
- ani plnění závazného rozkazu nemůže být TČ

2) Výkon práva

- např. výkon rodičovských práv vyplývajících ze zákona o rodině
- právo omezit osobní svobodu osoby přistřižené při páchání TČ nebo bezprostředně poté dle § 76 odst. 2 TR

3) Výkon povolání

- dovoluje-li právní řád určité povolání, znamená to, že uznává jeho společenskou užitečnost, pokud se takové povolání vykonává řádně, tj. pokud plní svůj účel
- každý vyšetřovací nebo léčebný úkon je možné provádět jen se souhlasem informovaného nemocného, nebo pokud lze tento souhlas předpokládat
- svůj souhlas s výkonem dává pacient najevo buď slovně, či písemně – tzv. **písemný revers**
- **pozitivní revers** - dokladem, že nemocný udělil souhlas s provedením výkonu po náležitém poučení
- **negativní revers** - ten si musí lékař vyžádat, odmítá-li nemocný i přes náležité poučení provedení léčebného výkonu, popř. ústavní péči

4) vykonávání dovolené činnosti

- např. provozování sportovní činnosti, se kterou je někdy spojeno nebezpečí pro zdraví hráčů

15. Vývojová stáda trestné činnosti

- určité fáze, které jsou typické pro uskutečňování úmyslu pachatele spáchat TČ
- **PŘÍPRAVA, POKUS, DOKONANÝ TČ**
- V časové posloupnosti se jedná o pojetí myšlenky spáchat TČ, projev myšlenky spáchat TČ, přípravu k TČ, pokus TČ, dokonaný TČ
- Vývojová stadia jsou omezeny **na úmyslné TČ** (u přípravy je okruh zúžen na zvláště závažné zločiny, pokud tak TZ stanoví) – pokus a příprava u nedbalostních nepřichází v úvahu

- Trestná činnost neprochází nutně všemi stadii
- Závažnost vývojových stadií je různá, podle stupně škodlivosti
- Nejzávažnější je dokonání TČ – jednání, které naplňuje všechny zákonné znaky TČ
- **Předčasně dokonané TČ** – právní fikce, která spočívá v tom, že čin, který je fakticky přípravou nebo pokusem, zákon právně kriminalizuje jako delikt dokonání (např. *opatření si razítka soudu s vyobrazením státního znaku pro padělání veřejné listiny § 349*)
- Dokonanému TČ se nebezpečností blíží pokus, nejmenší stupeň škodlivosti má příprava
- **Platí, že pachatel se přičítá jen nejzávažnější forma**
- **Dokonání TČ X ukončení trestné činnosti** - pachatel už trestný čin dokončil, ale pokračuje v trestné činnosti i nadále
 - o při pokračování v krádeži je TČ dokonán naplněním všech znaků dané skutkové podstaty již při prvním útoku, avšak trestná činnost tu pokračuje nadále a je ukončena posledním útokem, který tvoří součást pokračování

Příprava

- **úmyslné vytváření podmínek pro spáchání TČ** (sebe nebo jiné osoby)
- trestná je pouze u **zvlášť závažných zločinů, pokud tak stanoví zákon**
- možná jen pokud nedošlo k pokusu nebo dokonání TČ
- zákon **demonstrativně** vyjmenovává nejtypičtější způsoby přípravy:
- ORGANIZOVÁNÍ
- OPATŘOVÁNÍ NEBO PŘÍZPŮSOBOVÁNÍ PROSTŘEDKŮ NEBO NÁSTOROJŮ K JEHO SPÁCHÁNÍ
 - o Prostředky a nástroje materiální (zbraně) a imateriální (plány, informace)
 - o Prostředky legální i nelegální
- SPOLČENÍ, SROCENÍ
 - o Společení – dohoda dvou nebo více osob o budoucím činu
 - Zvláštní formou je organizovaná skupina
 - o Srocení – shluk alespoň tří osob, k němuž došlo třeba i bez výslovné dohody, zaměřen k činu, ke kterému má dojít ihned
- NÁVOD, POMOC
- Mimo zákonem vyjmenované, může být formou přípravy i jiné úmyslné vytváření podmínek pro spáchání TČ (např. pachatel si prohlíží místo, kde chce čin spáchat, obstará si plán budovy, ukryje se v obchodním domě, aby mohl loupit po otevírací době, ...)
- Je jednáním **úmyslným** – znakem přípravy je zaměření k individuálně určitému TČ a i k tomu musí směřovat úmysl pachatele

Pokus

- obecná forma trestného činu - pachatel je za pokus trestně odpovědný přesto, že nenaplnil všechny znaky skutkové podstaty TČ
- Jednání nebezpečné pro společnost, které bezprostředně směřuje k dokonání TČ
- Znaky pokusu § 21:
 - o **Jednání nebezpečné pro společnost, které bezprostředně směřuje k dokonání TČ**
 - Pachatel začal uskutečňovat jednání obsažené ve skutkové podstatě toho činu (například pachatel už vystřelil...)
 - Jednání, které má bezprostřední význam pro dokonání TČ – odstraňuje překážky v závěrečné fázi své činnosti (u přípravy také odstraňuje překážky, ale ne v závěrečné fázi) / už začal působit na hmotný předmět útoku
 - Příprava – chce vykrást byt, skrývá se ve sklepe x pokus – chce vykrást byt, vylomil zámek, zneškodnil psa, ...
 - Jednání, které má bezprostřední význam, je v nejbližší časové spojitosti s následkem, který má nastat = časová určenost pokusu; je páčáno na místě, kde by měl být TČ dokonán = místní určenost pokusu (číhá ve křoví na oběť a chce ji přepadnout, nachází se už na místě, kde chce TČ spáchat)
 - Časová a místní určenost jsou hlediska pomocná
 - Časová určenost pokusu - jednání je v časové spojitosti s následkem, který měl nastat, když činnost je tak rozvinuta, že lze již očekávat dokonání TČ – pachatel již podnikl vše, co je nezbytné k tomu, aby mohl přikročit k jednání, popsanému ve skutkové podstatě, nebo k tomuto jednání již přímo směřuje
 - Atentátník čeká s připravenou zbraní na střeše domu, aby usmrtil oběť, která právě vychází z domu
 - o **Úmysl spáchat TČ**
 - Pokus je možný jen u úmyslných TČ
 - Postačí i úmysl eventuální (pachatel se pokusí znásilnit dívku, pro případ, že je mladší 15 let, je s tím srozuměn)
 - Úmysl musí zahrnovat pachatelovu vůli dokonat ten který TČ – nestačí pouhá orientace na pokus
 - o **Nedostatek dokonání (účinku, následku)**
 - Pokus vyvolá jen nebezpečí způsobení tohoto následku
 - Chybí následek, který předpokládá příslušná skutková podstata TČ
- U TČ skládajících se z více jednání – pokusem bude již započítí jednoho (prvního) z těchto jednání (př. znásilnění)
- Pachatelovo jednání směřuje bezprostředně ke způsobení těžšího následku jako k okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby, který je pachatelem zamýšlen – v takových případech půjde o pokus TČ charakterizovaného kvalifikovanou skutkovou podstatou
- **Neukončený pokus** – pachatel ještě neučinil vše, co považoval za nutné k dokonání TČ
- **Ukončený pokus** – pachatel učinil vše, co považoval k dokonání TČ za nezbytné (př. vystřelil a nezasáhne – nedojde k dokonání)
- *Příprava/pokus nejsou možné:*
 - o **Předčasně dokonané TČ** – TČ, kdy se čin dokonává ve stadiu přípravy nebo pokusu
 - Pachatel si opatří padělanou veřejnou listinu v úmyslu, aby ji užil jako pravou
 - o **TČ s široce vymezeným způsobem jednání** - §257 TČ pletichy (široký význam)
 - Způsob jednání kryje pokus i přípravu
 - o **Nedbalostní TČ**
 - o **Pravé omisivní delikty** – u TČ záležejících v úmyslném opomenutí - pachatel buď může povinnost konat ještě splnit a pak tu není pokus, nebo ji již zanedbal a pak je čin dokonán (výjimečně by byly možné, kdyby se pachatel předem uvedl do stavu, v němž povinnost nemůže včas splnit)

- Př. u nezpůsobilé přípravy či pokusu – pachatel neposkytne pomoc osobě, o níž se mylně domnívá, že je v nebezpečí smrti
- **Tzv. verbální TČ** - takových, které jsou spáchány pouhým slovním projevem
 - Výjimka – projev provedený do odpojeného mikrofonu nebo vydírání jazykem, který oběť neovládá a nerozumí tomu, o co se jedná

Nezpůsobilý pokus/příprava

- **Pokus (příprava) na nezpůsobilém předmětu útoku**
 - Pokus neposkytnout pomoc osobě, která je už mrtvá, pokus usmrcení lidského plodu na ženě, která ve skutečnosti nebyla těhotná
 - Ve chvíli útoku na konkrétní společenský vztah, na který se útočilo, buď vůbec neexistoval, nebo pokud existoval, nebyl takový, jaký si ho představoval pachatel
- **Pokus (příprava) nezpůsobilými prostředky**
 - Pachatel ke spáchání TČ používá prostředky, které k tomu nejsou způsobilé – vražda zaříkáváním)
- **Pokus (příprava) nezpůsobilým subjektem**
 - Osoba, která se mylně domnívá, že má pohlavní nemoc, provozuje nechráněný sex – TČ ohrožování pohlavní nemocí
- Starší nauka rozlišovala mezi **nezpůsobilostí absolutní a relativní**
 - Pokusem na absolutně nezpůsobilém předmětu byl míněn takový případ, kdy onen předmět nemohl být vůbec předmětem útoku, o který šlo (př. pokus vraždy na mrtvole)
 - Relativně nezpůsobilý pokus – předmět, na kterém nemohl být spáchán čin jen za daných okolností, ačkoli by to byl předmět způsobilý (namíření zbraně na místo, kde se obvykle osoba zdržuje, teď tam však není)
 - Absolutně nezpůsobilé prostředky – nemohly následek za žádných okolností způsobit (vražda zaříkáváním)
 - Relativně nezpůsobilé prostředky – nemohly následek způsobit v daném případě (malá dávka jedu)
 - Tzv. subjektivní teorie pokusu – pokládá za pokus každý pokus, i absolutně nezpůsobilý
 - Tzv. objektivní teorie pokusu – pokládá za pokus jen pokus relativně nezpůsobilý
- Dnes - Tzv. **trestnost nezpůsobilého pokusu** (nezpůsobilé přípravy) se posoudí podle materiálního hlediska – tedy povahy a závažnosti ve vztahu ke konkrétnímu činu
 - Roli bude hrát i zásada subsidiarity trestní represe (§12 odst. 2)

Zánik trestnosti přípravy a pokusu

- **Pachatel dobrovolně upustí od dalšího jednání** směřujícího ke spáchání zvláště závažného zločinu (u přípravy), k dokonání TČ (u pokusu)
 - Pokud by upuštění pachatele od dalšího jednání nebylo dobrovolné, pak by připravené oznámení činu nebylo důvodem zániku trestnosti pachatele přípravy či pokusu
 - Dobrovolné upuštění od dokonání TČ možné jen ve výjimečných případech – kdy mezi jednáním a zamýšleným následkem zbývá ještě určitá doba, ve které je možno následku zabránit
 - Je potřeba dobrovolného aktivního zásahu pachatele k odvrácení nebezpečí, které vzniklo jeho jednáním zájmu chráněnému TZ
 - Tato podmínka se pokládá za splněnou, jestliže pachatel ví, že mu nic nebrání dokončit trestnou činnost podle jeho představ, ani mu nehrozí žádné nebezpečí, a přesto se rozhodne od dokonání upustit (učinit oznámení)
 - *O dobrovolné upuštění nejde*
 - Pachatel byl přistižen a od dalšího jednání upustil
 - Pachatel upustil od dalšího jednání pod vlivem překážky, kterou nemohl překonat
 - Pachatel, který se pokusil znásilnit poškozenou, upustil od dalšího jednání, že uvěřil lsti poškozené
 - Pachatel učinil oznámení o své trestné činnosti orgánům policie proto, že se důvodně obával svého prozrazení, když proti jeho společníkům bylo zahájeno trestní řízení
 - V domě se spustilo poplašné zařízení
 - Dobrovolné upuštění od dalšího jednání směřujícímu k TČ, resp. dobrovolné oznámení, je třeba u každého pachatele posuzovat samostatně
 - Je-li na přípravě (pokusu) zúčastněno více osob, nebrání zániku trestní odpovědnosti za přípravu či pokus, je-li čin dokonán ostatními pachateli nezávisle na pachatelově dřívějším přispění k činu nebo přes jeho včasné oznámení
- Dobrovolně odstraní nebezpečí, které vzniklo zájmu chráněnému TZ z podniknuté přípravy nebo pokusu
 - U omisivních deliktů upuštění od pokusu vyžaduje vždy konání – matka v úmyslu usmrtit své dítě mu přestane dávat stravu – k zániku takového jednání je třeba konání)
 - **Neukončený pokus** – pachatel ještě neučinil vše, co považoval za nutné k dokonání TČ
 - Tím, že v jednání dobrovolně nepokračuje, odstraní zpravidla i současně nebezpečí, které hrozilo zájmu chráněnému TZ
 - Například pachatel namíří na oběť zbraň s úmyslem usmrtit ji, ale sám ze své vůle zbraň odloží a nevystřelí
 - **Ukončený pokus** – pachatel učinil vše, co považoval k dokonání TČ za nezbytné, ale k dokonání přesto nedojde
 - Pachatel vystřelí na jiného v úmyslu ho usmrtit, ale buď ho nezasáhne, nebo ho zasáhne, ale pouze zraní - k zamýšlenému následku (usmrcení) nedošlo
- Zániku trestní odpovědnosti nebrání okolnost, že následek byl odvrácen za přispění jiných osob, stalo-li se tak z podnětu pachatele
- Judikatura kromě aktivního zásahu pachatele vyžaduje **ještě změnu vnitřního postoje pachatele** k zamýšlenému následku – pachatel musí upustit od svého záměru dokonat TČ – dobrovolně
 - Rozhodnutí upustit od dokonání TČ musí být vždy od počátku trvalé, konečné a musí trvat až do konečného odvrácení nebezpečí vzniku následku
 - Upuštění od dokonání TČ není proto dobrovolné, jestliže pachatel jen odložil uskutečnění svého záměru jen na pozdější dobu
- **Pachatel**
 - **Odstraní nebezpečí**, které vzniklo zájmu chráněnému trestním zákonem z podniknuté přípravy nebo pokusu

- NEBO učiní oznámení o přípravě/pokusu státnímu zástupce nebo policejnímu orgánu v době, kdy nebezpečí může být ještě odstraněno
- Dobrovolné upuštění však ne vždycky může odstranit vše, co se stalo, a proto nezaniká trestní odpovědnost TČ, který jednáním již byl spáchán – tzv. kvalifikovaný pokus
- **Tzv. kvalifikovaný pokus/příprava:**
 - Trestnost pokusu/přípravy zanikla, avšak pachatel svým jednáním již naplnil znaky jiného TČ
 - Kvalifikovaný pokus či příprava – pachatel je trestný za dokonání čin, který spáchal
- Bezvýsledná snaha pachatele o zmaření dokonání TČ trestnost pachatele nevylučuje. Může však být zhodnocena jako polehčující okolnost
- Teorie tzv. ukončeného pokusu, u kterého se vylučuje zánik trestnosti pro dobrovolné upuštění od dokonání TČ, neboť vše nutné k dokonání TČ již pachatel uskutečnil a pouze náhoda zabránila vzniku zamýšleného následku
 - Platí to jen u pokusu, žádná ukončená příprava není

Trestání přípravy a pokusu

- **Příprava** je trestná dle trestní sazby stanovené za trestný čin, k němuž směřovala, jestliže trestní zákon nestanoví ve zvláštní části něco jiného (§ 20 odst. 2)
- **Pokus** je trestný podle trestní sazby stanovené za dokonání trestný čin (§ 21 odst. 2)
- Kromě obecných kritérií v ustanovení § 39 odst. 1, 2, 3 jsou u přípravy / pokusu **ještě zvláštní kritéria:**
 - § 39 odst. 6 písm. c)
 - Přihlíží se k tomu, do jaké míry se jednání pachatele přiblížilo k dokonání TČ, jakož i k okolnostem a k důvodům, pro které k dokonání nedošlo
 - Může jít o okolnosti objektivní (nezávislé na vůli pachatele, například přistižení při spáchání TČ) nebo okolnosti subjektivního charakteru (příklad menší míra rozhodnosti a zkušenosti pachatele)
 - Moderační oprávnění soudu:
 - Mimořádné snížení trestu odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby § 58 odst. 5
 - Pokud má za to, že by použití trestní sazby odnětí svobody stanovené TZ bylo pro pachatele nepřiměřeně přísné a lze účelu trestu dosáhnout i trestem kratšího trvání
 - Týká se to pouze trestu odnětí svobody, na jiné druhy trestu se toto oprávnění soudu nevztahuje
 - Platí to i v řízení ve věcech mladistvých – platí to, co je obsažené v TZ
 - V méně závažných případech nezpůsobilé přípravy nebo nezpůsobilého pokusu dovoluje TZ upustit od potrestání (§46 odst. 2), a to i podmíněně s dohledem (§48 odst. 1).
 - Upustí-li soud od potrestání, hledí se na pachatele, jako by nebyl odsouzen (§46 odst. 3)
 - V krajních případech pak nezpůsobilý pokus nebo příprava může vést i k závěru, že nejde o čin společensky škodlivý, a že by proto vůbec neměla být uplatňována trestní odpovědnost pachatele a trestněprávní důsledky s ní spojené (§ 12 odst. 2)

16. Trestná součinnost

- Trestnou součinnost definujeme tak, že se na trestném činu podílí více spolupachatelů nebo vedle pachatele (spolupachatelů) i jiné osoby, zejména tím, že:
 - trestný čin pachatele nebo spolupachatelů úmyslně zosnují, řídí, vyvolají nebo takový čin umožní či alespoň usnadní
 - zužitkují výnosy z trestného činu nebo
 - pachateli či spolupachatelům trestného činu nebo osobám na něm zúčastněným usnadňují uniknout trestnímu stíhání nebo trestu
- Trestný čin spáchaný v součinnosti s další osobou nebo dalšími osobami je pro společnost nebezpečnější (škodlivější) než jinak stejný trestný čin spáchaný jediným pachatelem. Závažnost skupinové trestné činnosti spočívá také v tom, že bývá často spojena s nejnebezpečnějšími druhy kriminality
- Jedná se o případ mnohosti na straně subjektu

Formami trestné součinnosti podle TZ jsou:

- **účastenství**
 - Kvalifikovaná forma trestné součinnosti dvou či více osob. Jde o úmyslnou formu účasti na trestném činu, směřuje proti témuž určitému konkrétnímu chráněnému zájmu a sleduje se jím stejný následek.
 - Účastenství rozděluje na:
 - účastenství v užším slova smyslu - organizátorství, návod a pomoc
 - účastenství v širším slova smyslu - spolupachatelství, organizátorství, návod, pomoc
 - Jednotlivé případy účastenství jsou obecnou formou trestného činu, trestají se podle téže sazby jako pachatelství. Ustanovení § 111 odst.1 TZ výslovně stanoví, že pod označením „trestný čin“ se rozumí též organizátorství, návod a pomoc, pokud z jednotlivého ustanovení nevyplývá něco jiného.
- **některé formy přípravy**
 - Spolčení, sročení
 - Jde o mnohost na straně pachatelů
- **formy trestné součinnosti obsažené ve zvláštní části TZ**
 - Zejména v hlavě desáté zvláštní části - např. podněcování k TČ (§ 364), nadržování (§ 366), neoznámení TČ (§ 368), nepřekážení TČ (§ 367), atd., i majetkové trestné činy – podílnictví (§ 214), legalizace výnosů z trestné činnosti (§ 216), atd.

- **organizovaná zločinná skupina**
 - § 129, § 361
 - relativně stálé společenství osob zaměřené na soustavné páchaní úmyslné trestné činnosti
- další skutkové podstaty - kvalifikovaná skutková podstata trestného činu obsahující znak „jako člen organizované skupiny“ nebo že spáchal čin „nejméně se dvěma osobami“

17. Účastenství

Pachatel, nepřímý pachatel

- základní formou pachatelství je samostatné pachatelství
- pachatelem TČ je trestně odpovědná FO, která bezprostředně spáchala TČ
- pachatelem je nejen pachatel dokonání TČ, ale i pokusu či přípravy
- jestliže zákon k spáchání TČ vyžaduje zvláštní vlastnost, způsobilost nebo postavení pachatele, může být pachatelem nebo spolupachatelem pouze osoba, která má požadovanou vlastnost, způsobilost nebo postavení – jiná osoba jen účastníkem
- pachatelem TČ je i tzv. **NEPŘÍMÝ PACHATEL** – ten, kdo úmyslně užije ke spáchání svého TČ jinou osobu jako „živý nástroj“
 - tato osoba nejedná nebo nejedná zaviněně – nejedná zaviněně ve formě zavinění požadovaného pro ten který čin
- nepřímým pachatelem je ten, kdo k provedení činu užil jiné osoby, která není trestně odpovědná pro:
 - nedostatek věku, či nepříčetnost,
 - typický příklad – není schopen rozpoznat protiprávnost jednání
 - omyl
 - osoba jednala ve skutkovém omylu
 - např. cestující požádal nosiče, aby mu odnesl kufr do auta, nosič nevěděl, že kufr není jeho
 - osoba jednající v krajní nouzi, nutné obraně nebo jiné skutečnosti vylučující protiprávnost,
 - Typickými případy jsou vis compulsiva, kdy nepřímý pachatel donutí pod pohrůzkou živý nástroj k jednání, pokud donucený je sám neodpovědný pro krajní nouzi
 - Sama nejednala
 - U živého nástroje chybí jedna ze dvou složek jednání – vůle či její projev
 - Jde o případy vis absoluta
 - Nejednala zaviněně, popř. nejednala ve zvláštním úmyslu či z pohnutky předpokládané zákonem
 - Např. pronajímatel vědom si chybného technologického postupu pracovníku při osazování plynového spotřebiče-karmy, pronajme byt osobě, již chce usmrtit, pronajímatel může být odpovědný jen pro vraždu, pracovníci pouze pro nedbalostní TČ proti životu a zdraví, popř. obecného ohrožení z nedbalosti
- Živý nástroj musí pachatel užít úmyslně, úmysl musí směřovat k tomu, že pro spáchání TČ užije živý nástroj, úmysl musí zahrnovat taky okolnost, že druhá osoba sama nejedná nebo nejedná zaviněně nebo nejedná v požadované formě zavinění
- Úmysl (subjektivní znak) se musí shodovat se skutečností (objektivními znaky)
 - Nezahrnuje-li úmysl uvedené skutečnosti, nejde o nepřímé pachatelství, ale může jít dle okolností o přípravu TČ, nebo o případ beztrestný
- Nepřímý pachatel je trestně odpovědný jakoby TČ spáchal sám (plná trestní odpovědnost)
- Živý nástroj – odpovědnost není vyloučena:
 - může být beztrestný (např. při okolnosti vylučující protiprávnost)
 - nebo je trestně odpovědný za kulpózní TČ (např. jedná ve skutkovém omylu)
- u TČ s omezeným okruhem pachatelů nemůže být osoba, která do tohoto okruhu nepatří, ani nepřímým pachatelem, živý nástroj ale do tohoto omezeného okruhu náležet nemusí

Spolupachatelství

- další forma pachatelství
- jde o případy, kdy je TČ spáchán úmyslným spolčeným jednáním dvou či více osob – každá z nich odpovídá, jakoby TČ spáchala sama
- TZ (§ 23) stanoví znaky spolupachatelství
 - **Spáchání TČ je společným jednáním dvou nebo více osob – objektivní podmínka**
 - **Úmysl k tomu směřující – subjektivní podmínka**
 - tento znak nám odlišuje spolupachatelství od souběžného spolupachatelství – tady ale ke společnému jednání nesměruje jejich úmysl – tady se to považuje za samostatné pachatelství
 - případný další subjektivní znak (např. pohnutka), musí být dán u všech spolupachatelů, pokud je znakem SPTČ
 - nejde o spolupachatelství, pokud několik pachatelů souběžně útočí proti témuž předmětu útoku, ale každý z nich sleduje jiný záměr
 - nejde také o spolupachatelství, pokud pachatel využije stavu, který bez dorozumění s ním vyvolala jiná osoba (např. znásilní spoutanou ženu)
- **3 situace společného jednání:**
- 1) Každý ze spolupachatelů učinil svým jednáním všechny znaky SPTČ
 - každý sám spáchá TČ
 - např. jeden spolupachatel zasadí poškozeného nožem do oblasti srdeční, druhý poškozeného dobije tím, že mu rozdrťí hlavu kladivem
- 2) Každý ze spolupachatelů vykoná jiné z více jednání, které dohromady tvoří složenou SPTČ (loupež, znásilnění aj.)
 - každý z pachatelů vykoná jedno z jednání, rozdělí si jednání
 - např. 1 ze spolupachatelů vykoná násilí, druhý na poškozené osobě vykonává pohlavní styk
- 3) Spolupachatelé vykonávají dílčí činnost, která až jako celek tvoří jednání vyžadované skutkovou podstatou TČ, i když SPTČ vyžaduje pouze jedno jednání
 - skutková podstata vyžaduje jen jedno jednání (na rozdíl od případu předtím)
 - např. spolupachatelé se domluví, že vykradou byt, jeden vylomí dveře, druhý věci odkládá do tašek, třetí je odnáší

- často velmi úzká hranice mezi tím, co je ještě spolupachatelství a co jen pomoc
- spolupachatelství je typické u TČ materiálních (výsledných, které lze spáchat jak konáním, tak opomenutím), je ale možné i u formálních TČ (kterými jsou činy čistě omisivní a právé omisivní, tedy takové, u nichž zákon nežadá způsobení následku), ale to není typické, spíše půjde o samostatné jednání více osob
 - př. spolupachatelství materiálního TČ – způsobení těžké újmy na zdraví společným jednáním více spolupachatelů
 - př. spolupachatelství formálního TČ – neoprávněný podnikání SRO, jejímž jménem jednají po předchozí dohodě 2 jednatele
- spolupachatelství musí u všech spolupachatelů tvořit skutkovou podstatu téhož TČ
- Vlastnoruční delikty nelze spáchat ve spolupachatelství
 - např. TČ dvojího manželství
- U právých zvláštních deliktů může být spolupachatelem pouze ten, kdo může být pachatelem.
- U neprávých zvláštních deliktů naplňuje osoba bez vyžadované vlastnosti pouze základní SPTČ, nikoliv kvalifikovanou TSPČ
- Pouze u úmyslných TČ (u nedbalostních – vyloučeno), u nedbalostních TČ se mohou vyskytnout případy spolupachatelství podobné, spočívající v tom, že 2 či více osob spolupracujících na nějaké činnosti a nezávisle na sobě a bez vzájemné dohody porušují bezpečnostní pravidla, nejedná se však o spolupachatelství
- ke spolupachatelství dochází na základě předchozí dohody, která může být výslovná či konkludentní, spolupachatelé ale musí vždy jednat společně, musí si být alespoň vědomi možnosti, že jednání ostatních směřuje ve spojení s jejich vlastním jednáním ke spáchání TČ, a byli s tím pro ten případ srozuměni
- **SUKCESIVNÍ (POSTUPNÉ) SPOLUPACHATELSTVÍ**
 - případy, kdy osoba se na TČ nepodílí od počátku, ale přistoupí do skutkového děje později
 - spolupachatelem bude osoba, pokud dosud nedošlo k dokonání činu a osoba k jeho dokonání svým dílem přispěla
 - posuzování se děje na základě faktu, kdy k tomu přistoupení došlo
 - pokud ve fázi ještě před dokonáním TČ
 - nebo až poté, co byl TČ dokonán, ale ještě nebyl ukončen
 - např. C vidí, jak A a B znásilňují ženu tím, že A ji drží, B s ní souloží (TČ je již dokonán, nikoliv ukončen), C se přidá a vykoná na ženě soulož, zatímco ji A stále drží, C pak bude odpovědný jako spolupachatel za znásilnění, nikoliv však též za těžkou újmu na zdraví, byla-li ženě způsobena před tím, než on k jednání přistoupil
- **SOUBĚŽNÉ SAMOSTATNÉ PACHATELSTVÍ**
 - ke společnému jednání nesměruje úmysl (např. 2 pachatelé nezávisle na sebe v tentýž čas a na tentýž místě kradou bez jakékoli předchozí dohody)

Odpovědnost spolupachatelů:

- Každý ze spolupachatelů odpovídá, jako by TČ spáchal sám (§ 23 TZ)
 - toto pravidlo platí pro rozhodování o vině i trestu
- Spolupachatelé odpovídají za celý následek společného jednání (za způsobení celé škody)
- odpovědnost za TČ proti životu a zdraví (judikatura):
 - každý ze spolupachatelů odpovídá za celý následek bez ohledu na to, jaká byla intenzita každého z nich
- např. u majetkových TČ, každý ze spolupachatelů odpovídá za způsobení celé škody
 - kdyby jeden způsobil škodu 200.000 a druhý 300.000, škoda se nedělí, každý odpovídá za celou škodu
- Vybočí-li některý ze spolupachatelů z rámce společné dohody (exces), je odpovědný za to, co sám způsobil a zavinil, ostatní dopovídají jen za trestnou činnost, která byla obsahem dohody.
 - např. dohodnou se, že způsobil těžkou újmu na zdraví, ale jeden ze spolupachatelů způsobil smrt
- U okolností podmiňujících použití vyšší trestní sazby se posuzují individuálně u každého spolupachatele dle jeho zavinění.
 - př. A a B přepadnou v loupežném úmyslu C, A ho pěstí srazí na zem a bije ho do obličeje a hrudníku, B ho na zemi přidržuje – ve vztahu k těžšímu následku může A odpovídat za úmysl a B za vědomou nedbalost
- Organizátorství/Návod/pomoc jsou v poměru subsidiarity ke spolupachatelství – pokud se tedy někdo podílí na TČ nejen jako spolupachatel ale i jako organizátor, návodce či pomocník, bude postižen jen jako spolupachatel, protože spolupachatelství zahrnuje také tyto formy účastnictví, které se zvlášť nepřičítají
- Pro každého ze spolupachatelů se použije trestní sazba stanovená pro TČ, jenž byl spolupachatelem spáchán.
- uplatní se obecné zásady trestání
- zvláštní pravidlo trestání spolupachatelů obsahuje § 39 odst.6 písm. a), podle něhož soud při stanovení druhu trestu a jeho výměry přihlédne též k tomu, jakou měrou jednání každého z nich přispělo k spáchání TČ

Účastnictví v užším slova smyslu

- § 24
- Účastník nepáchá vlastní TČ, podílí se na TČ jiného pachatele – hlavní pachatel (spolupachatelů)
- Odpovědnost účastníka je odvislá od odpovědnosti hlavního pachatele (spolupachatelů), není účastníka bez pachatele
- Jde o rozšíření dosahu skutkových podstat zvl. části TZ na jiné osoby mimo pachatele (spolupachatele)
 - pokračování v účastnictví na TČ různých osob není přípustné, je ale možné účastnictví téhož účastníka na pokračujícím TČ téhož pachatele

⇒ ORGANIZÁTORSTVÍ

- organizátor = osoba, které TČ zosnuje (vymyslí plán, rozdělí úkoly, opatří prostředky ke spáchání TČ) nebo řídí (uděluje pokyny, příkazy atd.)
 - zosnuje - iniciuje dohodu spáchání TČ, vyhledá osoby k spáchání, opatří prostředky, vymyslí plán
 - řídí – organizátor dává pokyny, příkazy, dohlíží nad páháním TČ
- organizátorství musí směřovat k individuálně určitému TČ, který musí být určen alespoň v hlavních rysech
- organizátor má dominantní postavení v rámci páhání TČ, jeho činnost může být více společensky škodlivá než činnost samotného pachatele

- jednotlivé formy účastenství jsou v poměru subsidiarity – pachatel se přičítá vždy jen ta nejzávažnější forma (když má postavení pachatele i organizátora, to, že je organizátorem, je přitěžující okolnost, § 42 písm. o) TZ)
- organizátor je odpovědný za všechny činy, které řídil nebo zosnoval, neodpovídá za exces, jehož se dopustil hlavní pachatel
- hlavní pachatel si ani nemusí být vědom činnosti organizátora
- př. A vymyslí postup, jak uzavírat finanční leasing na nákup spotřebního zboží, prostřednictvím B získává z řad bezdomovců osoby, které za malou úplatu ve vytípaných obchodech uzavřou s prodávací leasingovou smlouvu na nákup zboží, k čemuž jim A opatří potvrzení o zaměstnání – A je organizátor, bezdomovci jsou pachatelé TČ podvodu

⇒ NÁVOD

- návodce = osoba, která v jiném úmyslně vzbudí rozhodnutí spáchat TČ
- navádění = působení na jinou osobu, jehož cílem je přimět ji ke spáchání TČ
- zákon nestanoví (na rozdíl od organizátorství) prostředky návodu, mohou být tedy jakékoliv – návod je možný např. přemlouváním, pohrůzkou, sázkou, ujednáním za mzdu atd.
 - o nesmí však jít o případy, kdy naváděná osoba jedná zcela nesvobodně, kdy nemá jinou možnost zachovat se jinak, kdy pro krajní nouzi za své jednání neodpovídá – to by šlo o nepřímé pachatelství
- návod může být proveden ústně, písemně i jinak, třeba i konkludentně (např. kývnutím, gestem), je-li takové jednání dostatečně jasné a způsobí vyvolat v jiném rozhodnutí spáchat TČ, vždy však musí jít o konání
 - o např. neposkytnutím pomoci nelze navádět k těmto jednáním
- účastenství musí vždy směřovat k individuálně určitému TČ a individuální osobě, když tomu tak není – je to samostatný TČ, a to TČ podněcování (§ 364)
 - o např. V hotelu se schází manželka A s milencem. Obviněný B se to dozví, a protože si přeje, aby milenci bylo ublíženo, sjedná si s podváděným manželem schůzku v daném hotelu, předpokládá, že manžel se s milencem v hotelu setká a dojde ke konfliktu a milenci bude ublíženo na zdraví, v tomto případě nevyvolává působení B rozhodnutí v jiné osobě spáchat TČ, nesměruje ani k individuálně určitému TČ, ale jde jen o vyvolání provokační situace, nejde tedy o návod
- čin, ke kterému je naváděno, musí být dostatečně určitý nebo dostatečně určitelný v hlavních rysech (např. okolnostmi místa, času, popisem útoku atd.)
- utvrzování jiného v jeho rozhodnutí již učiněném není návodem, ale psychickou pomocí
- návod osoby již rozhodnuté = návod nadbytečný – v podstatě jde o pokus návodu, protože subjektivně návodce chce v pachateli vzbudit rozhodnutí, neví, že pachatel je již rozhodnut, objektivně jej může v jeho rozhodnutí jen utvrdit
- návod nezdařený – pachatel má v úmyslu vzbudit v jiném úmysl spáchat TČ, ale to se mu nepodaří; nedošlo ani k pokusu TČ, proto nemohou být postihováni podle ustanovení o účastenství, ale v rámci přípravy
- návod bezvýsledný – návodce vzbudí v pachateli rozhodnutí spáchat TČ, ale pachatel se o čin z různých důvodů ještě nepokusil (např. byl zadržen při přípravě, ustoupil atd.)
- pokud návodce navádí k závažnějšímu činu pachatele než rozhodnutého k méně závažnému činu → návod k závažnějšímu TČ, bez ohledu na to, věděl-i o předchozím rozhodnutí pachatele
- pokud návodce navádí k méně závažnému TČ → psychická pomoc k méně závažnému TČ, pokud ovšem o předchozím rozhodnutí pachatele věděl
- po objektivní stránce je pro TO návodce nutná příčinná souvislost mezi jeho činností a TČ pachatele
- po subjektivní stránce se vyžaduje úmysl (přímý či nepřímý) návodce
 - o u všech forem účastenství jde o tzv. dvojí úmysl
 - 1) návodce sám musí jednat úmyslně
 - 2) TČ pachatele musí být úmyslný
- otázka trestnosti agenta provokatéra
 - o názor, že postačí návod k pokusu TČ, proto je agent provokatér vždy tr. odpovědný za návod, došlo-li alespoň k pokusu TČ (nedošlo-li k němu, může být odpovědný za přípravu)
- exces navedeného – pachatel spáchá více, než k čemu ho návodce naváděl
 - o většinový názor - za takový exces návodce neodpovídá
 - o pokud pachatel spáchal kvalitativně odlišný a závažnější TČ bude návodce odpovídat pouze za návod k méně závažnému TČ, který je v závažnějším obsažen, zatímco pachatel za závažnější delikt
 - o pokud ale návodce vzbudí v pachateli rozhodnutí spáchat TČ, kdy je naplněna jen základní SPTČ (např. vydírání), a pachatel ze svého rozhodnutí spáchá za okolnosti použití vyšší tr. sazby (např. se zbraní), bude návodce odpovídat dle zavinění k takové okolnosti dle § 17
- pohnutí jiného k sebevraždě je samostatným TČ (§ 144)

⇒ POMOC

- pomocník = osoba, která umožnila či usnadnila spáchání TČ
- pomoc je jakákoliv kauzální podpora při páchaní TČ
- TZ obsahuje demonstrativní výčet pomocného jednání
- pomoc spočívá zejm. v opatření prostředků nezbytných ke spáchání TČ, odstranění překážek bránících spáchání TČ, radě, utvrzování pachatele v předsevzetí spáchat TČ nebo slibu přispět po TČ, nově (od 1.1.2010) sem patří i vylákání poškozeného na místo činu a hlídání při činu (předtím se to považovalo za spolupachatelství)
 - o např. A a B se dohodnou, že budou vykrádat auta, jeden bude hlídat, druhý bude krást, při další krádeži si vymění role – nejde o spolupachatelství, ale o účastenství jedné osoby na TČ druhé osoby, každý naplňuje při každém útoku jinou skutkovou podstatu, nemůže tedy jít o pokračování v TČ dle § 116, nemohou se ani sčítat škody při obou útocích
- pomoc předpokládá napomáhání k provedení určitého TČ individuálně určitého pachatele, pomoc musí být spáchána před spácháním TČ či po něm, připadá v úvahu až do dokončení trestné činnosti; podpora pachatele po dokončení TČ může naplňovat znaky nadřezování, případně neoznámení TČ, podílíctví či legalizace výnosů z trestné činnosti, které přicházejí v úvahu dokonce v nedbalostní formě zavinění
- pomoc jak psychického (např. rada), tak fyzického rázu (např. mu opatřit zbraň)
 - o pouhá přítomnost na místě činu či doprovázení pachatele samy o sobě nejsou pomocí

- rozdíl psychické pomoci od návodu spočívá v tom, že návod vyvolává rozhodnutí k TČ, naproti tomu pomoc utvrzuje pachatele v rozhodnutí již učiněném
- pomoc lze spáchat jak konáním, tak opomenutím (tzn. negativní pomáhání) – v případě opomenutí musí však mít pomocník zvláštní povinnost konat a musí být schopen splnit tuto zvláštní povinnost, kterou nesplní, tedy nekoná v úmyslu poskytnout podporu pachateli TČ
 - o např. hlídač neprovede ohlídku v úmyslu umožnit zloději krást, pokladník v témže úmyslu neuzavře pokladnu
 - o od negativní pomoci rozlišujeme jako samostatné TČ nepřekážení a neoznámení TČ
- po objektivní stránce je pro TO pomocníka nutná příčinná souvislost mezi jeho činností a TČ pachatele, není však třeba, aby pomoc spáchání TČ umožnila, stačí, když ho usnadní
- po subjektivní stránce se žádá u pomocníka úmysl (přímý či nepřímý)
 - o např. je pomocí k vraždě, když pomocník zapůjčil vrahovi zbraň, vědom si možnosti, že jí užije k vraždě, a byl s tím pro ten případ srozuměn; pachatel však o pomoci vědět nemusí
- pomocník se neúčastí na TČ bezprostředně, nenaplní objektivní stránku TČ, zatímco spolupachatel ano
- v TZ nejde o samostatné TČ, které jsou materiálně pomocí, např. § 222 odst. 2 – jako TČ je postiženo jednání, které je samostatnou formou pomoci k TČ poškození věřitele dle § 222 odst. 1
- odlišení od spolupachatelství
 - o spolupachatelem bude ten, kdo se přímo, bezprostředně podílí na jednání popsaném ve SPTČ, jehož jednání je přímo součástí útoku
 - o pomocníkem bude ten, jehož jednání není součástí útoku bezprostředně směřujícího ke spáchání TČ, jehož jednání je jen jednou z podmínek potřebných nebo usnadňujících, aby byl TČ spáchán – neúčastní se na TČ bezprostředně, nenaplní tedy objektivní stránku TČ
 - o např. poskytnutí svého domu k výrobě drog – je to jen pomoc, ne spolupachatelství
- nutno rozlišit od nadržování k TČ
 - o i ta vyznačuje znaky pomoci
 - o nadržování se dopustí osoba, která pachateli umožní vyhnout se trestnímu stíhání nebo trestu
 - o záleží na časovém okamžiku, ve kterém došlo k poskytnutí pomoci či k příslibu pomoci
 - o jestli osoba příslib pomoci ještě předtím, než pachatel TČ spáchat – je to pomoc
 - o poskytnutí či příslib pomoci po spáchání TČ – nadržování k TČ

Zásada akcesority účastnictví

- říká nám, kdy bude účastník trestně odpovědný za účastnictví
- = závislost TO účastníka na TO hlavního pachatele
- organizátor, návodce či pomocník se posuzují jako účastnictví tehdy, pokud se hlavní pachatel o TČ alespoň pokusil, jestli se nedostal do stádia pokusu, tak to není účastnictví ve smyslu § 24, ale můžeme mluvit o trestní odpovědnosti za přípravu TČ ve formě návodu – odpovědný bude za přípravu, pokud je příprava trestná
- Účastnictví je závislé na spáchání TČ nebo alespoň pokusu trestně odpovědného pachatele (spolupachatelů)
- Pokud hlavní pachatel nedospěl ani do stádia pokusu, může být účastník odpovědný pouze za přípravu TČ u zvlášť závažných TČ, je-li u nich příprava trestná
- jejím opakem je zásada osamostatnění účastnictví – účastník je zcela nezávislý na pachateli
 - o ve skutečnosti však není nikdy účastník zcela nezávislý na tom, co učiní pachatel
- akcesorita kvalitativní = závislost trestnosti účastníka na právní kvalitě hlavního činu (čin protiprávní, zaviněný atd.)
- akcesorita kvantitativní = závislost trestnosti účastníka na stadiu činu pachatele, obvykle se vychází ze závislosti alespoň na dosažení stádia pokusu pachatele
- zánik trestnosti pachatele nemění účastnictví na přípravu, vždy se jedná o účastnictví

Další zásady:

- Podmínka příčinného vztahu mezi činem účastníka a trestným činem pachatele
 - o podmínka, že účastník bude odpovědný tehdy, jestliže mezi jeho jednáním a jednáním pachatele je příčinný vztah
 - o čin pachatele musí naplňovat všechny znaky TČ (obecné, typové i protiprávnost)
 - o zásada individualizace
 - účastnictví se musí směřovat k individuálně určitému činu a osobám
 - o účastnictví musí vždy směřovat k TČ
 - např. TČ účast na sebevraždě (sebevražda není TČ, proto by nebylo možno to postihnout)
 - šíření toxikomanie (zneužívání návykové látky totiž samo o sobě není TČ)
 - o nemůže být trestně odpovědný ten, k jehož ochraně ustanovení směřuje
 - např. beztrestné je dítě, kterému je podán alkohol
 - nebo žena, která jinému umožní, aby jí přerušil těhotenství
- Podmínka úmyslu účastníka (- tzv. dvojí úmysl)
 - o úmysl účastníka musí zahrnovat čin hlavního pachatele alespoň v hrubých rysech, čin musí být dostatečně konkretizován
 - o dále musí úmysl zahrnovat i skutečnost, že se účastní na TČ trestně odpovědné osoby
- Zákaz trestnosti osob, pro jejichž ochranu je příslušné ustanovení určeno
 - o např. je beztrestné dítě, jemuž je podán alkoholický nápoj ve větší míře; nebo žena, která dobrovolně někomu dovolí, aby přerušil těhotenství (odpovědný je ten, kdo těhotenství přerušil)
- Má-li účastnictví znaky několika forem účastnictví, posoudí se jako forma nejzávažnější = zásada subsidiarity
 - o spolupachatelství má přede všemi ostatními formami přednost, pomoc je ke všem ostatním podpůrná
 - o pachateli se přičítá jen nejzávažnější forma
- Nepřípustnost pokračování v účastnictví na TČ různých pachatelů, protože vzhledem k akcesoritě účastnictví je pro právní kvalifikaci jednání určující vždy činnost hlavního pachatele
 - o pokud ale pachatel pokračuje v trestné činnosti, může se účastník účastnit na více útocích téhož pachatele, pak se mu bude plně přičítat účast na všech útocích, jichž se účastnil

- o zásada rovnosti forem účastenství
 - organizátor, návodce i pomocník se trestají podle sazby jako hlavní pachatel
 - soud se řídí § 39 odst. 6 – přihlíží u nich k významu a povaze jejich účasti na spáchání TČ
- o pachateli nebo spolupachateli některých TČ mohou být jen osoby, které mají určitou vlastnost, způsobilost či postavení, jiné osoby mohou být jen účastníky, třebaže učinily jinak totéž, co pachatel
 - např. jediné úřední osoba se může dopustit TČ zneužití pravomoci úřední osoby, organizovat tento TČ může i ten, kdo sám nemá v době spáchání postavení úřední osoby

Trestání účastenství

- **ZÁNÍK TRESTNOSTI**
 - o Podmínky (kumulativně):
 - Dobrovolné upuštění od dalšího účastenství na činu (např. organizátor přestane s řízením činu)
 - A. odstranění nebezpečím, které vzniklo zájmu chráněnému TZ z podniknutého účastenství (např. návodce rozmluví pachateli rozhodnutí spáchat TČ)
 - NEBO
 - B. Oznámení státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu (voják může i nadřízenému) v době, kdy nebezpečí může být ještě odstraněno
 - o účastníci se posuzují samostatně – beztrestní jsou jen ti účastníci, kteří TČ zabránili, ostatní zůstávají tr. odpovědní
 - o TČ byl spáchán a později došlo k zániku trestnosti u pachatele – nic to nemění na trestní odpovědnosti účastníka
- Zásadně se žijí se ustanovení obecné i zvláštní části o trestnosti pachatele – účastník je trestný dle trestní sazby pro TČ, ke kterému jednání směřovalo
 - o je však možné, že účastník bude postižen dle odchylné tr. sazby (např. v případě excessu pachatele)
- Zásada rovnosti forem účastenství
- § 58 odst. 5 – možnost mimořádně snížit trest odnětí svobody pomocníkovi vzhledem k povaze a závažnosti pomoci
- Přihlíží se k významu a povaze účasti účastníka na spáchání TČ
 - o u pomoci se hodnotí míra, kterou přispěla k výsledku a která spoluurčuje závažnost pomoci, současně se hodnotí i míra zavinění a osoba pachatele (např. pomoc poskytnutá recidivistou), takže výjimečně je možné, že pomoc bude potrestána přísněji než samo pachatelství
 - o u návodu je přitěžující okolností, že někdo svedl jiného, zejména dítě mladší 15 let, mladistvého nebo osobu blízkou věku mladistvých k TČ nebo provinění
- pro uložení trestu účastníkovi je nerozhodné, zda a jak byl potrestán pachatel
 - o TO je sice závislá na tom, že pachatel spáchat TČ nebo se o něj alespoň pokusil
 - o trestnost není závislá na potrestání pachatele
- pro ukládání trestu se použijí obecné zásady trestání, je možné uložit i účastníkovi jiný druh sankce – ochranné opatření
- je-li pachatel či spolupachatel zároveň organizátorem, je to přitěžující okolnost (§ 42 písm. o))

18. Souběh trestných činů

- pojmem mnohost TČ nazýváme případ, kdy jeden pachatel spáchá jedním nebo více skutky dva nebo více TČ
- dvě základní formy mnohosti:
 - o **souběh TČ** (konkurence)
 - o **recidiva** (zpětnost)
- TZ legální definici neobsahuje
- **SOUBĚH** – případ, kdy **pachatel spáchal dva nebo více TČ dříve, než byl pro některý z nich odsouzen**, tj. než byl za takový čin vyhlášen odsuzující rozsudek soudem prvního stupně, nebo dříve, než byl obviněnému doručen trestní příkaz
 - o Časová mez, která odděluje sbíhající se TČ od dalších, je vyhlášení odsuzujícího rozsudku za některý ze sbíhajících se činů, to za podmínky, že tento rozsudek později nabyt právní moci a že o něm neplatí fikce neodsouzení
 - o Musí jít o **odsuzující rozsudek soudu prvního stupně**
 - o Odsuzujícím rozsudkem se ukládá trest, nejde o upuštění od potrestání
 - o U trestního příkazu je mezníkem jeho doručení
- **RECIDIVA** – případ, kdy **pachatel, který byl dříve pravomocně odsouzen, spáchá nový TČ**
- **NEPRAVÁ RECIDIVA** – další TČ byl spáchán **v době mezi vyhlášením odsuzujícího rozsudku a jeho právní mocí**

⇒ SOUBĚH TČ DĚLÍME:

- Podle toho, zda více TČ bylo spácháno jedním skutkem nebo více skutky:
 - o **Jednočinný souběh** (konkurence ideální)
 - o **Vícečinný souběh** (konkurence reálná)
- Podle toho, zda jde o více TČ různých skutkových podstat:
 - o **Stejnorodý souběh**
 - o **Nestejnorodý souběh**

Jednotlivé dělení lze kombinovat:

- **JEDNOČINNÝ SOUBĚH STEJNORODÝ**
 - o Pachatel jedním skutkem vícekrát naplní stejnou skutkovou podstatu
 - o např. pachatel křivě obviní z TČ dvě či více osob, nebo pachatel neposkytne pomoc 2 a více osobám
- **JEDNOČINNÝ SOUBĚH NESTEJNORODÝ**
 - o Pachatel jedním skutkem spáchá více TČ různých skutkových podstat

- např. pachatel střílející na auto usmrtí osobu A, zraní osobu B a poškodí majetek osoby C

- **VÍCEČINNÝ SOUBĚH STEJNORODÝ**

- Pachatel více skutky spáchá TČ stejné skutkové podstaty
- Např. pachatel spáchá první loupež v pondělí, druhou ve středu
- je to třeba odlišit od pokračujícího deliktu, odděluje je stěžejní znak pokračování, který u vícečinného stejnorodého souběhu chybí – společný záměr

- **VÍCEČINNÝ SOUBĚH NESTEJNORODÝ**

- Pachatel více skutky spáchá TČ různých skutkových podstat
- Např. pachatel vykrade obchod (krádež) a při odvážení odcizených věcí automobilem těžce zraní chodce na přechodu (ublížení na zdraví)

Jednota skutku

- U souběhu TČ je důležité rozlišovat, kdy jde o jeden skutek a kdy o více skutků
- Vícečinný souběh vyžaduje více skutků a každý z nich posuzuje jako samostatný TČ
- U jednočinného souběhu jde o jediný skutek
- TZ ani TR pojem skutku nedefinují a jeho vymezení nechávají na teorii a právní praxi
- Pojem skutek je **potřeba odlišovat od pojmu TČ**
 - Každý TČ musí být vždy skutkem, ale ne každý skutek je TČ
- **Skutek je určitá událost ve vnějším světě záležející v jednání člověka, která může mít znaky jednoho TČ, dvou i více TČ, anebo nemusí vykazovat znaky žádného TČ**
- Jednota skutku X totožnost skutku
 - **Jednota skutku** – pojem hmotněprávní, má význam zejména pro určení, za jde o souběh jednočinný nebo vícečinný
 - **Totožnost skutku** – institut procesní, soud může rozhodnout pouze o skutku uvedeném v žalobním návrhu proti určitému obviněnému, i když soud dojde k závěru, že skutek, který vyšel najevo v hlavním líčení, je totožný se skutkem, jak je popsán ve výroku obžaloby, není tím ještě vyřešena otázka, zda má skutek znaky jednoho nebo více TČ v jednočinném souběhu
- **JEDEN SKUTEK** – všechny projevy vůle pachatele navenek, které jsou příčinou následku významného z hlediska TP, pokud jsou zahrnuty zaviněním
 - Nejvýznamnějším hlediskem pro rozlišení lidského jednání do skutků je následek
 - jedná se o následek, který je znakem některého jednotlivého TČ; následek spojuje dílčí akty do jednoho skutku a zároveň umožňuje dělit chování člověka na různé skutky
 - aby se jednalo o jeden skutek, je třeba, aby akt jednání (např. výstřel), byl příčinou následku, který je znakem SPTČ (např. usmrcení) a v době jednání pachatel jednal zaviněně, resp. aby jednal v té formě zavinění, která je relevantní pro příslušnou SPTČ (např. u vraždy je to úmysl)
 - Skutek v hmotněprávním smyslu – pokračování v TČ je jedním skutkem
 - X skutek v procesněprávním smyslu – pokračování v TČ není jedním skutkem

Jednočinný souběh a případy vyloučení jednočinného souběhu

- Každý skutek má být zásadně posuzován podle všech zákonných ustanovení, jejichž znaky má, pokud je to potřebné, aby byla plně vystižena jeho povaha a nebezpečnost pro společnost
- V některých případech však postačí použít právní kvalifikaci jen u jednoho ustanovení zvláštní části

Tyto případy se označují jako **DŮVODY VYLUČUJÍCÍ JEDNOČINNÝ SOUBĚH**:

○ **Specialita**

- v poměru speciality jsou ustanovení určená k ochraně těchto zájmů, má-li být jedním z těchto ustanovení zvláště postihnut určitý druh úroků proti těmto individuálnímu objektu, aby byla vystižena zvláštní povaha a stupeň nebezpečnosti takových útoků pro společnost
- skutkové podstaty TČ směřují k ochraně stejného zájmu
- v rámci specializované skutkové podstaty jsou více konkretizovány tyto znaky a jsou k nim přidány i další specifické znaky
- specializovaná skutková podstata má zúžený rozsah, je v něčem speciální
- může být více specializován objekt atd.
- ustanovení speciální vylučuje užiti ustanovení obecného, a to i když je mírnější
- ve vztahu speciality jsou:
 - kvalifikované a privilegované skutkové podstaty jsou ve vztahu speciality k základním
 - složené skutkové podstaty jsou ve vztahu speciality k těm skutkovým podstatám, ze kterých se skládají (loupež se skládá z TČ krádeže a vydírání)
 - předčasně dokonané TČ ve vztahu k obecným ustanovením o přípravě a pokusu

○ **subsidiarita**

- situace, kdy skutkové podstaty směřují k ochraně stejného zájmu, ale subsidiární ustanovení jen doplňuje ochranu poskytnutou primárním ustanovením, má jen podpůrný charakter
- ustanovení subsidiárního se užije tehdy, není-li čin trestný podle ustanovení primárního, neboť jinak jsou povaha i stupeň nebezpečnosti pro společnost plně vystiženy již posouzením dle ustanovení primárního
- v poměru subsidiarity jsou tedy zejm. ustanovení postihující méně závažné formy tr. činnosti k ustanovením postihujícím závažnější formy tr. činnosti
- např. ohrožení pod vlivem návykové látky podle § 247 je ve vztahu subsidiarity k TČ obecnému ohrožení
- TČ poškození cizí věci dle § 228 je ve vztahu subsidiarity k TČ obecnému ohrožení

- drogové delikty - vztah subsidiarity mezi § 286 (držení a výroba) ve vztahu k § 283
- obecně:
 - vzdálenější vývojová stadia ve vztahu ke stádiím bližším dokonání
 - formy účastenství jsou ve vztahu subsidiarity
 - TČ ohrožovací k TČ poruchovým – ale je třeba odlišit i situace, kdy při ohrožovacím TČ je ohrožení širší než poruchový delikt – pak se to musí vyjádřit jednočinným souběhem
 - např. ohrožení pohlavní nemocí ve vztahu k ublížení na zdraví
- **faktická konzumpce**
 - tyto případy nelze automaticky dovozovat z určitých ustanovení TZ, ale vychází z konkrétního skutkového děje, jsou to tedy případy ad hoc
 - je to situace, kdy jeden TČ je jen vedlejším produktem nebo prostředkem ke spáchání závažnějšího TČ; tento méně závažná TČ je konzumován, pohlacen závažnějším TČ, posoudíme to jako závažnější TČ
 - např. vykradení vytípaného bytu, když pachatel poškodí dveře bytu, může způsobit škodu nikoliv nepatrnou (§ 228), z bytu si odnese věci za 500.000 Kč, TČ poškození cizí věci bude fakticky konzumován TČ porušení domovní svobody; nebo zastřelení psa při vraždě
 - ale záleží na konkrétním průběhu
- **pokračování v TČ, TČ hromadný, TČ trvajících**
 - pro všechny tyto TČ platí, že se jedná o 1 skutek a 1 TČ, ale v trestním právu hmotném
 - v trestním právu procesním platí jiné pravidlo – každý dílčí útok pokračujícího deliktu se posuzuje jako samostatný skutek a TČ – to znamená, že o každém dílčím útoku může být vedeno samostatné trestní řízení (ale pro TČ hromadné a trvajících platí pořád, že jsou jedním skutkem a jedním TČ)
- **TČ opilství podle §360**
 - pachatel se dopustí činu jinak trestného (kvazidelikt) ve stavu nepřičetnosti, do kterého se dostal sám
 - např. pachatel zničí výkladní skřín, napadne kolemjdoucího apod. – vše, co vykonal v opilství, se považuje za 1 skutek a 1 TČ = TČ opilství

Účinky souběhu

- souběh má účinky v TP hmotném i procesním
- v TP hmotném má význam pro otázku viny a pro otázku trestu
- **Hmotněprávní účinky**
 - Podmínka trestní odpovědnosti u některých trestných činů – bez souběhu by nebyla naplněna příslušná skutková podstata
 - např. obecné ohrožení – pachatel spáchal TČ „opětovně v krátké době“ atd.
 - Obecná přitěžující okolnost - § 42 písm. n) TZ
 - souběh často bývá okolností použití vyšší trestní sazby
- **Ukládání trestů (úhrnný a souhrnný trest)**
 - za souběh ukládáme úhrnný nebo souhrnný trest
 - jednočinný souběh – jen úhrnný trest – může být vedeno jen jedno řízení o jednu skutku
 - vícečinný souběh - úhrnný trest (jestli o všech ostatních činech je vedeno 1 řízení), jestli se o skutcích vede několik řízení, tak je to souhrnný trest
 - dle absorpční zásady
 - povaha a závažnost se u každého činu posuzuje samostatně
 - při jednočinném souběhu je třeba zánik trestnosti posuzovat samostatně u každého činu
 - jednočinný souběh TČ podle dřívějšího a nového TZ je vyloučen, vícečinný souběh je možný
- **Procesněprávní účinky**
 - o sbíhajících se TČ má být konáno společné řízení (§ 20 an. TŘ)
 - u jednočinného souběhu je to nezbytně nutné (jde o jediný skutek)
 - u vícečinného souběhu je to zásadou, ale není vyloučeno, aby o každém ze skutků bylo vedeno samostatné řízení
 - rozlišování JS a VS má význam i pro poměr rozsudku k obžalobě, i pro rozsah právní moci rozsudku
 - podle zásady obžalovací může soud rozhodnout jen o skutku, který je uveden v žalobním návrhu, není však vázán právním posouzením v obžalobě (§ 220 TŘ), podle zásady ne bis in idem pak lze o skutku, o kterém již bylo pravomocně rozhodnuto, jednat jen výjimečně na základě mimořádných opravných prostředků (dovolání, stížnost atd.), popř. na základě ústavní stížnosti v řízení před ÚS
 - § 12 TŘ – každý dílčí útok je samostatným skutkem a TČ, tudíž je o něm možné vést samostatné řízení

19. Zánik trestnosti, zánik trestu, zahlazení odsouzení

- důvody zániku TO (zániku trestnosti) jsou okolnosti, které nastaly po spáchání TČ, ale dříve, než je o něm pravomocně rozhodnuto, a které způsobují jednou pro vždy zánik práva státu na potrestání pachatele
 - mají za následek, že není možné zahájit trestní stíhání pro daný TČ
- k důvodům zániku trestnosti se přihlíží ex offio (z úřední povinnosti)
- zaniká oprávnění státu uložit pachateli TČ přiměřený trest a odpovídající povinnost pachatele přiměřený trest strpět
 - vede to k zániku tzv. trestněprávního vztahu (tj. mezi pachatelem TČ a státem)
- je třeba odlišovat od okolností vylučujících protiprávnost a také od důvodů zániku práva státu na výkon již vysloveného trestu:
 - u OVP od počátku nejde o TČ
 - důvody zániku TO jsou případy, kdy čin byl v době svého spáchání TČ, odůvodňoval TO, ale jeho trestnost dodatečně zanikla

Klasifikace:

- obecné důvody zániku TO:

▪ účinná lítost:

- musí být splněny následující podmínky:
 - účinná lítost je možná jenu taxativně vyjmenovaných TČ v § 33 TZ
 - TČ musí být dokonán – trestnost pokusu a přípravy zaniká (tyto případy jsou speciální ve vztahu k účinné lítosti)
 - pachatel dobrovolně:
 - škodlivý následek TČ zamezil nebo jen napravit, nebo
 - učinil o TČ oznámení v době, kdy škodlivému následku TČ mohlo být ještě zabráněno (SZ nebo policejnímu orgánu)
- pachatel musí jednat z vlastní vůle, s vědomím možnosti uskutečnit TČ
- škodlivý následek – vzniká dokonáním TČ, zahrnuje i těžší následek a všechny další i nezaviněné škody, které vyplynuly z jednání pachatele
- zamezení – zabránění vzniku
- napravením – odstranění již způsobených změn, které nastaly, a obnovení původního stavu
- zaručuje pachatelům beztrestnost, ale současně ochraňuje zájmy chráněné TZ před závažnými škodlivými následky některých TČ
- při účasti více osob na TČ se podmínky ÚL posuzují u každé z osob samostatně

▪ promlčení trestního stíhání:

- zaniká trestnost činu uplynutím doby stanovené zákonem
- důvody promlčení jsou především hmotněprávní – uplynutím času postupně slábne, až docela zaniká potřeba trestněprávní reakce z hlediska generální prevence i prevence individuální
- procesněprávní důvody – obtíže dokazování, důkazy pozbývají na spolehlivosti, nebo je už nelze opatřit
- jedinou podmínkou je uplynutí zákonem stanovené promlčecí doby
- ta je u dospělých pachatelů odstupňována podle závažnosti TČ – 3, 5, 10, 15, 20 let
- promlčecí doba plyne od okamžiku dokonání TČ, rozhodná je doba ukončení jednání (tam, kde nelze určit, je to od nastoupení následku)
- výjimky z promlčení:
 - nezaniká TO za TČ uvedené v hlavě třinácté zvláštní části TZ, s výjimkou taxativně vyjmenovaných TČ (např. založení, podpora, propagace hnutí směřujícího k potlačení práv a svobod člověka)
 - za TČ rozvracení republiky, teroristického útoku, teroru, pokud byly spáchány za takových okolností, že zakládají válečný zločin, nebo zločin proti lidskosti dle mezinárodního práva
 - za jiné TČ spáchané v době od 25. 2. 1948 do 29. 12. 1989, u nichž horní hranice sazby odnětí svobody činí nejméně deset let, pokud nedošlo ke zproštění obžaloby a které byly spáchány veřejnými činiteli, nebo v souvislosti s pronásledováním jednotlivce
 - viz Úmluva o nepromlčitelnosti válečných zločinů a zločinu proti lidskosti

- obecné důvody zániku TO v ZSM:

▪ účinná lítost:

- z části je stanovena shodně jako u dospělých pachatelů, z části odchylně
- musí být splněny následující podmínky:
 - účinná lítost je možná u provinění, na které TZ stanoví TOS s horní hranicí nepřevyšující pět let (rozhoduje nesnížená hranice)
 - provinění bylo dokonáno
 - pachatel dobrovolně způsobený následek TČ odstraní, nebo se o to alespoň pokusí, zejména nahradí způsobenou škodu, učiní opatření potřebná k náhradě nebo se jinak pokusí odčinit způsobené následky
 - pachatel svým chováním projeví účinnou snahu po nápravě
 - čin nemá trvale nepříznivých následků pro poškozeného nebo pro společnost
 - k zániku trestnosti dojde i tehdy, pokud pachatel splnit všechny podmínky až po dovršení 18 roku věku

▪ promlčení TS:

- promlčecí doby jsou stanoveny přibližně v jedné polovině promlčecí doby u dospělých pachatelů a činí 3, 5, 10 let
- je rozhodná základní trestní sazba uvedená ve zvláštní části TZ, nikoli snížená sazba dle ZSM

- obecné důvody zániku TO v TOPO:

▪ účinná lítost:

- jsou upraveny podmínky v širším rozsahu než u FO
- účinná lítost je možná u všech TČ, na které se vztahuje věčná působnost zákona o TOPO, s výjimkou tří korupčních TČ – TČ přijetí úplatku, podplácení, nepřímé úplatkářství
- pachatel PO dobrovolně upustí od dalšího protiprávního jednání a:

- odstraní nebezpečí, které vzniklo zájmu chráněnému TZ nebo
 - škodlivému následku TČ zamezí neb jen napraví, nebo
 - učiní o TČ oznámení v době, kdy škodlivému následku TČ může být ještě zabráněno
- musí tu být dobrovolnost!!
- **promlčení TS:**
 - použije se subsidiárně TZ
- **zvláštní případy zániku TO:**
 - **zánik trestnosti přípravy a pokusu TČ:**
 - běží promlčecí doba od okamžiku ukončení jednání
 - **zánik trestnosti účastenství:**
 - promlčecí doba plyne od ukončení jednání hlavního pachatele, neboť teprve od této doby se stává účastenstvím
 - **smrt pachatele**
 - **milost prezidenta republiky:**
 - prezident má právo odpouštět a zmírňovat tresty uložené soudy a zahlazovat odsouzení, může nařídít, aby se trestní řízení nezahájilo, nebo aby se v něm nepokračovalo atd.
 - k rozhodnutí o abolicí, amnestii se vyžaduje spolupodpis předsedy vlády nebo jím pověřeného člena vlády a za toto rozhodnutí odpovídá vláda
 - agraciace – udělení milosti prominutím nebo zmírněním trestu
 - abolicie – zastavení nebo nezahájení trestního stíhání
 - rehabilitace – prominutí nebo zmírnění následků odsouzení
 - **případy zániku TO uvedené ve zvláštní části TZ**
 - **u pokračování TČ běží promlčecí doba od ukončení trestné činnosti, tedy od posledního dílčího útoku**
 - **u hromadného TČ je moment dokončení dán posledním útokem**
 - **při trvajícím TČ počíná promlčecí doba běžet od okamžiku, kdy byl odstraněn protiprávní stav, jehož udržování je znakem tohoto TČ**
- pachatele činu, jehož trestnost zanikla, nelze posuzovat jako recidivistu, dopustí – li se později dalšího TČ
- institut zániku trestnosti má i **procesní důsledky:**
 - trestní stíhání se nezahájí a věc se odloží
 - bylo – li zahájeno, tak se zastaví
- výjimkou je účinná lítost, zánik trestnosti přípravy a pokusu, zánik trestnosti účastenství a případy činné lítosti uvedené ve zvláštní části:
 - zde dochází v hlavním líčení a v odvolacím řízení ke zproštění obžaloby
 - ostatní důvody zániku trestnosti vedou i v hlavním líčení a v odvolacím řízení k zastavení trestního stíhání
- zatímco u FO zaniká trestnost smrti pachatele, u PO se tento důvod neuplatní – tam přechází TO na právního nástupce, nedědí se
 - vzhledem k nezávislosti TO PO a TO FO se jednotlivé důvody zániku TO PO budou uplatňovat nezávisle na případné TO a jejím zániku FO

Zánik trestu

- TZ v § 94 a 95 výslovně pojednává o jediném způsobu zániku trestu, a to z důvodu promlčení jeho výkonu, o jiných způsobech zániku se zákon nezmiňuje, a už vůbec neuvádí žádné důvody pro zánik ochranných opatření
- zánik trestněprávních sankcí a odstranění právních důsledků odsouzení u mladistvých jsou upraveny v zákoně o soudnictví ve věcech mládeže
- **důvody zániku trestněprávních sankcí spočívají v okolnostech, které nastaly až po právní moci rozhodnutí, jímž byl uložen trest či ochranné opatření, a které způsobují, že již nelze pravomocně uloženou trestněprávní sankci vykonat**
 - jsou to jiné okolnosti, než ty, které způsobují zánik trestnosti činu, neboť existence okolností způsobujících zánik trestnosti činu se může uplatnit jed do doby uložení trestu
 - např. okolností způsobujících zánik trestnosti činu je promlčení trestního stíhání, existence této okolnosti činí trestní stíhání nepřipustným, soud je povinen k této okolnosti přihlídnout a trestní stíhání zastavit (§ 11 odst. 1 písm. b) TŘ, § 223 odst. 2 TŘ)
 - jestliže však soud nesprávně posoudí existenci této okolnosti a obviněného pravomocně odsoudí (uloží mu trest), pak ta okolnost, že již dříve zanikla trestnost činu promlčením tr. stíhání, nemá žádný význam z hlediska možnosti vykonat uložený trest, jestliže zůstane nedotčena právní moc rozhodnutí, kterým byl trest uložen
- důsledkem zániku trestněprávních sankcí je zánik práva státu na jejich výkon, přestože byly rozhodnutím soudu pravomocně uloženy a dosud nevykonány
- na druhé straně zaniká povinnost odsouzeného (osoby, které bylo uloženo ochranné opatření) podrobit se jejich výkonu
- TZ uvádí **výslovně jako důvod zániku trestu jen promlčení výkonu trestu**, důvodů je však více
- důvodem zániku trestu i ochranného opatření je smrt odsouzeného (osoby, které bylo uloženo ochranné opatření), samozřejmě tato okolnost (smrt) musí nastat až po právní moci rozhodnutí, kterým byla trestněprávní sankce uložena
- naproti tomu **udělením milosti** (individuální či hromadné) **může dojít k zániku tolika trestu, nikoli ochranného opatření**
- žádoucím důvodem zániku trestu je především skutečnost, že trest byl v souladu se zákonnými podmínkami stanovenými pro jeho výkon zcela vykonán
 - skutečným vykonáním mohou zaniknout i ochranná opatření
- k zániku trestu a ochranných opatření může dojít také na základě **rozhodnutí o upuštění od jejich výkonu** (§ 327 TŘ, § 99 odst. 7, § 100 odst. 7 TZ, § 22 odst. 4 zák. mládeže)
- k zániku trestu a ochranných opatření musí soud přihlídnout z úřední povinnosti

Promlčení výkonu trestu (§ 94 TZ)

- znamená, že po uplynutí v zákoně stanovené promlčecí doby uložený trest již nelze vykonat
- materiální důvody existence tohoto institutu jsou v podstatě stejné jako při promlčení trestního stíhání
 - předně není pochybnosti o tom, že jen včasný výkon trestu může splnit jeho účel

- o navíc lze dovodit, že pokud odsouzený pachatel po poměrně dlouhou dobu promlčecí lhůty nespáchal žádný nový TČ jako byl ten, za který mu byl uložen trest, o jehož promlčení se jedná, pak tyto okolnosti dovolují učinit závěr jak o jeho nápravě, tak o tom, že ani ochrana společnosti již nevyžaduje výkonu trestu
- promlčení výkonu trestu je vyloučeno u TČ, u kterých TZ v § 35 vylučuje promlčení trestního stíhání (§ 95 TZ)
- výkon trestu se promlčuje v poněkud delších promlčecích lhůtách, než které jsou stanoveny pro zánik trestnosti činu – je tomu tak proto, že pachatel již byl pravomocně odsouzen, má povinnost vykonat uložený trest, přičemž k výkonu nedošlo, neboť stát právo na výkon trestu včas nerealizoval
- **promlčecí doba** uvedená v § 94 odst. 1 je upravena podle druhu a výše uloženého trestu tak, že je odstupňována od pěti let (při odsouzení k trestu odnětí svobody ve výměře kratší pěti let a při odsouzení k jinému druhu trestu než k trestu odnětí svobody) do třiceti let (při odsouzení k výjimečnému trestu)
 - o podle § 94 odst. 2 platí, že promlčecí lhůta začíná běžet právní mocí odsuzujícího rozsudku
 - v případě podmíněného odsouzení nebo podmíněného propuštění počíná právní mocí rozhodnutí, že se trest (trest odnětí svobody) vykoná
 - pokud byl trest zmírněn milostí, je pro délku promlčecí doby rozhodující výměra trestu zmírněného, na počátek jejího běhu to v takových případech nic nemění – promlčecí doba počíná od právní moci rozsudku
- **stavení promlčení** je upraveno v § 94 odst. 3 a znamená, že určitá doba (určitý časový úsek) se do promlčecí doby nezapočítává
 - o především zákon uvádí, že do promlčecí doby nelze započítat dobu, po kterou se odsouzený zdržoval v cizině, vykonával ochranné léčení nebo zabezpečovací detenci, pokud ovšem z tohoto důvodu nebylo možno trest vykonat
 - o u trestu odnětí svobody se pak nezapočítává doba, kdy byl na odsouzeném vykonáván jiný trest odnětí svobody
 - o u zákazu činnosti, peněžitého trestu, zákazu pobytu a vyhoštění se do promlčecí doby nezapočítává též doba, po kterou byl na odsouzeném vykonáván trest odnětí svobody
- **přerušení promlčení** podle § 94 odst. 4 nastává:
 - o a) učinil-li soud opatření směřující k výkonu trestu, o jehož promlčení jde (např. předseda senátu vydá příkaz k dodání odsouzeného do výkonu trestu
 - účinky přerušení promlčení má jen opatření soudu (nikoli nějakého jiného státního orgánu), neboť soud zajišťuje výkon uložených trestů; nebo
 - o b) spáchal-li odsouzený v promlčecí době trestný čin nový, na který trestní zákon stanoví trest stejný nebo přísnější, než na TČ, za který byl pachatel odsouzen
 - účinky přerušení promlčení pak spočívají v tom, že začíná běžet nová promlčecí doba od začátku
- institut promlčení výkonu trestu nelze použít, a to ani pomocí analogie, u ochranných opatření

Udělení milosti (agraciace)

- další způsob zániku trestu
- z ústavního oprávnění prezidenta udílet milost (individuální a hromadnou – amnestii) se zániku trestu týká jen forma milosti spočívající v prominutí nebo zmírnění pravomocně uloženého trestu (agraciace)
- agraciace tedy spočívá v tom, že prezident svým rozhodnutím promine (zmírní) dosud nevykonaný trest uložený pravomocným rozsudkem soudu
 - o agraciací může prezident prominout celý trest (výkon trestu zaniká zcela), nebo jeho část (neprominutou část trestu lze vykonat)
 - o může také prominout jen některý z uložených trestů
 - o může též změnit trest přísnější na trest mírnější (např. nepodmíněný trest zmírnit na trest podmíněný)
 - o může také prominout trestu či jeho část vázat na splnění určitých podmínek (podmíněné udělení milosti - § 369 TR)
- na rozdíl od aboličního rozhodnutí prezidenta (tj. jeho příkazu k zastavení trestního stíhání) se v případě udělení milosti v podobě agraciace odsouzený nemůže domáhat výkonu prominutého trestu
 - o nemůže tedy prohlásit, že trvá na výkonu trestu v takové výši, jaká mu byla stanovena odsuzujícím rozsudkem (§ 11 odst. 3 TR)
 - o stejně tak nemůže odsouzený odmítnout ani rehabilitační účinky milosti
- účinky agraciace zůstávají zachovány i v případě, kdy v důsledku použití mimořádných prostředků je ve věci vydán nový odsuzující rozsudek
 - o po právní moci takového nového odsuzujícího rozsudku je nutno znovu aplikovat v téže věci již jednou učiněné agraciační rozhodnutí prezidenta
- agraciace se nevztahuje na výkon ochranných opatření

Zahlázení odsouzení

- smyslem a podstatou zahlázení odsouzení (§ 105 a 106) je odstranění nepříznivých právních důsledků odsouzení, a to buď přímo na základě skutečností předpokládaných zákonem, nebo na základě rozhodnutí soudu
- jestliže došlo k zahlázení odsouzení, pak se na pachatele ve vztahu k zahlázenému odsouzení hledí, jako by nebyl odsouzen (vzniká právní fikce neodsouzení, § 106 odst. 1 TZ)
- tento institut nelze použít u ochranných opatření
- odpykáním trestu sice dochází k zániku trestu jeho výkonem, ovšem nemusí ještě vždy zaniknout všechny právní důsledky odsouzení
- právní skutečnost odsouzení, tedy to, že se na osobu pachatele stále nahlíží jako na odsouzeného a že tato skutečnost je takto vykazována i v příslušných evidencích (viz zákon č. 269/1994 Sb., o Rejstříku trestů), mohou velice ztěžovat proces zařazování odsouzeného do společnosti, jeho osobní a pracovní život; proto je žádoucí, aby zákon umožňoval odstranění těchto důsledků odsouzení
- jedním ze zákonných způsobů zániku právních důsledků odsouzení je jeho zahlázení rozhodnutím soudu
- **k zániku právních důsledků odsouzení může dojít:**
 - o **a) přímo ze zákona (ex lege)** – s vykonáním některých druhů trestů zákon přímo spojuje účinky, že se na pachatele hledí, jako by nebyl odsouzen (trest obecně prospěšných prací - § 65 odst. 4, trest zákazu činnosti - § 74 odst. 2...); stejné účinky nastávají ze zákona při podmíněném odsouzení (§ 83 odst. 4), při podmíněném odsouzení s dohledem (§ § 86 odst. 3) a při podmíněném upuštění od potrestání s dohledem (§ 48 odst.8), a to vždy tehdy, když se odsouzený ve zkušební době osvědčil
 - někdy tyto účinky nastávají již nabytím právní moci rozsudku, a to při upuštění od potrestání - § 46 odst. 3

- b) **rozhodnutím prezidenta** v rámci individuální či hromadné milosti (rehabilitační rozhodnutí)
 - z ústavního vymezení oprávnění prezidenta vyplývá též jeho právo zahlazovat odsouzení
- c) **rozhodnutím soudu** o zahlázení odsouzení (§ 105 a 106 TZ)
- všechny tyto 3 způsoby zániku právních důsledků odsouzení mají společný účinek spočívající ve vzniku právní fikce, že se na pachatele (odsouzeného) hledí, jako by odsouzen nebyl
- fikce, že se na odsouzeného hledí, jako by nebyl odsouzen, však neznamená odstranění pravomocného odsuzujícího rozsudku zakládajícího zahlázení odsouzení, tento rozsudek i nadále právně existuje, lze vůči němu např. uplatňovat mimořádné opravné prostředky a touto cestou jej případně zrušit či změnit
 - lze provádět výkon jeho výroků o ochranných opatřeních a o náhradě škody
 - vznik fikce neodsouzeného nic nemění ani na skutečnosti, že ze strany pachatele došlo ke spáchání TČ
- v důsledku **fikce neodsouzení zanikají důsledky vyplývající z právní skutečnosti odsouzení pachatele**
 - může jít o důsledky v oblasti jak trestního práva (např. recidiva), tak v jiných právních odvětvích (např. požadavek bezúhonnosti podle živnostenského zákona)
- zahlázení odsouzení není vykázáno ve výpisu z evidence Rejstříku trestů, občan pak není zásadně povinen uvádět zahlázené odsouzení v údajích o své osobě (např. při přijímání do zaměstnání)
- **zahlázené odsouzení se však vykazuje v opise z evidence** Rejstříku trestů, který se za účelem trestního řízení vydává orgánům činným v trestním řízení a Ministerstvu spravedlnosti
 - jiným orgánům lze opis vydat jen tehdy, pokud tak stanoví zvláštní zákon (např. zákon o zbraních)
- **předpoklady pro zahlázení odsouzení rozhodnutím soudu** jsou stanoveny v § 105 odst. 1 TZ, a spočívají v tom, že:
 - 1) uloženy trest byl zcela vykonán (v případě podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody a podmíněného upuštění od výkonu zbytku trestu zákazu činnosti, zákazu pobytu nebo zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce, § 91 odst. 1,2) nebo jeho výkon byl prominut, anebo jeho výkon byl promlčen
 - 2) odsouzený poté vedl řádný život nepřetržitě nejméně po dobu stanovenou v zákoně, tato doba je podle druhu a délky uloženého trestu odstupňována od jednoho roku do patnácti let
- jestliže jde o odsouzení ke ztrátě čestných titulů a vyznamenání nebo ke ztrátě vojenské hodnosti, řídí se tato doba podle délky trestu odnětí svobody, vedle něhož byl uvedený trest uložen (§ 105 odst. 2), v případě trestu zmírněného rozhodnutím prezidenta je pro stanovení potřebné doby pro zahlázení směrodatná délka zmírněného trestu, obdobně to platí i pro případy podmíněného propuštění (§ 105 odst. 4)
- pro začátek běhu lhůty pro zahlázení je rozhodující, kdy došlo k výkonu nebo k prominutí trestu anebo k promlčení výkonu trestu
- nevedl-li odsouzený řádný život nepřetržitě po celou tuto dobu, přerušuje se tato lhůta a celá doba potřebná pro zahlázení pak běží znovu
- jestliže odsouzený prokázal po výkonu nebo prominutí trestu nebo promlčení jeho výkonu svým velmi dobrým chováním, že se napravil, může soud s přihlédnutím k zájmům chráněným TZ zahladit odsouzení na jeho žádost, popř. i na žádost toho, kdo je oprávněn nabídnout záruku za dovršení nápravy odsouzeného, i před uplynutím příslušné zákonné lhůty (§ 105 odst. 3)
- naopak, i když už uplynula příslušná zákonná lhůta, nelze odsouzení zahladit, jestliže ještě nebylo vykonáno či jinak ukončeno uložené ochranné opatření (§ 105 odst. 7)
 - vykonávání ochranného opatření brání tomu, aby bylo odsouzení zahlázeno, i v případě, že by k zahlázení mělo dojít přímo ze zákona (např. pachatel byl rozsudkem uložen trest obecně prospěšných prací a zároveň ochranné léčení – i když pachatel trest obecně prospěšných prací vykonal, nemůže být odsouzení zahlázeno, dokud odsouzený řádně neukončil i ochranné léčení)
- jestliže bylo pachateli uloženo **více trestů vedle sebe**, nelze odsouzení zahladit do té doby, pokud neuplyne nejdéší ze lhůt, které zákon stanoví pro zahlázení uložených trestů (§ 105 odst. 5)
 - přiměřeně se toto ustanovení použije i na případy, kdy je uloženo více trestů vedle sebe, z nichž ohledně některého může nastat účinek, že se na odsouzeného hledí, jako by nebyl odsouzen (§ 105 odst. 6)
 - tato ustanovení jsou vyjádřením toho, že odsouzení se zahlazuje jako celek, tzn. jsou-li splněny zákonné podmínky ve vztahu ke všem uloženým trestům
 - podmínky pro zahlázení odsouzení se ve vztahu ke každému odsouzení posuzují samostatně
- § 106 výslovně uvádí, že **bylo-li odsouzení zahlázeno, hledí se na pachatele, jako by nebyl odsouzen**
 - zahlázení odsouzení se může týkat i odsouzení vyslovených cizozemskými soudy, pokud bylo příslušným soudem rozhodnuto o jejich uznání (§ 449 an. TR), popř. Nejvyšším soudem rozhodnuto o jejich zaznamenání do evidence Rejstříků trestů
 - účinky rozhodnutí o zahlázení cizozemského odsouzení se v zásadě omezují jen na území ČR

20. Pojem a účel trestu, systém trestů, alternativní tresty

- Trest:
 - je to zákonem stanovený právní následek za určité protiprávní jednání
 - spočívá v právní újmě a ta je pachatelem činu pocíťována jako zlo a podle vůle zákonodárce má být jako taková přijímána
 - jednou z funkcí trestní represe je uložení sankce
- 2 teorie:
 - **absolutní:**
 - tzv. teorie odplaty
 - trestá se, protože bylo páčáno zlo
 - **relativní:**
 - např. teorie prevence
 - trestá se, aby nebylo páčáno zlo
 - **smíšená teorie:**
 - snaží se o spojení odplatné i účelové funkce trestu a o zmírnění nedostatků obou teorií
 - v současné době došlo k oživení tohoto pojetí ve formě teorie spravedlivé odměny, které lze charakterizovat myšlenkou, že trestní sankce by se měly ukládat, protože si je pachatel zaslouhuje

Trest – je to prostředek státního donucení, který stát užívá k ochraně zájmů chráněných trestním zákonem, ochraně společnosti před TČ a jejich pachateli

- jedná se o újmu na svobodě, majetkových nebo jiných právech odsouzeného, které může pachatel TČ uložit jen soud
- právní následky TČ mladistvých se neoznačují jako trest, ale nazývají se opatřením, jejich účel je definován tak, že účelem opatření vůči mladistvému je především vytvoření podmínek pro sociální a duševní rozvoj mladistvého se zřetelem k jím dosaženému stupni rozumového a mravního vývoje, osobním vlastnostem, k rodinné výchově a k prostředí mladistvého
- trest by měl podle možnosti postihnout výlučně pachatele TČ (zásada personalitý trestu)
- podstatou trestu je újma ukládaná soudem osobně pachatel TČ
- TO u PO je založena na tzv. principu přičitatelnosti TO (odlišný princip než u FO)
- pachatel nelze uložit kruté a nepřiměřené trestní sankce, a při výkonu trestu nesmí být ponížena lidská důstojnost (tj. projev zásady humanismu)
- ochrana lidské důstojnosti je obsažena i v mezinárodních dokumentech – Mezinárodní pakt o občanských a politických právech, Úmluva proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání
- trest může být uložen pachatel TČ jen na základě zákona a pouze zákon stanoví, které jednání je TČ a jaký trest, jakož i jaké jiné újmy na právech nebo majetku lze za jeho spáchání uložit – zásada nulla poena sine lege
 - o o trestu rozhoduje pouze soud

Účel trestu:

- není legálně definovaný v TZ z roku 2009, je nahrazen obecnými zásadami trestání
- *nejvíce se uplatňují zásady:*
 - o **zákonnosti** – trestní sankce možno ukládat jen na základě zákona
 - o **přiměřenosti** – sankce musí být adekvátní
 - o **individualizace použitých sankcí** – druh i výměra sankce musí být soudem ukládány s přihlédnutím ke konkrétním okolnostem
 - o **personalitý sankce** – má postihovat jen pachatele
 - o **neslučitelnosti určitých sankcí u téhož pachatele** – zákaz uložení sankcí shodné věcné povahy
 - o **humanity** – zákaz ukládání kruté a nepřiměřené sankce
- účelem je ochrana společnosti před pachatel TČ, která je nejdůležitějším cílem trestu, dále zabránit odsouzeného v dalším páchání trestné činnosti, vychovávat odsouzeného k tomu, aby vedl řádný život, a dále má mít generálně preventivní účinek trestu
- hlediska účelu trestu, individuální a generální prevence, tvoří jednotu a musí se vzájemně doplňovat a podmiňovat
- závěr soudu o možnosti nápravy pachatele musí být vždy v plném souladu s ochranou, kterou soud uloženým trestem poskytuje zájmům společnosti, státu a občanům před útoky pachatelů TČ, a výchovným působením na ostatní členy společnosti
- s účelem trestu úzce souvisí otázka spravedlnosti - pokud trest není adekvátní, tak to má vliv i na jeho účinnost
 - o druh a výměra trestu by měly odpovídat společenské závažnosti a ostatním okolnostem spáchání TČ a osobě jeho pachatele

Systém trestů

- lze definovat jako uspořádání jednotlivých druhů trestů podle závažnosti, podle postihovaných zájmů a vzájemné vztahy mezi jednotlivými tresty
- 2 zásady:
 - o nullum crimen nulla poena sine lege a zásada humanismu
- **taxativní výčet** trestů se nachází v § 52 TZ
- zákon stanoví, jaké jednání je TČ a jaký trest, jakož i jiné újmy na právech nebo majetku, lze za jeho spáchání uložit
 - o nad rámec § 52 lze uložit ještě výjimečný trest (tj. TOS nad dvacet až do třiceti let a trest odnětí svobody na doživotí)
- **tresty:**
 - o odnětí svobody
 - o domácí vězení
 - o obecně prospěšné práce
 - o propadnutí majetku
 - o peněžitý trest
 - o propadnutí věci
 - o zákaz činnosti
 - o zákaz pobytu
 - o zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce
 - o ztrátu čestných titulů nebo vyznamenání
 - o ztrátu vojenské hodnosti
 - o vyhoštění
 - o + Jelen považuje za zvláštní druh trestu podmíněné odsouzení
 - podmínku může uložit, pokud KONKRÉTNÍ výměra nepřesáhne 3 roky (přechylny)
- **alternativní tresty** – všechny tresty nespojené s odnětím svobody
- 2 nové tresty – domácí vězení a zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce
- rozšířily se hranice možnosti uložení peněžitého trestu a jeho výměry až to 36,5 milionu
- de lege ferenda je možné uvažovat o víkendovém TOS
- **klasifikace trestů:**
 - o podle zájmů odsouzeného, které tresty postihují:
 - **tresty postihující svobodu** – TOS, domácí vězení, zákaz pobytu..
 - **tresty majetkové** – peněžitý trest, propadnutí věci, propadnutí majetku..
 - **tresty na cti** – ztráta čestných titulů a vyznamenání, ztráta vojenské hodnosti
 - o podle toho, jestli je lze uložit samostatně nebo pouze vedle jiného trestu:
 - **samostatně** – takové, které lze uložit jak samostatně, tak s jiným trestem (TOS, domácí vězení, obecně prospěšné práce..)
 - **vedlejší** – lze je uložit pouze vedle jiného trestu (ztráta čestných titulů a vyznamenání, trest ztráty vojenské hodnosti)
 - o podle určitosti trestní sankce:

- **absolutně určité** – takové, u kterých zákon stanoví druh i výměru trestu
- **relativně určité** – zákon stanoví pouze nejnižší nebo nejvyšší výměru trestu nebo nejvyšší horní hranice či proměnná konkrétní náplň trestu
- **absolutně neurčité** – zde není uvedena ani výměra a ani druh (v ČR se nevyskytují)
- podle toho, zda je možné trest uložit kterémukoliv pachateli, nebo jen zúženému okruhu pachatelů:
 - **kterémukoliv** – TOS, peněžitý trest, domácí vězení
 - **zúženým** – obecně prospěšné práce, ztráta titulů a vyznamenání
 - zákaz činnosti lze mladistvému uložit jen tehdy, neohroží – li to jeho přípravu na budoucí povolání
- podle věku pachatele:
 - **dospělému**
 - **mladistvému:**
 - ZSM omezuje okruh trestních opatření, která lze uložit, a i podmínky pro jejich uložení

Výjimečný trest

- TZ označuje za výjimečný trest odnětí svobody na doživotí a trest v délce trvání nad 20 až do 30 let (je to zpřísnění proti původní úpravě)
- výjimečnost nespočívá jen v druhu, ale v tom, že:
 - doba trvání je delší, než je obecně nejvyšší přípustná HH TOS
 - lze je uložit jen za splnění přesně vymezených podmínek, které jsou taxativně stanoveny v § 54 a musí být splněny kumulativně
 - je stanoven obligatorní výkon těchto trestů tak, že pachatel je vždy zařazen do věznice se zvýšenou ostrahou
- podmíněčné propuštění je možné
- výjimečný trest lze uložit pouze za zvlášť závažný zločin, u něhož to TZ dovoluje!!
- trest odnětí svobody na doživotí:
 - pouze pachateli, který spáchal zvlášť závažný zločin vraždy dle § 140 odst. 3, nebo který při spáchání zvlášť závažného zločinu
 - obecného ohrožení (§272 odst. 3)
 - vlastizrady (§309)
 - teroristického útoku (§311 odst. 3)
 - teroru (§312)
 - genocidia (§400)
 - útoku proti lidskosti (§401)
 - použití zakázaného bojového prostředku a nedovoleného vedení boje (§411 odst. 3)
 - válečné krutosti (§412 odst. 3)
 - perzekuce obyvatelstva (§413 odst. 3)
 - zneužití mezinárodně uznávaných a státních znaků (§415 odst. 3) zavinil úmyslně smrt jiného člověka

Doživotní trest:

- je dále nutné splnit kumulativně tyto podmínky:
 - 1) takový zvlášť závažný zločin je mimořádně závažný vzhledem
 - k zvlášť zavrženíhodnému způsobu provedení činu nebo
 - např. vyšší míra surovosti, zvláštní lsti, zákeřnosti, brutality, zvrhlosti, bezcitnost, bezohledné sobectví, naprostá neúcta k lidskému životu
 - nepatří sem jednání v afektu, žárlivost
 - k zvlášť zavrženíhodné pohnutce nebo
 - k zvlášť těžkému a těžko napravitelnému následku
 - 2) uložení takového trestu vyžaduje účinná ochrana společnosti, nebo
 - 3) není naděje, že by pachatele bylo možno napravit trestem odnětí svobody nad 20 až 30 let

Trest odnětí svobody nad 20 až 30 let:

- lze uložit dle ustanovení § 54 odst. 2 za těchto podmínek:
 - závažnost zvlášť závažného zločinu je velmi vysoká, nebo
 - možnost nápravy pachatele je obzvláště ztížena
- výkon trestu je upraven zákonem č.169/1999 Sb., o výkonu trestu a upraven vyhláškou Ministerstva spravedlnosti – Řádem výkonu trestu odnětí svobody
- § 108 TZ:
 - ukládání trestu odnětí svobody pachateli TČ spáchaného ve prospěch organizované zločinecké skupin
 - HH TOS se u něj zvyšuje o jednu třetinu, soud takovému pachateli uloží TOS v horní polovině takto stanovené trestní sazby odnětí svobody, nejsou-li zároveň stanoveny podmínky pro mimořádné snížení trestu dle § 58
 - HH trestní sazby zvýšené podle odst. 1 může převyšovat 20 let
 - při ukládání výjimečného TOS nad dvacet až do třiceti let, nesmí HH převyšovat třicet let
 - dle českého práva nelze uložit trest smrti
 - i při uložení výjimečného TOS na doživotí přichází v úvahu podmíněné propuštění z výkonu tohoto trestu, a to po nejméně 20 letech výkonu tohoto trestu, protože doživotní trest bez jakékoliv naděje by se rovnal sociálně popravě odsouzeného

21. Trest odnětí svobody

- trest odnětí svobody plní speciálně **preventivní účel** tím, že chrání společnost po dobu výkonu a omezuje možnost odsouzeného páchat další trestnou činnost, zároveň plní i výchovný cíl již svým samotným uložením spolu s výkonem újmy na osobní svobodě a dále systematický výchovným působením během výkonu trestu
- v **případě doživotního trestu je zdůrazněna zábranná funkce trestu**, nelze však vyloučit ani funkci výchovnou, která se může uplatnit v případě podmíněného propuštění či udělení milosti
- **TOS je možno uložit za každý TČ, který je uveden ve zvláštní části TZ**
 - o jde tedy o trest univerzální
 - o neznamená to, že trest musí být uložen vždy
 - o s ohledem na subsidiární povahu nepodmíněného TOS přichází v úvahu pouze v případě, nelze – li ke splnění účelu trestu uložit některý z alternativních trestů, které přichází za daný TČ v úvahu
 - o lze ho uložit za TČ, u nichž HH trestní sazby nepřevyšuje pět let pouze v případě, že by vzhledem k osobě pachatele uložení alternativního trestu zjevně nevedlo k tomu, aby pachatel vedl řádný život – tj. subsidiární povaha
- **trvání je stanovena maximální možnou délkou**, která je představována **obecnou horní hranicí dvaceti let** a jednak **trestními sazbami stanoveným u jednotlivých SP**
- překročení dvacetileté HH je možné pouze výjimečně, a to pouze v případech, kdy jsou splněny podmínky pro mimořádné zvýšení TOS, nebo pro uložení výjimečného trestu, anebo při ukládání TOS pachateli TČ spáchaného ve prospěch organizované zločinecké skupiny
- minimální hranice trvání TOS stanovena není!!
- nejvyšší výměra TOS je 20 let, nový TZ to zvedl z 15 na 20 let
- **mimořádné zvýšení TOS:**
 - o u pachatele, který znovu spáchal zvlášť závažný zločin, ač již byl pro takový nebo jiný zvlášť závažný zločin potrestán
 - o v případě recidivy může soud uložit TOS v rámci trestní sazby, jejíž HH se zvyšuje o jednu třetinu, jestliže závažnost zvlášť závažného zločinu je vzhledem k této recidivě a ostatním okolnostem případu vysoká nebo možnost nápravy pachatele je ztížena
 - na rozdíl o trestání zvlášť nebezpečného recidivisty soud není povinen ukládat TOS v horní polovině takto zvýšené trestní sazby, neboť jde jen o možnost využití zvýšené trestní sazby za uvedených podmínek
- **v šesti případech TZ přípouští uložení TOS pod dolní hranici stanovenou u konkrétní SP:**
 - o mimořádné snížení trestu – pokud má soud vzhledem k okolnostem případu za to, že by použití trestní sazby odnětí svobody stanovené TZ bylo pro pachatele nepřiměřeně přísné a že účelu trestu lze dosáhnout ti trestem kratším
 - o jestliže odsuzuje pachatele, který napomohl zabránit TČ, jenž jiný připravoval
 - v těchto dvou variantách musí soud respektovat hranice stanovené zákonem, pod které nelze už dále trest snížit
 - o spolupracující obviněný – pokud splní stanovené podmínky dle jiného právního předpisu a souhlasí s tímto označením; posuzuje jak zda a jakým způsobem se podílel na TČ, jehož dokonání pomohl zabránit anebo k jehož objasnění se zavázal atd.
 - o jestliže odsuzuje pachatele za přípravu k TČ nebo za pokus TČ nebo za pomoc k TČ, tak může snížit TOS pod dolní hranici trestní sazby - pokud má za to, že vzhledem k povaze a závažnosti přípravy nebo pokusu nebo pomoci by použití trestní sazby odnětí svobody dle TZ bylo pro pachatele nepřiměřeně přísné a že lze dosáhnout nápravy pachatele i trestem kratším
 - o novou možnost snížit TOS pod dolní hranici trestní sazby je případy kdy pachatel jednal v právním omylu, ale mohl se tohoto omylu vyvarovat, spáchal – li TČ odvraceje útok nebo jiné nebezpečí, aniž byly zcela splněny podmínky krajní noze nebo nutné obrany, anebo překročil – li meze přípustného rizika, nebo mezi jiné okolnosti vylučující protiprávnost
 - o zmenšená přičetnost – lze uložit také pod dolní hranici trestní sazby, pokud se do toho stavu pachatel neuvedl ani z nedbalosti, nepřivodil si ji vlivem návykové látky, a zároveň má – li soud za to, že by bylo možno za současného uložení ochranného léčení dosáhnout možnosti jeho nárazy i trestem kratšího trvání
 - zde soud není vázán omezením stanoveným zákonem, jako u prvních dvou důvodů ke snížení trestní sazby

22. Trestání dospělých: Ukládání trestů, upuštění od potrestání

- dosáhnout účelu TP, tj. zajistit ochranu společnosti, lze mimo jiné ukládáním trestů a ochranných opatření, tresty a ochranná opatření jsou druhy trestněprávních sankcí a představují hmotněprávní reakci státu na spáchaný TČ
 - o máme tu tedy dualismus trestních sankcí
- ZSM má naopak princip monismu trestněprávních sankcí, založený na jednotném systému opatření za spáchaný protiprávní čin
 - o jsou zde tedy zásadní rozdíly mezi pachateli, kteří již dovršili věk osmnácti let a mladistvími pachateli v právních následcích TO

Ukládání trestů

- trest ukládaný soudem představuje trestněprávní následek TČ
- **obecná pravidla:**
 - o aplikace trestu má odpovídat účelu trestu
 - o soudem uložený trest musí být přiměřený povaze a závažnosti spáchaného TČ a poměrům jeho pachatele
 - o princip zákonnosti – sankce lze uložit jen na základě zákona
 - o trest musí odpovídat osobním, rodinným, majetkovým a jiným poměrům pachatele, jeho dosavadnímu způsobu života a možnosti jeho nápravy
 - jde o naplnění dalšího základního principu ukládání – principu individualizace (§ 39)
 - kritériem je povaha a závažnost spáchaného TČ pro společnost
 - možnost nápravy pachatele
 - osobní, rodinné, majetkové a jiné poměry pachatele
 - další okolnosti pro individualizace:
 - chování pachatele po činu, zejména snaha nahradit škodu nebo odstranit jiné škodlivé následky
 - spolupracující obvinění:
 - o přihlídně se k tomu, jak významným způsobem přispěl k objasnění zločinu
 - o oznámil SZ skutečnosti, které jsou způsobitelné významně přispět k objasnění zločinu spáchaného členy organizované skupiny

- dozná se k činu, pro který je stíhán, přičemž nejsou důvodné pochybnosti, že doznání bylo učiněno svobodně, vážně, určitě
 - prohlásí, že souhlasí s tím, že je takto označen
 - k účinkům a důsledkům, které lze očekávat od testu pro budoucí život pachatele
 - k době, která uplynula od spáchání TČ
 - k případné změně situace
 - k délce trestního řízení, trvalo – li nepřiměřeně dlouhou dobu, a to s přihlédnutím ke složitosti věci
- tato obecná kritéria jsou doplněna zvláštními kritérii:
 - případy spolupachatelství, organizátorství, návodu, pomoci, pokusu a přípravy TČ
 - případy, kdy se pachatel TČ snažil získat majetkový prospěch atd.
- ukládání s ohledem na povahu a závažnost spáchaného TČ znamená, že soud při stanovení druhu a výměry trestu musí vycházet z trestní sankce, a jednak ze zvláštnosti tohoto TČ
- u některých TČ je možnost vybrat libovolný trest, ale např. u TČ loupeže je jediným trestem TOS!!
- berou se v úvahu také přitěžující a polehčující okolnosti
 - přitěžující se projeví při právním posouzení činu, a oboje mají vliv na výměru trestu v rámci zákonem stanovené trestní sazby
 - pokud by některá skutečnost byla zákonným předpokladem TO, pak její posouzení také jako okolnosti polehčující či přitěžující by odporovalo principu zákazu dvojího přičítání!!

Souhrnný a úhrnný trest:

- tyto tresty se ukládají při souběhu, tj. pachatel spáchal nejméně dva TČ ještě před tím, než byl vyhlášen odsuzující rozsudek za jeden tento čin
- existují tři specifické zásady pro ukládání:
 - **kumulační** (sčítací):
 - kolik TČ, tolik trestů
 - sčítáním jednotlivých trestů dochází k neúměrně vysokým trestům
 - **absorpční** (pohlcovací):
 - větší trest pohlcuje menší
 - je to opak zásady kumulační a její uplatnění je východiskem privilegovaného trestání souběhu
 - **asparační** (zostřovací):
 - trest vyměřený v rámci trestní sazby stanovené na čin nejpřísněji trestný z těch, které se sbíhají, se určitým způsobem zostří
 - k tomu může dojít např. uložením trestu nad horní hranici této sazby
 - na principu absorpčním se zakládá naše platná právní úprava a je doplněna kumulační zásadou ohledně druhů trestů, a některými projevy asparační zásady
 - stávající právní úprava představuje zvýhodněný postih souběhu ve srovnání s recidivou
- 2 formy trestání souběhu – trest souhrnný a úhrnný
- jsou to formy trestání jednoho a téhož, tj. souběhu TČ
- **rozdíl je dán důvody procesními:**
 - koná – li se o sbíhajících TČ společné (jediné) řízení, pak se pachateli ukládá trest úhrnný
 - přísnost trestní sazby se předně posuzuje podle horní hranice TOS u jednotlivých sbíhajících se TČ (princip absorpce) – vždy se použije nejpřísnější ustanovení
 - konají – li se dvě nebo více řízení, např. proto, že část sbíhajících se trestné činnosti vyšla najevo až poté, co již řízení o jednom ze sbíhajících se TČ bylo zahájeno, nebo k vyloučení některého z těchto činů ze společného řízení, ukládá se trest souhrnný
 - v případech, kdy z různých příčin nebylo možno konat jedno společné řízení a nešlo rozhodnout jediným rozhodnutím
 - souhrnný trest lze na rozdíl od úhrnného ukládat pouze v případě vícečinného souběhu
 - při uložení se zruší výrok o trestu v dřívějším pravomocném rozsudku, jakož i všechna další rozhodnutí na tento výrok obsahově navazující
 - nezbytnou podmínkou uložení je právní moc odsuzujícího rozsudku (trestního příkazu), kterým byl uložen trest předcházející
 - souhrnný trest musí být vždy přísnějším, než trest předcházející!!

Ukládání trestu o pokračování v TČ:

- pokračování v TČ tvoří jeden skutek z hlediska TPH a více skutků z hlediska TPP
- to ovlivňuje ukládání trestu u pokračování v TČ, trestání má v takovém případě formu společného trestu!!
- musí se skutečně jednat o pokračování v TČ, přičemž o všech dílčích útocích nebylo rozhodnuto v jediném řízení
- společný trest se ukládá tehdy, jestliže odsuzuje pachatele za jeden nebo za více dílčích útoků pokračujícího TČ v době, kdy za jiný dílčí útoky tohoto inu již nabyl právní moci!!
- při ukládání společného trestu soud zruší v dřívějším odsuzujícím pravomocném rozsudku nejen celý výrok o trestu, ale též výrok o vině pokračujícím TČ a případnými TČ spáchanými s ním v jednočinném souběhu
- současně zruší i další výroky, které mají ve výroku o vině svůj podklad
- soud přitom znovu rozhodne, a to při vázanosti skutkovými zjištěními zrušeného rozsudku stran dříve dosouzených dílčích útoků, o vině pokračujícím TČ, včetně nového dílčího útoku, popřípadě TČ spáchaných s ním v jednočinném souběhu, a o společném trestu za pokračující TČ
- společný trest nesmí být mírnější než trest uložený dříve
- hromadný a trvající TČ – je to jeden skutek -> zde nepřichází v úvahu společný trest!!
 - zde je nutné přihlídnout také k zásadě zákazu dvojího přičítání

Recidiva:

- soud musí vzít zřetel na okolnost, že ani dřívější dosouzení pachatele za TČ nevedlo k jeho nápravě, neboť spáchat TČ znovu
- je to obecně přitěžující okolnost

- zvláštní postup je při mimořádném zvýšení TOS:
 - o pachatel spáchá novu zvlášť závažný zločin, ač již byl pro takový či jiný zvlášť závažný zločin odsouzen
- soud musí učinit závěr, že vzhledem k recidivě a ostatním okolnostem případu je závažnost ZZZ vysoká, nebo že je možnost nápravy pachatele ztížena
 - o pak se zvýší HH trestní sazby o jednu třetinu a soud ukládá TOS v horní polovině takto stanovené trestní sazby

Organizovaná zločinecká skupina:

- je zde přísnější postih
- pachatel spáchá úmyslný TČ:
 - o jako člen OZS (musí být zapojen do ZO a v tomto postavení spáchá jiný úmyslný TČ)
 - o vědomě se členem OZS (jde o úmyslný TČ nečlena ZO spáchaný v některé formě trestné součinnosti s jejím členem)
 - o v úmyslu OZS napomáhat (samostatně páchaná trestná činnost nečlena ZO)
- dospěje – li soud k závěru, že se pachatel dopustil úmyslné TČ ve prospěch OZS, zvýší HH TOS o jednu třetinu (ale takto zvýšená sazba nesmí překračovat dvacet, resp. třicet let – soud poté uloží trest v horní polovině takto stanovení trestní sazby

Nutnost pachatele omezit na svobodě a vzít ho do vazby:

- jak doba strávená ve vazbě v řízení, které skončilo dosouzením pachatele, tak vykonaný trest za týž skutek, se pachateli započítává do nově uloženého trestu, pokud je to vzhledem k druhu uloženého trestu možné
 - o musí jít o týž skutek, pro který byla uvalena vazba, nebo pro který byl odpykán trest

23. Ukládání úhrnného, souhrnného a společného trestu

Trest ukládaný soudem představuje trestněprávní následek trestného činu

- Základní pravidlo pro uložení souhrnného a úhrnného trestu - spáchání trestných činů, které jsou v souběhu trestně odpovědným pachatelem (viz otázka č.22)

Ukládání zvláštních typů trestů

- úhrnný a souhrnný trest (formy trestání souběhu TČ), společný trest (za pokračování v TČ)

- trest za souběh trestných činů (úhrnný a souhrnný trest - § 43):

- pachatel spáchal nejméně dva TČ ještě předtím, než byl vyhlášen odsuzující rozsudek za jiný jeho TČ
- X recidiva = pachatel spáchá další TČ až po vyhlášení odsuzujícího rozsudku/po PM
- obecné modely ve světě:
 - o kumulační metoda (sčítací metoda):
 - kolik TČ, tolik trestů - sečtou se trestní sazby TČ, které pachatel spáchal, a součtem získáme konkrétní trest
 - např. pachatel spáchá krádež, loupež a vraždu = 2+10+18 let – pachatel může být poslán do vězení až na 30 let
 - typické pro anglosaské systémy
 - o metoda absorpční (pohlcovací):
 - nejzávažnější trest pohlcuje tresty méně závažné
 - opak kumulační metody
 - tři formy: absorpce TČ, absorpce trestních sazeb, absorpce trestů
 - např. krádež, loupež a vražda – vezmeme 10 – 18 let, ty dva nejméně závažné TČ jako by neexistovaly
 - o asperační (zostřovací) model:
 - použije se jako základ nejprísnejší sazba, ale navíc se trest nějakým způsobem zostří
 - např. když pachatel spáchá více TČ, tak se horní sazba zvýší o polovinu
 - o náš TZ založen na absorpčním modelu (ve formě absorpce trestních sazeb mírnějších tou trestní sazbou, která je u sbíhajících se TČ nejprísnejší), ale objevují se i prvky kumulace (ohledně druhu trestu – při souběhu lze ukládat vedle sebe více druhů trestů) a asperace (souběh TČ je obecně přitěžující okolností podle § 42 písm. n)
 - o neumožňuje-li zákon za některý ze sbíhajících se TČ jiný druh trestu než TOS, je nutno jej uložit, dolní hranicí je ta, která je u sbíhajících se TČ nejvyšší (i když s ohledem na absorpční princip se trest ukládá podle trestní sazby TČ s nejprísnejší horní hranicí)
 - o náš TZ – zvýhodněný postih souběhu (ve srovnání s recidivou) – jsou-li neodstranitelné pochybnosti o tom, zda TČ jsou v poměru souběhu, či zda se jedná o recidivu, je nutno postupovat „v pochybnostech ve prospěch“ (in dubio pro reo)
- kritériem pro úhrnný a souhrnný trest je kritérium procesní

Úhrnný trest - § 43/1:

- soud ukládá tehdy, když pachatele za sbíhající se TČ odsuzuje v 1 trestním řízení jedním rozsudkem (či trestním příkazem)
 - např. dnes spáchám krádež a za týden vraždu, když mě začnou stíhat pro oba TČ, nakonec soud uloží úhrnný trest za oba TČ najednou
- vždy, když se posuzuje jednočinný souběh (protože trestní řízení se nevede pro TČ, ale pro skutek, pro jeden skutek se může vést jen jedno řízení)
 - např. jedním skutkem spáchám krádež a porušování domovní svobody
- úhrnný trest se ukládá vždy podle toho zákonného ustanovení, které se vztahuje na TČ nejprísněji trestný (princi absorpce)
- přísnost trestní sazby je třeba posuzovat podle horní hranice TOS u jednotlivých sbíhajících se TČ
 - nepřísněji trestným je TČ:
 - 1. za který zákon umožňuje alternativně uložit výjimečný trest
 - 2. (je-li takových více), pak ten, za který lze alternativně uložit výjimečný trest na doživotí
 - 3. (pokud ani to nevede k posouzení přísnosti), pak ten, na nějž zákon stanoví nejvyšší horní hranici TOS
 - 4. (nestačí-li to), vezme se v úvahu výše dolní hranice trestní sazby
 - 5. TČ u nich zákon neumožňuje uložení výjimečného trestu – TOS s nejvyšší horní hranicí
 - 6. (jsou-li HH stejné) – výše dolní hranice
 - 7. (horní i dolní hranice jsou stejné) – nejprísněji trestný je čin, který nepřipouští uložit samostatně jiný druh trestu než TOS
 - 8. dále sazba, která připouští uložení některého z přísnějších alternativních druhů trestů (např. zákaz činnosti je přísnějším druhem trestu ve srovnání s trestem propadnutí věci)
 - 9. TČ, u nějž zákon umožňuje výběr z menšího počtu alternativ – je potřeba vzít v úvahu i trestní sankce uvedené v obecné části TZ
- opětovné spáchání zvláště závažného zločinu může vést k mimořádnému zvýšení TOS, což znamená, že HH u takového sbíhajícího se TČ se zvyšuje o třetinu (§ 59) – při srovnávání trestních sazeb je pak nutno vycházet z takto zvýšené trestní sazby
- zvláštní případ – pachatel spáchal větší počet TČ ve vícečinném souběhu (více skutky) – soud může uložit TOS podle ustanovení vztahující se k činu nejprísněji trestnému, a to v rámci trestní sazby, jejíž horní hranice se zvyšuje o jednu třetinu (HH ale nesmí přesáhnout 20 let, resp. 30 let při ukládání výjimečného trestu nad 20 do 30 let)
 - „větší počet“ není vymezeno v judikatuře, zřejmě alespoň 5 TČ

Souhrnný trest - § 43/2:

- 2 či více řízení
- 1. stíhání (vražda) + rozsudek, poté 2. stíhání (krádež) + souhrnný trest (pořád je to souběh TČ)
- nastupuje na místo trestu úhrnného v případech, kdy z různých příčin (např. v průběhu trestního stíhání došlo k vyloučení některého ze sbíhajících se TČ ze společného řízení) nebylo možno rozhodnout v jediném řízení jediným rozhodnutím
- ukládá se podle stejných zásad jako trest úhrnný
- druhý soud zruší výrok o trestu z prvního pravomocného rozsudku, jakož i všechna další rozhodnutí na tento výrok obsahově navazující, namísto toho pachatele odsoudí za oba trestné činy
 - výrok o trestu je nutno zrušit celý, ostatní výroky (o vině, náhradě škody atd.) zůstávají odsuzujícím rozsudkem nedotčeny
- pouze v případě vícečinného souběhu!!!
 - při jednočinném souběhu se pachatel dopustil pouze 1 skutku → § 11/1 písm. f) TR činí další stíhání o tomtéž skutku nepřipustným (o 1 skutku se vede 1 řízení)
- nezbytnou podmínkou je právní moc odsuzujícího rozsudku (tr. příkazu), kterým byl uložen trest předcházející
 - soud, který rozhoduje o některém sbíhajícím se TČ a který bude rozhodovat o souhrnném trestu, musí vyčkat právní moci předcházejícího rozsudku

- toto pravidlo však neplatí absolutně – v případech, kdy dřívější odsuzující rozsudek byl odvolacím soudem zrušen a věc vrácena soudu 1. stupně k novému projednání a rozhodnutí, lze s ohledem na požadavek rychlosti řízení postupovat tak, že případný souhrnný trest uloží až soud, jehož dřívější rozsudek byl v odvolacím řízení zrušen (takže soud, který začal řízení o některém ze sbíhajících se TČ později, může ve věci rozhodnout jako první, aniž musí vyčkat na nové rozhodnutí ve zrušené věci)
- požadavek, aby dřívější odsouzení v době rozhodování soudu i nadále právně existovalo
 - např. se ST neuloží, pokud je předchozí odsouzení takové povahy, že se na pachatele hledí, jako by nebyl odsouzen – např. vykonáním peněžitého trestu, upuštěním od potrestání...
- souhrnný trest musí být přísnější než trest uložený předchozím rozsudkem
 - pokud je dříve uložený trest dostatečný, postupuje se podle § 44 – od uložení ST se upustí
- v rámci ST musí soud vyslovit znovu některé druhy trestů (ztráta čestných titulů a vyznamenání, ztráta vojenské hodnosti, propadnutí majetku, propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty)
- např. spáchám krádež, za týden spáchám vraždu, nejprve se přijde na vraždu, začnou mě stíhat za vraždu a za ní mě odsoudí, uloží mi normální trest, poté mě začnou znovu stíhat pro krádež (jsou to různé skutky), odsoudí mě pro krádež, použije se souhrnný trest, protože z hmotněprávního hlediska je to stále souběh TČ, druhý soud zruší výrok o trestu z prvního rozsudku a na místo toho mě odsoudí za oba TČ, a tím to soud sjednotí
- pravidla pro vyměřování úhrnného a souhrnného trestu (z přednášky):
 - metoda absorpční: soud ukládá trest podle nejprísnějšiho trestu (podle TČ, který je nejzávažnější), důležitá je typová závažnost (který druh TČ je nejzávažnější) – proto porovnáme trestní sazby
 - výše horních hranic trestní sazby (zpronevěra až 2 roky; vydírání až 4 roky – trest se bude ukládat za vydírání)
 - horní hranice jsou stejné – pak se porovnají dolní hranice sazby (zpronevěra 6 měsíců až 3 roky, a výtržnictví až 3 roky) – ÚT nebo ST se bude ukládat podle zpronevěry
 - trestní sazby jsou úplně stejné – bude nás zajímat, jestli za některých z TČ zákon umožňuje uložit nějaký alternativní trest, závažnější je pak TČ, u kterého není žádná alternativa (např. usmrcení z nedbalosti podle 2. odstavce a § 266 odst. 2: 1- 6 let u obou, ale u usmrcení z nedbalosti skutková podstata neuvádí žádný jiný druh trestu, zatímco u toho druhého je uložení peněžitého trestu, tudíž je tento TČ mírnější)
 - oba sbíhající se TČ budou připouštět alternativní tresty – závažnější bude ten TČ, u kterého je alternativních trestů méně
 - loupež § 183/1 sazba 2 až 10 let; podílnictví § 214/4 sazba 3 až 8 let = závažnější je loupež, ale v jakých mezích? – 3-10 let (protože u méně závažnějšího TČ je dolní hranice vyšší)
 - prvky kumulační metody: vedle trestu, který je odůvodněn tím nejprísnějším TČ, může soud uložit i jiný druh trestu, který by byl odůvodněn jiným sbíhajícím se TČ
 - např. mzdový účetní zpronevěří peníze a pak bude někoho vydírat (vícečinný souběh zpronevěry a vydírání) – trest podle vydírání, ale zároveň můžeme zvolit i některý z druhů trestu, který uvádí zpronevěra (u zpronevěry je např. zákaz činnosti), můžeme zákaz činnosti uložit i přesto, že se ÚT nebo ST ukládá podle vydírání
 - prvky asperační metody (§ 43)
 - spáchání více TČ je přitěžující okolností - § 42 písm. n)
 - ukládáme trest podle nejzávažnějšího TČ, ostatní sazby jsou pohlceny, ale nezapomínáme na ostatní TČ, zohledníme to jako přitěžující okolnost
 - § 43
 - když u některého ze sbíhajících se TČ umožňuje zákon uložit pouze trest odnětí svobody, tak soud nemůže uložit jako hlavní druh trestu uložit jiný druh trestu
 - pokud se pachatel dopustil většího počtu TČ spáchaných ve vícečinném souběhu (pouze více skutky), soud může nejzávažnější trestní sazbu (její horní hranici) zvednout o třetinu
 - ani judikatura ještě nestanovila kolik je větší počet TČ (nejspíš kolem 5 TČ)
 - např. spáchám 6 TČ, nejzávažnější je loupež (sazba 2-10 let), takže sazba může být nakonec až 13 let a 4 měsíce

Společný trest za pokračující TČ (§ 45):

- pouze v případech pokračování v TČ, kdy o všech dílčích útocích pokračující trestné činnosti nebylo rozhodnuto v jediném (společném) řízení
 - pokud se o dílčích útocích nekonalo společné řízení (např. některý z dílčích útoků vyšel najevo poté, co již bylo o jiném dílčím útoku pravomocně rozhodnuto), lze přistoupit k ukládání společného trestu
- pokud se pachatel odsuzuje za jeden nebo více dílčích útoků pokračujícího TČ v době, kdy za jiný dílčí útok tohoto činu již nabyt právní moci odsuzující rozsudek
 - pokračující TČ (§ 116): společný záměr, stejný nebo obdobný způsob spáchání, stejná skutková podstata
 - např. krádeže chat (vykradu 10 chat)
 - 1 TČ = 1 skutek
 - škody se sčítají
 - každý dílčí útok pokračování v TČ je samostatným skutkem (o každé krádeži by se mohlo vést samostatné trestní stíhání)
- soud zruší v dřívějším odsuzujícím pravomocném rozsudku nejen celý výrok o trestu, ale i výrok o vině pokračujícím trestným činem a případnými TČ spáchanými s ním v jednočinném souběhu
 - současně zruší i další výroky, které mají ve výroku o vině svůj podklad
 - soud znovu rozhodne (při vázanosti skutkovými zjištěními zrušeného rozsudku stran dříve odsouzených dílčích útoků) o vině pokračujícím trestným činem, včetně nového dílčího útoku a o společném trestu za pokračující trestný čin
 - případně rozhodne též o navazujících výrocích, které mají o ve výroku o vině svůj podklad (např. náhrada škody...)
- i tehdy, když pro dřívější odsouzení platí fikce neodsouzení (rozdíl od ST)
- společný trest nesmí být mírnější než trest uložený dřívějším rozsudkem, soud musí ve společném rozsudku uložit některé druhy trestů, jež byly vysloveny dřívějším rozsudkem
- u hromadných TČ trvajících TČ se jedná o jediný skutek – společný trest nepřichází v úvahu!!!
- Např. Vykrádání chat – úspěšně jich vykradu 10 chat – odsoudí mě za jeden skutek, za jeden trestný čin krádeže. Konstrukce je závažnější, neboť škody sčítáme, ale pro procesní podmínky, je toto jednání více skutků – každé vykrádání chaty je jeden skutek. 6 chat je vykrádáno na Olomoucku a 6 na Prostějovsku. Posuzuje se to zvlášť. Olomouc mě bude stíhat pro 6 dílčích útoků, v Prostějově mě začnou stíhat pro 4 dílčí útoky. V Olomouci mě odsoudí pro 6 dílčích útoků. V Prostějově se uloží společný trest za pokračující trestný čin krádeže. Prostějovský soud zruší výrok o trestu i výrok o vině. Z původního rozsudku nic nezůstane (max. náklady řízení). Při ukládání trestu v Prostějově jsou skutková zjištění soudu Olomouckého závazná. Prostějovský soud uloží trest za pokračující trestný čin za 10 dílčích útoků krádeže. Trest nesmí být mírnější, než ten který zrušil.

24. Ochranná opatření

- je to trestněprávní následek TČ nebo činu jinak trestného
- dualismus sankcí – tresty a ochranná opatření
- na rozdíl od trestů však lze ochranná opatření ukládat i jiným osobám než jen pachatelům TČ, totiž i pachatelům činů jinak trestných, popřípadě i jiným osobám
- společné znaky s trestem:
 - jsou právním následkem TČ
 - jsou opatření státního donucení
 - jsou vymahatelná státní mocí
 - jsou ukládána na základě zákona
 - při ukládání je třeba respektovat princip přiměřenosti a subsidiarity
- odlišné znaky:
 - ochranná opatření lze ukládat i za čin jinak trestný
 - při ukládání není v takové míře zohledňována závažnost činu
 - uložení ochranného opatření nevyjadřuje negativní hodnocení osoby pachatele
 - újma způsobená ochranným opatřením je pouze jeho průvodním jevem
 - ochranná opatření jsou zásadně prostředky speciální prevence
- OO lze ukládat samostatně nebo je lze kombinovat s tresty, také lze nahrazovat tresty OO
- o OO se rozhodne vždy dle zákona účinného v době, kdy soud o něm rozhoduje!!
- z hlediska výkonu OO v kombinaci s tresty, se přednostně přistoupí k výkonu trestu a teprve poté k výkonu ochranného opatření
- výkon OO se nepromlčuje, nemohou být zhlazena, ani prominuta amnestijním rozhodnutím prezidenta republiky, popřípadě individuální milostí
- druhy:
 - ochranné léčení
 - zabezpečovací detence
 - zabránění věci

- ochranná výchova
- ochranné léčení a zabezpečovací detenci lze přitom uložit jak trestně odpovědnému pachateli, tak i pachateli činu jinak trestného, který není pro nepřičetnost trestně odpovědný

Ochranné léčení:

- smyslem je především terapeuticky působit na osoby, které se dopustily TČ, či činu jinak trestného
- má význam z hlediska zajištění ochrany společnosti před těmito osobami, tak může být významné i pro tyto osoby samotné
- ukládá se obligatorně:
 - jestliže se jedná o pachatele činu jinak trestného, který není pro nepřičetnost TO, pokud je jeho pobyt na svobodě nebezpečný
 - jestliže se jedná o pachatele, který spáchal TČ ve stavu zmenšené přičetnosti nebo ve stavu vyvolaném duševní poruchou a soud dospěje k závěru, že lze upustit od potrestání, neboť OL zajistí nápravu pachatele a ochranu společnosti lépe než trest
 - jestliže se jedná o pachatele, který spáchal TČ ve stavu zmenšené přičetnosti a soud dospěje k závěru, že by vzhledem k jeho zdravotnímu stavu bylo možno za současného uložení OL dosáhnout účelu trestu i trestem kratšího trvání, sníží TOS pod dolní hranici trestní sazby
- fakultativně:
 - jestliže se jedná o pachatele, který spáchal TČ ve stavu vyvolaném duševní poruchou, pokud jeho pobyt na svobodě není nebezpečný
 - jestliže se jedná o pachatele, který se oddává zneužívání návykové látky, pokud spáchal TČ buď pod vlivem návykové látky, nebo v souvislosti s jejím zneužíváním
- probíhá v léčebném ústavu
- OL trvá, dokud to vyžaduje jeho účel, maximálně však dva roky
 - pokud nedojde k nápravě, musí soud ještě před skončením této doby prodloužit OL a to maximálně o další dva roky
- pominou-li před započítáním výkonu OL okolnosti, pro něž bylo uloženo, soud od jeho výkonu upustí

Zabezpečovací detence:

- účelem je léčebné působení na osoby, které vzhledem ke své duševní poruše mohou být velmi nebezpečné svému okolí i celé společnosti
- jde o intenzivnější opatření, toto zařízení je určeno pro extrémně nebezpečné osoby
- obligatorní uložení:
 - pachatel naplní znaky zločinu, ale není pro nepřičetnost TO a současně je jeho pobyt na svobodě nebezpečný a nelze očekávat, že by uložení OL s přihlédnutím k povaze duševní poruchy a možnostem působení na pachatele vedlo k dostatečné ochraně společnosti
 - ZD je subsidiární vůči OL
 - pachatel spáchal zločin ve stavu zmenšení přičetnosti a soud dospěje k závěru, že lze upustit od potrestání, neboť ZD zajistí nápravu pachatele a ochranu společnosti lépe než trest
- fakultativně:
 - jedná se o pachatele, který spáchal zločin ve stavu vyvolaném duševní poruchou
 - jedná se o pachatele, který se oddává zneužívání návykové látky, a opětovně spáchal zločin, přičemž tento předchozí zločin spáchal buď pod vlivem návykové látky, nebo v souvislosti s jejím zneužíváním a byl za něj odsouzen k nepodmíněnému TOS nejméně na dvě léta
- vykonává se v ústavu pro výkon ZD se zvláštní ostrahou a léčebnými, psychologickými, vzdělávacími, pedagogickými, rehabilitačními a činnostními programy
- ZD trvá, dokud to vyžaduje ochrana společnosti
 - soud každých 12 měsíců a u mladistvých jednou za 6 měsíců přezkoumá, zda trvají důvody jejího dalšího pokračování
 - pominou – li důvody ještě před započítáním, soud od uložení ZD upustí

Zabrání věci:

- věc, jež by mohla být dle § 70 předmětem trestu propadnutí věci, avšak takový test nebyl pachateli soudem uložen, je předmětem tohoto OO
- je to subsidiární sankce
- jedná se o věc, která:
 - byla zneužita ke spáchání TČ
 - byla ke spáchání určena
 - pachatel jí získal TČ
 - pachatel za ní nabyl za věc či jinou majetkovou hodnotu
- soud může zabrat tehdy, když:
 - náleží pachateli, kterého nelze stíhat nebo odsoudit
 - náleží pachateli, od jehož potrestání soud upustil
 - ohrožuje – li bezpečnosti lidí nebo majetku, popřípadě společnosti anebo hrozí nebezpečí, že bude sloužit ke spáchání zločinu
- i bez splnění podmínek může soud věc zabrat, pokud je výnosem TČ, byť nikoli bezprostředním
 - je získána TČ nebo jako odměna za něj
 - byla – li nabyta jinou osobou než pachatelem (peníze z TČ dá přítelkyni a ta si koupí kožich)
 - byla – li nabyta jinou osobou než pachatelem, pokud hodnota věci či jiné majetkové hodnoty není ve vztahu k hodnotě zabírané věci či majetkové hodnoty zanedbatelná
- soud může uložit také povinnost, která by dostačovala k naplnění účelu tohoto OO:
 - pozměnit věc či jinou majetkovou hodnotu tak, aby ji nebylo možné použít ke společensky nebezpečnému účelu
 - odstranit určité zařízení
 - odstranit její označení nebo provést její změny
 - omezit dispozice s takovou věcí nebo jinou majetkovou hodnotou

- soud může uložit zabrání náhradní hodnoty až do výše, která odpovídá honově takové věci či jiné majetkové hodnoty!!

Ochranná výchova:

- uplatňuje se v ZSM
- konkrétně až u této otázky

25. Obecně prospěšné práce, peněžitý trest, trest domácího vězení

- jedná se o tresty alternativní k TOS

Obecně prospěšné práce

- jedná se o závažnější trest, než je trest zákazu činnosti, obecně však nelze říci, zda je závažnější podmíněné odsouzení k TOS či trest OPP
- spočívá v tom, že odsouzený je povinen provádět stanovenou pracovní činnost osobně, bezplatně a ve svém volném čase
 - o práce spočívá v údržbě veřejných prostranství, úklidu a údržbě veřejných budov a komunikací, nebo jiných činnostech ve prospěch obcí, nebo ve prospěch státních nebo jiných obecně prospěšných institucí
- tento trest je možné uložit, odsuzuje-li soud pachatele na přečin
- jako samostatný trest může být uložen, jestliže vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného přečinu a osobě a poměrům pachatele uložení jiného trestu není třeba
- TZ umožní uložit OPP i v případech, kdy není ve zvláštní části přímo stanoven
- lze ho uložit jako samostatný trest, nebo vedle jiného trestu, nelze jej uložit vedle TOS a to podmíněného i nepodmíněného a vedle trestu domácího vězení
- dospělí pachatelé:
 - o v rozmezí od 50 do 300 hodin
 - o nelze uložit pachateli, který je zdravotně nezpůsobilý k soustavnému výkonu práce
 - o přihlédne se u ukládání i ke stanovisku pachatele, ale je možné ho uložit i tehdy, když s uložením pachatel výslovně nesouhlasí
 - o dále lze uložit určitou povinnost směřující k tomu, aby vedl řádný život
 - o zpravidla se také uloží povinnost nahradit nemajetkovou újmu, kterou přečinem způsobil, nebo škodu nebo aby vydal bezdůvodné obohacení
- pachatel ve věku blízkém mladistvému:
 - o soud může v zájmu využití výchovného působení rodiny, školy a dalších subjektů uložit, a to samostatně nebo vedle přiměřených omezení a přiměřených povinností uvedených v § 48
 - o dobou trestu se rozumí skutečná doba, po kterou je činnost vykonávána – doba od právní moci rozsudku do výkonu OPP
- OPP musí být vykonány nejpozději do dvou let!!
 - o nezapočítává se doba, po kterou odsouzený nemohl OPP vykonávat pro zdravotní nebo zákonné překážky, a doba, kdy byl ve vazbě nebo vykonával TOS
- v případě, že odsouzený Aviiň nevykonával ve stanovené době uložený trest, znamená to, že trest nebyl vykonán vůbec, řádně nebo včas, může soud přeměnit tento trest OPP nebo jeho zbytek v TOS nebo trest domácího vězení a zároveň rozhodne o způsobu jeho výkonu
 - o při přeměně se postupuje dle pravidla, že jedna započatá hodina nevykonaného trestu OPP se počítá jako jeden den OTS nebo jeden den domácího vězení!!
 - poměr je moc mírný
 - takto přeměněný trest může činit maximálně 300 dní (u mladistvých 150 dní)
 - o může být také přeměněn v peněžitý trest
 - o výjimečně lze ponechat trest OPP v platnosti nebo prodloužit dobu výkonu tohoto trestu až o šest měsíců, i když dosouzený zavinil přečin k přeměně trestu a:
 - stanovit nad odsouzeným dohled
 - stanovit na dobu výkonu trestu přiměřená omezení nebo přiměřené povinnosti
 - stanovit na dobu výkonu trestu některé z výchovných opatření
 - o na odsouzeného k trestu OPP se hledí, jako by nebyl odsouzen, jakmile byl trest vykonán, nebo bylo od výkonu trestu či jeho zbytku pravomocně upuštěno!!

Domácí vězení

- je to zcela nový druh trestu s účinností od 2010
- byl začleněn z důvodů zachování pozitivních rodinných vazeb, a také z ekonomických důvodů, jelikož výkon tohoto trestu není natolik finančně náročný jako výkon TOS
- je to alternativa k nepodmíněnému TOS a měl by být ukládán osobám, které je třeba s přihlédnutím k povaze a závažnosti TČ, jejich osobě i možnostem jejich resocializace sice bezprostředně postihnout omezením osobní svobody, ale zároveň vzhledem k jejich osobním vlastnostem a rodinným poměrům postačuje podstatně menší intenzita zásahů vůči nim
- soud může uložit tento trest až na dvě léta, odsuzuje – li pachatele přečinu, jestliže vzhledem k povaze a závažnosti přečinu a osobě a poměrům pachatele lze mít důvodně za to, že postačí uložení tohoto trestu, a to případně i vedle jiného trestu, a pachatel dá písemný slib, že se ve stanovené době bude zdržovat na stanoveném místě
 - o samostatně může být uložen, jestliže vzhledem k povaze přečinu a osobě poměrům uložení jiného trestu již není třeba
- tento trest spočívá v povinnosti odsouzeného se zdržovat po dobu výkonu tohoto trestu v určeném obydlí nebo jeho části, v soudem stanovenou časovou dobu, nebrání-li mu v tom důležité důvody, zejména výkon zaměstnání nebo povolání nebo poskytnutí zdravotních služeb v důsledku jeho onemocnění nebo úrazu
- zpravidla soud uloží také, aby dle svých sil a možností nahradil škodu, kterou TČ způsobil
- mladiství:

- soud může v zájmu využití výchovného působení rodiny, škody a dalších subjektů uložit, a to samostatně nebo vedle přiměřených omezení a přiměřených povinností, také některá z výchovných opatření dle ZSM za obdobného užití podmínek stanovené pro mladistvé
- přeměna trestu:
 - jestliže se pachatel v době od odsouzení do skončení výkonu trestu vyhýbá nástupu výkonu trestu, bez závažné důvodu poruší sjednané podmínky výkonu trestu domácího vězení, jinak maří výkon tohoto trestu nebo zaviněně nevykonává ve stanovené době uložený trest, může soud přeměnit, a to i během doby stanovené pro jeho výkon, trest DV na jeho zbytek v TOS a rozhodnout zároveň o způsobu jeho výkonu
 - každý i jen započatý jeden den se počítá za jeden den odnětí svobody
- problém v ČR je, že stále nejsou k dispozici detekční elektronické náramky

Peněžitý trest

- je další důležitou alternativou k TOS
- může být uložen buď jako trest samostatný, nebo jako trest mdlejší
- ukládá se, jestliže pachatel pro sebe nebo pro jiného úmyslným TČ získal nebo se snažil získat majetkový prospěch nebo uložení tohoto trestu TZ výslovně dovoluje, anebo jej soud ukládá za přečin, a vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného přečinu a osobě a poměrům pachatele nepodmínění TOS současně neukládá!!
- ukládá se v denních sazbách a činí nejméně 20 a nejvíce 730 celých denních sazeb:
 - denní sazba činí od 100,- Kč do 50.000,- Kč
 - maximální výměra je tedy až 36,5 milionů Kč
 - soud může stanovit i přiměřené měsíční splátky
 - zaplacené peníze připadají státu
- soud ukládá peněžitý trest a současně stanoví podmínky pro případ, kdyby nebyl vykonán:
 - lze uložit náhradní TOS až na čtyři léta
 - ten nesmí spolu s uloženým TOS přesahovat horní hranici trestní sazby stanovené pro daný TČ ve zvláštní části TZ
- peněžitý trest je vykonán v okamžiku, kdy byl odsouzeným řádně zaplacen v celé výměře, jak byl uložen, na výzvu soudu, a ve stanovené lhůtě
- v zákoně je upravena přeměna peněžitého trestu v trest domácího vězení nebo v trest OPP a naopak
 - je také upravena možnost přeměny v náhradní trest odnětí svobody
- fikce neodsouzení:
 - tj. že na pachatele, kterému byl uložen peněžitý trest za přečin spáchaný z nedbalosti se hledí, jak by nebyl odsouzen, jakmile byl trest vykonán nebo bylo od výkonu trestu nebo jeho zbytku pravomocně upuštěno
 - účinky fikce nastávají až tehdy, kdy jsou splněny i podmínky pro vznik této fikce u těchto ostatních trestů
 - u úmyslných TČ se peněžitý trest zhlazuje postupem zákonným dle § 105

26. Systém trestů, podmíněné odsouzení

Systém trestů

- lze definovat jako uspořádání jednotlivých druhů trestů podle závažnosti, podle postihovaných zájmů a vzájemné vztahy mezi jednotlivými tresty
- 2 zásady:
 - nullum crimen nulla poena sine lege a zásada humanismu
- taxativní výčet trestů se nachází v § 52 TZ
- zákon stanoví, jaké jednání je TČ a jaký trest, jakož i jiné újmy na právech nebo majetku, lze za jeho spáchání uložit
 - nad rámec § 52 lze uložit ještě výjimečný trest (tj. TOS nad dvacet až do třiceti let a trest odnětí svobody na doživotí)
- tresty:
 - odnětí svobody
 - domácí vězení
 - obecně prospěšné práce
 - propadnutí majetku
 - peněžitý trest
 - propadnutí věci
 - zákaz činnosti
 - zákaz pobytu
 - zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce
 - ztrátu čestných titulů nebo vyznamenání
 - ztrátu vojenské hodnosti
 - vyhoštění
 - + Jelen považuje za zvláštní druh trestu podmíněné odsouzení
- alternativní tresty – všechny tresty nespojené s odnětím svobody
- 2 nové tresty – domácí vězení a zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce
- rozšířily se hranice možnosti uložení peněžitého trestu a jeho výměry až to 36,5 milionu
- de lege ferenda je možné uvažovat o víkendovém TOS
- klasifikace trestů:
 - podle zájmů odsouzeného, které tresty postihují:
 - tresty postihující svobodu – TOS, domácí vězení, zákaz pobytu..
 - tresty majetkové – peněžitý trest, propadnutí věci, propadnutí majetku..
 - tresty na cti – ztráta čestných titulů a vyznamenání, ztráta vojenské hodnosti

- podle toho, jestli je lze uložit samostatně nebo pouze vedle jiného trestu:
 - samostatně – takové, které lze uložit jak samostatně, tak s jiným trestem (TOS, domácí vězení, obecně prospěšné práce..)
 - vedlejší – lze je uložit pouze vedle jiného trestu (ztráty čestných titulů a vyznamenání, trest ztráty vojenské hodnosti)
- podle určité trestní sankce:
 - absolutně určité – takové, u kterých zákon stanoví druh i výměru trestu
 - relativně určité – zákon stanoví pouze nejnižší nebo nejvyšší výměru trestu nebo nejvyšší horní hranice či proměnná konkrétní náplň trestu
 - absolutně neurčité – zde není uvedena ani výměra a ani druh (v ČR se nevyskytují)
- podle toho, zda je možné trest uložit kterémukoliv pachateli, nebo jen zúženému okruhu pachatelů:
 - kterémukoliv – TOS, peněžitý trest, domácí vězení
 - zúženým – obecně prospěšné práce, ztráta titulů a vyznamenání
 - zákaz činnosti lze mladistvému uložit jen tehdy, neohrozí – li to jeho přípravu na budoucí povolání
- podle věku pachatele:
 - dospělému
 - mladistvému:
 - ZSM omezuje okruh trestních opatření, která lze uložit, a i podmínky pro jejich uložení

Podmíněné odsouzení

- dle Jelínka se jedná o zvláštní druh trestu
- lze uložit, pokud konkrétní výměra nepřesáhne 3 roky
- je to samostatný trest, který lze do určité doby proměnit v jinou trestní sankci, která se realizuje, pokud nejsou splněny podmínky, za nichž se podmíněné odsouzení uložilo
- podstata podmíněného odsouzení spočívá v tom, že soud vynese odsuzující rozsudek, ve kterém uloží trest odnětí svobody, ale jeho výkon odloží pod podmínkou, že se odsouzený bude během zkušební doby řádně chovat a vyhoví stanoveným podmínkám
- soud může podmíněně odložit výkon TOS nepřevyšující tři léta, a to za podmínky, že vzhledem k osobě a poměrům pachatele, zejména s přihlédnutím k jeho dosavadnímu životu a prostředí, ve kterém žije, pracuje, a okolnostem případu, má soud důvodně za to, že k působení na pachatele, aby vedl řádný život, není třeba jeho výkonu
- zkušební doba je stanovena na jeden rok až pět let + mohou být uloženy přiměřená omezení nebo povinnosti:
 - podrobit se výcviku pro získání vhodné pracovní kvalifikace
 - podrobit se vhodnému programu sociálního výcviku
 - podrobit se léčení závislosti na návykových látkách
 - podrobit se vhodným programům psychologa
 - zdržet se návštěv nevhodného prostředí
 - zdržet se neoprávněných zásahů do práv jiných osob
 - zdržet se hazardních her
 - zdržet se požívání alkoholických nápojů
 - uhradit dlužné výživné
 - veřejně se omluvit poškozenému atd.
- velký význam má tzv. Probační a mediační služba
- byla-li TČ způsobena škoda, může být soudem uloženo, aby pachatel tuto škodu nahradil
- pokud odsouzený vede řádný život, je konstatováno, že se osvědčil, v opačném případě soud rozhodně, že se trest vykoná
 - rozhodnutí zde závisí pouze na chování ve zkušební době
 - pokud se osvědčí, hledí se na něho, jako by nebyl odsouzen

Trest podmíněného odsouzení s dohledem:

- určen pachatelům, které je nutné intenzivněji sledovat a usměrňovat jejich chování v průběhu zkušební doby, a pro něž by uložení podmíněného odsouzení bez dohledu nebylo dostačující
- dohled – pravidelný kontakt úředníka PM služby s odsouzeným
- pachatel je povinen:
 - spolupracovat s probačním úředníkem
 - dostavovat se k němu ve lhůtách stanovených probačním úředníkem
 - informovat ho o svém pobytu, zaměstnání, zdrojích obživy atd.
 - umožnit mu vstup do obydlí
- úředník je povinen:
 - vykonávat dohled
 - být nápomocen pachateli v jeho záležitostech
 - plnit pokyny předsedy senátu
 - pravidelně aktualizovat probační plán
 - podávat jednou za půl roku zprávu o průběhu výkonu dohledu nad pachatelem
- zkušební doba činí jeden rok až pět let
- je to fikce o osvědčení se pachatele, kdy se na něho hledí, jako by nebyl odsouzen

27. Trestní odpovědnost mladistvých

- rozdíly mezi mladistvými a dospělými pachateli, které vyplývají z obecní nižší rozumové a mravní vyspělosti a nezralosti mladistvých, odůvodňují nejen zvláštní úpravu podmínek vzniku TO mladistvých pachatelů, ale také zvláštní úpravu při řešení důsledků deliktu spáchaného mladistvým
- z mladistvého obecně existuje větší možnost, že se podaří jeho výchovu a budoucí život včas usměrnit tak, aby se taková osoba v budoucnu již trestné činnosti vyvarovala
- od roku 2004 je v účinnosti zákon o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže
 - o ZSM stanoví, že účelem ukládaných mladistvých je zejména vytvoření podmínek pro sociální a duševní rozvoj mladistvého se zřetelem k jím dosaženému stupni rozumového a mravního vývoje, osobním vlastnostem, rodinné výchově a k prostředí mladistvého, z něhož pochází
 - o zákon reflektuje potřebu náležité individualizace stanovení právních následků protiprávních činů spáchaných osobami mladšími osmnácti let
 - o jde o právní úpravu, která, pokud jde o podstatu, účel, prostředky a formy, jakož i následky trestněprávních sankcí, se výrazně odlišuje od trestání dospělých pachatelů
 - o při ukládání sankcí je vztah speciality ZSM k TZ a dalším obecným právním předpisům
- právní následky provinění spáchané mladistvými a činů jinak trestných spáchaných dětmi mladšími patnácti let ZSM označuje společným termínem – provinění
- ZSM je komplexní právní úpravou zahrnující právo hmotné i procesní (včetně výkonu rozhodnutí)
- do 15 let nejsou trestně odpovědní (v zásadě)

Opatření trojího druhu:

- o výchovná
- o ochranná
- o trestní
 - u dětí mladších patnácti let lze ukládat jen ta opatření, která jsou v § 93 (tj. výchovné povinnosti, výchovná omezení, napomenutí s výstrahou, zařazení do terapeutického, psychologického nebo jiného vhodného výchovného programu ve středisku výchovné péče, dohled probačního úředníka, ochranná výchova, ochranné léčení)
- právní úprava vytváří ucelený systém hmotněprávní reakce na protiprávní činy mladistvých a dětí mladších patnácti let, jenže je založen na monismu trestněprávních sankcí
- zákon výrazně preferuje individuálně preventivní účel
 - o dominantním účelem opatření ukládaných mladistvým je teda výchovné působení ani osobu mladistvého a ochrana samotného mladistvého před škodlivými vlivy
- dítě mladší patnácti let:
 - o není trestně odpovědné
 - o čin, který má znaky TČ, který spáchá tato osoba je čin jinak trestný
 - o dopustí-li se činu jinak trestného, učiní soud pro mládež opatření potřebná k jeho nápravě
- účelem ZSM je úprava podmínek TO mládeže za protiprávní činy v TZ
- řízení musí být vedeno tak, aby přispívalo k předcházení a zamezování páchání protiprávních činů

Vymezení některých pojmů

- protiprávní čin:
 - o provinění
 - o TČ
 - o nebo čin jinak trestný
- mládež – děti a mladiství
- mladistvý – kdo v době spáchání činu dovršil patnáctý rok věku a nepřekročil osmnáctý rok věku
- opatření – výchovná, ochranná, trestní
- orgány činnými podle tohoto zákona – policejní orgány, státní zástupce, soudy pro mládež
- soud pro mládež – zvláštní senát, v zákonem stanovených případech předseda tohoto senátu, nebo samosoudce příslušného soudu
- obecný soud – jiný senát, samosoudce téhož soudu nebo jiný soud, který neprojednává protiprávní činy mládeže

Základní zásady v ZSM

- zákaz retroaktivity, nullum crimen + účel – obnovení narušených sociálních vztahů, začlenění dítěte mladšího patnácti let nebo mladistvého do rodinného a sociálního prostředí a prevence
- subsidiarita trestních opatření – lze je uložit pouze tehdy, jestliže zvláštní způsoby řízení a opatření, by zřejmě nevedly k dosažení účelu tohoto zákona
- povinnosti přihlížet i individuálním okolnostem – to obsahuje zákaz diskriminace, zásadu spolupráce s příslušným orgánem sociálně – právní ochrany dětí
- presumpce nevin
- právo na projednání věci bez zbytečného odkladu a v přiměřené lhůtě soudem pro mládež
 - o řízení musí směřovat k tomu, aby poškozený dosáhl náhrady škody nebo jiného přiměřeného zadostiučinění
- soudci, probační úředníci, příslušníci policejních orgánů atd. mají zvláštní průpravu pro práci s mladistvým

Trestní odpovědnost mladistvých

- koncepce relativní podmíněné přičetnosti
- koncepce formálně materializovaného pojetí
 - o pokud v době činu není mladistvý přičetný, není trestně odpovědný
- dále je nutnost rozvinuté rozumové a mravní vyspělosti k rozpoznání protiprávnosti činu – toto se zkoumá znalcem pouze v tom případě, že to někdo rozporuje, jinak se presumuje
- u některých trestů TZ umožňuje uložit osobám ve věku blízkém věku mladistvých i některá výchovná opatření podle ZSM
- TČ mladistvých se nazývá provinění

Zánik trestnosti

- účinná lítost:
 - o horní hranice činu max. pět let
 - o dobrovolně odstranil nebo napravil, nebo se pokusil odstranit nebo napravit způsobený následek
 - o projevil účinnou snahu po nápravě
 - o čin neměl trvale nepříznivých následků pro poškozeného nebo pro společnost
- promlčení:
 - o 10 let pro činy, za které je možno uložit výjimečný trest
 - o 5 let pro činy, kde je HH nad deset let
 - o 3 roky u ostatních činů
- upuštění od uložení trestního opatření:
 - o provinění, na které TZ stanoví TOS s HH nepřevyšující pět let
 - o pachatel lituje, projevuje účinnou snahu po nápravě
 - o vzhledem k povaze činu a životu mladistvého zřejmě stačí projednání soudem
 - o pochopitelná neznalost právních předpisů
 - o v případě, že se za mladistvého někdo zaručí
 - o postižením může soud pro napomenutí mladistvého přenechat zákonnému zástupci, škole, státnímu zástupci apod.
 - o bylo-li provinění spácháno v duševní poruše – uložen se ochranné léčení nebo zabezpečovací detence
 - o na mladistvého se pak hledí, jako by nebyl odsouzen

28. Sankcionování mladistvých

- monismus sankcí – ochranná opatření
- sankcionování, ne trestání!!

Výchovná opatření

- mají rozhodující význam z hlediska usměrnění způsobu života mladistvého žádoucím směrem
- patří sem:
 - ⇒ Dohled probačního úředníka:
 - na rozdíl od dohledu dle TZ je spojen s určitým trestním opatřením
 - mladistvý může být jednak vystaven dohledu probačního úředníka již v průběhu řízení a jednak, že je dohledem možno zostřit jakoukoli sankci, pokud to dovoluje její povaha
 - ZSM neobsahuje žádnou specifickou možnost, jak postihnout mladistvého, pokud porušuje své povinnosti v rámci dohledu probačního úředníka
 - nejen že PÚ působí na mladistvého, ale také ovlivňuje způsob výchovy rodičů
 - ⇒ Probační program:
 - je samostatným druhem výchovného opatření
 - spočívá v programu sociálního výcviku, psychologického poradenství, terapeutickém programu, programu zahrnujícím obecně prospěšnou činnost, vzdělávací program, a to s různým režimem omezení v běžném způsobu života, který směřuje k tomu, aby se mladistvý vyhnul konfliktu se zákonem, k podpoře jeho sociálního zázemí a k urovnání vztahů mezi ním a poškozeným
 - při ukládání je nezbytné:

- PP je vhodný vzhledem k potřebám mladistvého a zájmům společnosti
- mladistvému je poskytnuta dostatečná možnost se s obsahem probačního programu seznámit
- mladistvý souhlasí se svou účastí na PP
- pokud PP vykoná, je možné odstoupit od trestního stíhání mladistvého a je to rovněž polehčující okolnost
- ⇒ **Výchovné povinnosti:**
- je zde demonstrativní výčet, zejména, aby mladistvý:
 - bydlel s rodiči
 - jednorázově nebo ve splátkách zaplatil přiměřenou, soude určenou peněžitou částku na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti
 - vykonal bezplatně ve volném čase společensky prospěšnou činnost určitého druhu
 - usiloval o vyrovnání s poškozeným
 - nahradil dle svých sil škodu způsobenou proviněním nebo jinak přispěl k odstranění následků provinění
 - podrobil se léčení závislosti na návykových látkách
 - podrobil se ve volném čase vhodnému programu sociálního výcviku atd.
- ⇒ **Výchovná omezení:**
- taktéž demonstrativní výčet, kdy soud mladistvému uloží, aby:
 - nenavštěvoval různé akce
 - nestýkal se s určitými osobami
 - nezdržoval se na určitém místě
 - nepřechovával předměty
 - nezneužíval návykové látky
 - neúčastnil se hazardních her
 - neměnil bez předchozího ohlášení PÚ místo svého pobytu
 - neměnil bez oznámení bezdůvodně svoje zaměstnání atd.
- ⇒ **Napomenutí s výstrahou:**
 - je to nejmírnější druh výchovného opatření a spočívá v tom, že soud mládeže mladistvému v přítomnosti jeho zákonného zástupce důrazně vytkne protiprávnost jeho činu a upozorní ho na konkrétní důsledky, jež mu dle zákona hrozí v případě opětovného páchání trestné činnosti
- výchovná opatření mladistvému lze ukládat již v průběhu řízení, před vlastním rozhodnutím o vině a trestu soudem pro mládež
- podmínkou uložení výchovného opatření již v průběhu je však souhlas mladistvého!!
- uložené výchovné opatření lze měnit a rušit

Ochranná opatření

ZSM rozlišuje čtyři druhy:

- ochranné léčení
- zabezpečovací detenci
- zabrání věci (není to zabrání věci a jiné majetkové hodnoty, jelikož podle NOZ je teď všechno věc!!!)
- ochranná výchova:
 - jsou zde stanoveny zákonné předpoklady
 - o výchovu mladistvého není náležitě postaráno nedostatek řádné výchovy nelze odstranit v jeho vlastní rodině nebo v rodině, v níž žije
 - dosavadní výchova mladistvého byla zanedbána, nebo
 - prostředí, v němž mladistvý žije, neposkytuje záruku jeho náležité výchovy
 - lze uložit jen tehdy, nepostačuje-li uložení nějakého výchovného opatření
 - vyjadřuje subsidiaritu ochranné výchovy ve vztahu k výchovným opatřením!!
 - lze ji uložit i dítěti mladšímu patnácti let, které spáchalo čin jinak trestný, je – li to odůvodněno povahou spáchaného činu jinak trestného a je-li to nezbytně nutné k zajištění jeho řádné výchovy:
 - toto dítě musí ale dovršit dvanáctý rok věku a musí spáchat čin, za nějž TZ dovoluje uložení výjimečného trestu, soud dokonce tuto ochrannou výchovu v těchto případech musí uložit obligatorně!!
 - OV lze uložit samostatně, nebo vedle trestního opatření
 - podmínkou uložení je, že mladistvý je uznán vinným proviněním, neboť OV se ukládá místo trestního opatření, nebo vedle něho, což vždy předpokládá vyslovení viny!!
 - OV trvá, dokud to vyžaduje její účel, nejdéle však do dovršení osmnáctého roku věku mladistvého + vyžaduje-li to zájem mladistvého, může jí soud prodloužit o jeden rok!
 - po dovršení osmnáctého roku věku však již nelze začít s výkonem OV!!
 - soud od ní může upustit, pominou-li před jejím zahájením důvody, pro něž byla uložena

Trestní opatření

- jsou nejpřísnějším druhem trestněprávní reakce na provinění a jsou jedním z prováních prostředků k dosažení účelu zákona o soudnictví ve věcech mládeže
- zahrnují v sobě negativní hodnocení spáchaného provinění a osoby mladistvé jako jediná opatření!!
- zásada omezuje použití TO pouze na situace, kdy zvláštní způsoby řízení a opatření, zejména obnovující narušené sociální vztahy, by zřejmě nevedly k dosažení účelu ZSM
- účelem TO je, aby vzhledem k okolnostem případu a osobě i poměrům mladistvého napomáhat k vytváření hodných podmínek pro další vývoj mladistvého

- výkonem TO nesmí být ponížena lidská důstojnost
- jsou zde i instituty upuštění od uložení trestního opatření a podmíněného upuštění od uložení trestního opatření

Upuštění od uložení TO:

- předpokladem je, že mladistvý spáchal provinění, na které TZ stanoví TOS, jehož HH nepřevyšuje pět let, jeho spáchání lituje a projevuje účinnou snahu po nápravě
- pokud splní tyto podmínky, může soud upustit od potrestání ve třech alternativních případech:
 - vzhledem k povaze spáchaného činu a k dosavadnímu životu lze důvodně očekávat, že již projednání věci před soudem postačí k nápravě
 - dopustil – li se činu z neznalosti právních předpisů, přičemž je to omluvitelné
 - jestliže soud pro mládež přijme záruku za nápravu mladistvého a má za to, že vzhledem k výchovnému vlivu, se uložení TO nejeví jako nutné
- + jsou další dva případy upuštění od potrestání a tyto případy nejsou podmíněny spácháním provinění, u kterého je HH TOS nepřevyšující pěti let:
 - když mladistvý spáchal provinění ve stavu vyvolaném duševní poruchou a soud pro mládež má za to, že zabezpečovací detence nebo ochranné léčení, které zároveň ukládá, zajistí nápravy mladistvého lépe, než trestní opatření, nebo
 - je vůči němu užito ochranné nebo výchovné opatření a k dosažení účelu tohoto zákona není třeba uložit i trestní opatření

Podmíněné upuštění:

- pokud je namísto po stanovenou zkušební dobu, která činí nejvýše jeden rok sledovat chování mladistvého
- není to automaticky spojeno s dohledem probačního úředníka
- ale zároveň může být uloženo výchovné, nebo ochranné opatření

Taxativní výčet trestních opatření:

- Obecně prospěšné práce:
 - HH sazby tohoto TO nesmí převyšovat polovinu HH stanovené pro dospělé pachatele
 - ukládá se ve výměře 50 až 150 hodin
 - nevyžaduje se souhlas mladistvého, soud ale musí zjistit jeho stanovisko
- Peněžitě opatření:
 - ukládá se za stejných podmínek jako peněžitý trest dospělých, avšak musí být splněna zvláštní podmínka spočívající v tom, že mladistvý musí být v době rozhodnutí soud výdělečně činný, anebo uložení tohoto TO umožňují jeho majetkové poměry
 - ukládá se ve výměře 10 až 365 denních sazeb
 - výměra je stanovena od 100 do 5000 Kč
 - celková výměra tedy může činit od 1000 do 1 825 000,- Kč
 - i zde soud ukládá náhradní trestní opatření odnětí svobody pro případ, že by peněžitě opatření nebylo ve stanovené lhůtě vykonáno, ovšem toto náhradní TO nesmí převyšovat jeden rok odnětí svobody a nesmí ani spolu s uloženým TO odnětí svobody přesahovat horní hranici trestní sazby snížení dle ZSM
- Peněžitě opatření s podmíněným odkladem výkonu:
 - vyžaduje splnění dvou alternativních podmínek
 - vzhledem k osobě mladistvého, s přihlédnutím k jeho dosavadnímu životu a prostředí, kde žije a pracuje a k okolnostem případu, má soud důvodně za to, že účelu TO bude dosaženo i bez jeho výkonu, nebo
 - soud přijal záruku
 - zkušební doba může být stanovena až na tři léta
 - mladistvý musí vést řádný život a vyhovět uloženým podmínkám
 - pak se soudem stanoveno, že se osvědčil
- Propadnutí věci, vyhoštění, zákaz činnosti, zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce, domácí vězení:
 - platí TZ a to buď zcela, nebo s určitými odchylkami
- Odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu s dohledem:
 - soud může aplikovat za stejných podmínek jeho odpovídající tresty ukládané podle TZ
 - zkušební doba však může činit pouze jeden rok až tři léta
 - mladistvý zavinil příčinu k nařízení trestního opatření odnětí svobody
 - soud může takové rozhodnutí učinit nejen ve výjimečných případech, jak to vyžaduje TZ u dospělých:
 - zároveň musí stanovit nad mladistvým dohled
 - přiměřeně prodloužit zkušební dobu
 - uložit další výchovné opatření
- Odnětí svobody nepodmíněně:
 - základní rozdíl TO odnětí svobody oproti TOS spočívá v tom, že mladistvých se trestní sazby odnětí svobody stanovené v TZ snižují na polovinu!!
 - zároveň dolní hranice takto snížení sazby nesmí převyšovat jeden rok, horní hranice pak nesmí převyšovat pět let!!
 - uložit přísnější opatření odnětí svobody lze pouze v jediném případě, když je spácháno provinění, za které TZ umožňuje uložit výjimečný trest a zároveň povaha a závažnost tohoto provinění nemimořádně vysoká vzhledem

k zvlášť zavrženíhodnému způsobu provedení činu nebo k zvlášť zavrženíhodnému způsobu provedení činu nebo k zvlášť zavrženíhodné pohnutce nebo k zvlášť těžkému a těžko napravitelnému následku

- Specifická kritéria při stanovení druhu TO a jeho výměry:
 - o jako k polehčující okolnosti přihlédne soud k tomu, že pachatele úspěšně vykonal probační program nebo jiný vhodný program sociálního výcviku, psychologického poradenství, terapeutický program atd., a tak lze důvodně předpokládat, že se budoucně jiné trestné činnosti nedopustí
 - o při stanovení druhu a výměry soud přihlédne také k tomu, že mladistvý spáchal provinění ve stavu zmenšené přičetnosti, který si přivodil vlivem návykové látky
 - o pro trestání souběhu provinění, které mladistvý spáchal před dovršením osmnáctého roku a po něm, formou úhrnného a souhrnného trestu se uplatní pravidlo vyplývající z § 25 ZSM

Opatření ukládaná dětem mladším patnácti let:

- postupuje se zásadně dle předpisů upravujících občanské soudní řízení
- podmínkou je dopuštění se činu jinak trestného
- opatření zde uvedená se použijí i vůči mladistvému, který pro nedostatek rozumové a mravní vyspělosti není za čin trestně odpovědný ve smyslu ustanovení § 5 ZSM
- taxativní výčet:
 - o výchovné povinnosti
 - o výchovné omezení
 - o napomenutí s výstrahou
 - o zařazení do terapeutického, psychologického nebo jiného vhodného programu
 - o dohled probačního úředníka
 - o ochrannou výchovu
 - o ochranné léčení
- k některé z těchto sankcí lze přistoupit až po pedagogicko – psychologickém vyšetření
- ochranná výchova:
 - o soud obligatorně uloží ochrannou výchovu dítěti, které v době činu dovršilo dvanáctý rok a je mladší patnácti let
 - o fakultativně může uložit OV též dítěti mladšímu patnácti let, odůvodňuje-li to povaha spáchaného činu
- ochranné léčení:
 - o jestliže dítě spáchalo čin jinak trestný a je mladší patnácti let:
 - pod vlivem návykové látky nebo v souvislosti s jejím zneužíváním
 - ve stavu vyvolaném duševní poruchou
 - o lze uložit v ústavní nebo ambulantní formě
 - o OL trvá, dokud to vyžaduje jeho účel
 - o nejméně jednou za dvanáct měsíců musí přezkoumat soud, zda důvody pro další pokračování OL ještě trvají
 - o pokud tyto důvody neshledá, tak OL zruší

Zánik trestněprávních sankcí:

- promlčení:
 - o poloviční promlčecí doby
- zahlazení:
 - o právní fikce
 - o někdy k tomu dochází přímo ze zákona
 - o fikce neodsouzení – na mladistvého se hledí, jako by nebyl nikdy souzen
 - o rozhodnutí o zahlazení:
 - kritériem je chování mladistvého

29. Sankcionování právnických osob

- zákon pro označení důsledků spáchání TČ PO užívá označení „trest“, případně „ochranné opatření“
 - o pojmově a terminologicky by bylo lepší hovořit o „sankcích“ pro PO, protože „potrestat“ lze jen FO (trest je totiž spjat s individuální vinou pachatele)
- **Zákon o TO PO (podobně jako TZ vůči FO) neobsahuje ustanovení o účelu sankcionování PO**
 - o účel by měl zahrnovat prvky **represe** (tj. odradit PO od dalšího kriminálního jednání)
 - o účinek by měl mít dopad i na ostatní PO – **preventivní účinek**
- zvláštností sankcionování PO je, že případná sankce vždy dopadne na jednotlivé FO, ze kterých se PO skládá, a které mohou být v konkrétním případě nevinné a nemusejí mít žádný vztah k trestné činnosti organizace
 - o to je jeden z hlavních argumentů proti zavedení TO PO
 - o FO, které sankce postihne, mohou být majitelé či akcionáři podniku, kterým klesne zisk nebo dojde dokonce k likvidaci společnosti
 - i jednotliví zaměstnanci, kteří ztratí příjem nebo své pracovní místo
- **Sankcionování PO – § 14 až § 27 zákona o TO PO (zkratka topo)**

- Obecné zásady – „Přiměřenost trestu a ochranného opatření“ (§ 14)
- Druhy trestů a ochranných opatření (výčet v § 15)
- Pravidla pro ukládání jednotlivých druhů sankcí (§ 16 až § 23)
- O ochranném opatření zabrání věci nebo jiné majetkové hodnoty (§ 26)
- Zvláštní ustanovení o zániku účinků odsouzení /jako období zahlazení odsouzení FO) - § 27
- **Obecné zásady pro „trestání“ PO – obsaženy v TZ a jsou shodné pro trestání FO a PO, např.:**
 - rozlišování **dualismu trestních sankcí** (trestů a ochranných opatření)
 - **Princip zákonnosti** trestů a ochranných opatření (trestní sankce lze ukládat jen na základě zákona § 12/1, § 37/1 TZ)
 - **Princip přiměřenosti trestních sankcí** (přihlednutí k povaze a závažnosti činu a poměrům pachatele)
 - **Princip soudcovské individualizace** (trest musí odpovídat zvláštnostem případu a poměrům pachatele ...)
 - **Princip subsidiarity trestní represe** (§ 12/2 TZ)
 - **Zásada humanity sankcí** (zákaz krutých a nepřiměřených sankcí)
- **4 základní obecná kritéria pro ukládání trestů PO uvedena v § 14/1 topo:**
 - **a) Povaha a závažnost činu**
 - **hlavní kritérium pro sankcionování PO** (podobně jako u FO)
 - obecná hlediska blíže a **demonstrativně vymezena v § 39/2 TZ**, závažnost činu ovlivňují také polehčující a přitěžující okolnosti (§ 41 a § 42 TZ)
 - chráněný zájem, způsob provedení činu, jeho následky, okolnosti, osoba pachatele, míra zavinění, pohnutka, záměr, cíl...
 - soud bude hodnotit konkrétní závažnost činu v každém jednotlivém případě
 - nebude se tedy zabývat obecnou (typovou) závažností činu (to již provedl zákonodárce, když stanovil určité znaky TČ a určitou sankci v TZ)
 - nejdůležitějším znakem je **význam chráněného zájmu**
 - platí jednoduché pravidlo: čím závažnější je konkrétní chráněný zájem, tím závažnější jsou útoky proti němu (toto pravidlo platí u pachatelů FO i PO)
 - míra zavinění, pohnutka, záměr... - u PO je třeba e hodnotit opatrně a přiměřeně ve vztahu k FO, jejíž jednání zakládá TO PO a je jí přičitatelné (§ 8/1, 2 topo)
 - bude třeba hodnotit, jaký je vztah PO k jednání FO
 - přitěžující a polehčující okolnosti – u PO jen ty, které lze u PO použít podle své povahy
 - není vyloučeno, že některá okolnost, která je u FO považována za polehčující, bude u PO považována za přitěžující
 - např. jedná-li protiprávně člen statutárního orgánu, který je ve věku blízkém mladistvých (což je obecná polehčující okolnost u FO), pak lze PO spíše vytknout, že záměrně do takové funkce dosadila nezkušenou osobu a hodnotit to jako přitěžující okolnost
 - podstatné okolnosti mající vliv na posouzení povahy a závažnosti činu se v trestním řízení dokazují z úřední povinnosti (§ 89/1 písm. c) TŘ)
- **b) Poměry PO, včetně její dosavadní činnosti a jejích majetkových poměrů**
 - takové poměry, které charakterizují PO jako předmět budoucího výkonu trestu
 - praktický význam bude mít zejména zjištění majetkových poměrů (protože sankce ukládaná PO musí být přizpůsobena majetkovým poměrům PO)
 - soud bude zjišťovat např. výši vlastního kapitálu, výši pohledávek a závazků, vlastnictví věcí movitých a nemovitých, vlastnictví cenných papírů atd.
 - rozhodná bude celková ekonomická situace PO (nikoli pouze aktuální majetek)
 - topo připomíná význam majetkových poměrů na výměru konkrétního druhu trestu – např. v § 18/2 věta druhá – „soud při určení výše denní sazby peněžitého trestu zohlední majetkové poměry PO“
 - další „poměry PO“ – druh podnikatelské činnosti, počet zaměstnanců
 - podstatné okolnosti mající vliv na posouzení poměrů pachatele se v trestním řízení dokazují z úřední povinnosti (§ 89/1 písm. d) TŘ)

- **c) Okolnost, zda PO vykonává činnost ve veřejném zájmu, který má strategický nebo obtížně nahraditelný význam pro národní hospodářství, obranu nebo bezpečnost**
 - vzbuzuje otázku, zda tato formulace není v rozporu s principem rovnosti před zákonem
 - znamená to, že 2 PO se mohou dopustit stejného protiprávního jednání, ale jedna bude sankcionována jinak, protože je hospodářsky významnější
 - u jedné PO se zvolí mírnější trest nebo jiný druh trestu, popř. jeho kratší (nižší) výměra
 - „činnost ve veřejném zájmu“ – pojem neurčitý, **odporuje zásadě *nullum crimen sine lege certa***
 - litetratura – dodávka elektrické energie, jaderné energie, bankovníctví...
- **d) Účinky a důsledky, které lze očekávat od trestu pro budoucí činnost PO**
 - prognóza budoucího chování PO po uložení trestu
 - zda lze očekávat, že trest se nějak pozitivně projeví na činnosti PO (např. tím, že posílí kontrolní aparát, zpřísní interní předpisy)
- vedle 4 základních kritérií z § 14/1, uvádí topo ještě **další okolnosti (§ 14/3)**, k nimž soud přihlíží při stanovení druhu a výměry trestu:
 - působení PO po činu (zejména účinná snaha nahradit škodu nebo odstranit jiné škodlivé následky)
 - zohlednění zájmů osob poškozených TČ
 - zohlednění zájmů 3. osob (zejména věřitelů)
- **výčet trestů ukládaných PO (oproti FO) menší**
 - FO lze uložit dle § 52 TZ celkem 12 druhů trestů a trest výjimečný (§ 54 TZ)
 - PO lze uložit **8 druhů trestů a ochranné opatření zabránění věci nebo jiné majetkové hodnoty** (samostatně nebo vedle sebe)
 - nelze uložit peněžitý trest vedle propadnutí majetku a trest propadnutí věci vedle zabránění věci (§ 15/3)
 - někdy společné uložení vyloučeno z povahy věci (zrušení PO a zákaz plnění veřejných uakázek...)
- z 8 druhů trestů jsou **4, které jsou specifické a které nelze uložit pachateli FO**
 - zrušení PO (§ 16)
 - zákaz plnění veřejných zakázek, účasti v koncesním řízení nebo ve veřejné soutěži (§ 21)
 - zákaz přijímání dotací a subvencí (§ 22)
 - uveřejnění rozsudku (§ 23)
- zbývající **4 sankce** pro PO představují **stejně druhy trestů, které lze uložit i pachatelům FO**
 - propadnutí majetku (§ 17)
 - peněžitý trest (§ 18)
 - propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty (§ 19)
 - zákaz činnosti (§ 21)

Jednotlivé druhy trestů

Zrušení právnické osoby (§ 16 topo)

- nejprísnější trest u PO
- základní podmínka – **činnost PO spočívala zcela nebo převážně v páčání trestného činu nebo trestných činů**
 - + další 2 podmínky:
 - **PO musí mít sídlo v ČR**
 - **uložení tohoto trestu nesmí vylučovat povaha PO**
- u PO vyjmenovaných v § 16/2, 3 topo – před uložení tohoto trestu je třeba si vyžádat předchozí vyjádření České národní banky nebo příslušného orgánu státní správy
- rozhodnutím o zrušení PO se zahajuje likvidace PO (§ 16/4)
- **1. podmínka – činnost PO spočívala zcela nebo převážně v páčání TČ**
 - stanovena neurčitě

- z formulace vyplývá, že tento trest nepůjde uložit v situaci jednorázového spáchání TČ právnickou osobou
- „převážně“ – činnost, ve které rozsah trestné činnosti je vyšší než polovina obvyklé (tj. nikoli protiprávní) činnosti PO
- zákon nestanoví o jaké TČ se má jednat, ani to, že to musí být úmyslné TČ
- 2. podmínka – sídlo v ČR
 - cílem je, aby bylo možno uloženou sankci vykonat
 - sídlo – adresa, kde PO skutečně sídlí (místo, kde je správa a kde se veřejnost může s PO stýkat - § 19c/2 OZ)
 - u PO zapsané ve veřejném rejstříku postačí, pokud její zakladatelský dokument uvede namísto adresy sídla jen obec, kde je její sídlo, k zápisu do tohoto rejstříku však již musí ohlásit plnou adresu sídla
 - sídlem se tedy rozumí formální sídlo PO
- 3. podmínka – uložení nesmí vylučovat povahu PO
 - obecná formulace, ze které nelze jednoznačně určit okruh subjektů
 - typicky půjde o PO zřízené zákonem

Propadnutí majetku (§ 17 topo)

- 2. nejprísnejší trest u PO, a zároveň nejprísnejší trest postihující majetek
- představuje výjimku z ústavní ochrany nedotknutelnosti majetku jako základního lidského práva (čl. 11 LZPS)
 - tato ochrana je zaručena i PO
- topo rozlišuje **2 případy uložení trestu propadnutí majetku** (liší se podmínkami pro jejich uložení):
 - **1. § 17/1**
 - nevyžaduje se, aby trest propadnutí majetku byl výslovně uveden v sankci ve zvláštní části TZ, ale **PO musela spáchat zvláště závažný zločin a musí být prokázána zjištná pohnutka u PO**
 - **2. § 17/2**
 - jen tehdy, pokud **TZ uložení tohoto trestu za spáchaný zločin dovoluje**
 - stačí pouze zločin a nemusí být splněna zjištná pohnutka

Peněžitý trest (§ 18 topo)

- hlavní typ sankce postihující majetek PO, který je určen zejména pro postih úmyslných TČ
- odsuzuje-li se PO za úmyslný TČ nebo TČ spáchaný z nedbalosti
- **uložení nesmí být na újmu práv poškozeného**
 - jde o konkrétní promítnutí zásady uvedené v § 14/3 (soud přihlédne zejména k právem chráněným zájmům osob poškozených TČ)
 - vyjadřuje se tím souvislost výroku o vině s výrokem o náhradě škody v trestním rozsudku
- **denní sazba – nejméně 1000 Kč a nejvíce 2.000.000 Kč**
 - při určení výše denní sazby zohlední soud majetkové poměry PO
- nelze uložit vedle propadnutí majetku (oba tresty směřují ke stejnému účinku)
- samostatný trest (§ 15/3), anebo vedle jiného druhu trestu (s výjimkou propadnutí majetku)
- subsidiárně se použije TZ

Propadnutí věci (§ 19 topo)

- **za stejných podmínek jako v případě FO**
- v případě, že je podle TZ uložení takového trestu obligatorní (§ 70/3 TZ), musí být tento trest uložen i v řízení proti PO

Zákaz činnosti (§ 20 topo)

- u PO důležité z hlediska prevence
- soud může uložit PO zákaz činnosti **na jeden rok až na dvacet let, byl-li TČ spáchan v souvislosti s touto činností**
 - u FO spočívá v zákazu výkonu určitého zaměstnání, povolání, funkce atd.

- PO lze zakázat pouze takovou činnost, v souvislosti s kterou se dopustila TČ – zákaz činnosti u PO se týká **pouze určité činnosti, ke které je třeba zvláštního povolení, nebo jejíž výkon upravuje zvláštní předpis**

Zákaz plnění veřejných zakázek, účasti v koncesním řízení nebo ve veřejné soutěži (§ 21 topo)

- zvláštní případ trestu zákazu činnosti
 - **PO se zakazuje určitý druh činnosti:** uzavírat smlouvy na plnění veřejných zakázek, účastnit se zadávacího řízení o veřejných zakázkách...
- oproti trestu zákazu činnosti nelze uložit PO trestním příkazem (§ 314 e TR)

Zákaz přijímání dotací a subvencí (§ 22 topo)

- **na 1 rok až 20 let, dopustila-li se PO TČ v souvislosti s podáváním nebo vyřizováním žádosti o dotaci, subvenci, návratnou finanční pomoc nebo příspěvek...**
- dotace, subvence... finanční produkty, které jsou poskytovány z veřejných zdrojů FO nebo PO podle příslušných právních předpisů
 - mohou být účelově určené nebo bez účelového určení
- u PO např. dotace občanským sdružením nebo politickým stranám

Uveřejnění rozsudku (§ 23 topo)

- nový typ trestu (požadován v řadě mezinárodních právních úprav)
- důvodová zpráva:
 - uveřejnění rozsudku ve sdělovacích prostředcích, na vlastní náklady PO, může být účinným prostředkem při postihu určitého druhu trestné činnosti
 - smyslem je poskytnout veřejnosti informaci o tom, že se PO dopustila TČ v oblasti, která se veřejnosti dotýká
 - zejména v případech, kdy činnost PO byla nebezpečná z hlediska společenského nebo hospodářského (tj. ohrožovala život nebo zdraví lidí nebo majetek)
- typicky u TČ PO proti životnímu prostředí
- soud určí druh veřejného sdělovacího prostředku, ve kterém má být rozsudek uveřejněn, rozsah jeho uveřejnění a lhůtu určenou PO k uveřejnění rozsudku (§ 23/1)
- trest spočívá v tom, že **odsouzená PO nechá na své náklady pravomocný odsuzující rozsudek nebo jeho vymezené části uveřejnit v soudem určeném druhu veřejného sdělovacího prostředku, a to s uvedením údajů obchodní firmy nebo názvu PO a jejího sídla**
 - údaje, které by identifikovali FO nebo PO, která není odsouzenou, musí být anonymizovány

Ochranné opatření zabráni věci nebo jiné majetkové hodnoty (§ 26 topo)

- i topo vychází z **dualismu trestních sankcí** (tresty a ochranná opatření)
- **jediné opatření, které lze PO v trestním řízení uložit**
- na výkon ochranných opatření se nevztahuje ani promlčení, ani milost nebo amnestie prezidenta republiky

30. Extradice a předávání (vydávání) osob v Evropské unii

- projevem svrchovanosti státu je jeho území a osobní jurisdikce, tedy právo vykonávat nejvyšší moc nad osobami na jeho území a nad státními i občany bez ohledu na místo jejich pobytu
- stát vykonává své právo trestat činy spáchané na jeho území (zásada teritoriality) a činy spáchané českými státními občany nebo osobami bez státní příslušnosti s trvalým pobytem na území ČR (zásada personalit)
- internacionalizace závažných forem kriminality v důsledku otevření hranic a volného pohybu osob však vyvolala potřebu vytvořit mechanismy mezinárodní spolupráce za účelem dopadení pachatelů bez ohledu na hranice konkrétního státu
- účelem institutu vydávání osob do zahraničí je znemožnit pachateli TČ, aby unikl trestnímu stíhání nebo trestu tím, že teče do jiného státu
- v případě že stát odmítne pachatele vydat ze svého území je dle zásady aut dedere aut iudicare vyplývající z norem mezinárodního práva povinen sám zahájit ve věci trestní stíhání a zajistit tím řádný výkon spravedlnosti

- důsledkem vydání osoby do zahraničí je upuštění od aplikace trestněprávních předpisů ve prospěch jurisdikce jiného státu, a tedy také vytvoření jakési výjimky z působnosti TZ
- právní úpravu vydávání pachatelů najdeme v mezinárodním právu, evropské právu, i právu vnitrostátním
 - o např. Evropská úmluva o vydávání
 - o evropský zatýkácí rozkaz
 - o zákon o mezinárodní spolupráci ve věcech trestních
- rozlišujeme tzv. klasickou extradiční (vydávání osob) a předávání mezi členskými státy EU na základě EZR

Extradice

- je postavena na tradičních zásadách právní pomoci, a lze říci, že žádost o vydání pachatele má formu jakéhosi zdvořilého dotazu ze strany ústředního orgánu státu A ústřednímu orgánu státu B
- podmínky vydání jsou formulovány na smluvním základě a dožadovaný stát má možnost poměrně širokého uvážení, zda žádosti vyhovět či nikoliv
 - o v ČR to vyřizuje Ministerstvo spravedlnosti
- naproti tomu EZR vychází ze zásady vzájemného uznávání rozhodnutí, kdy rozhodnutí jednoho členského státu má účinky na území jiného členského státu, a to bez potřeby jeho formálního uznání!!
 - o základem právní pomoci je zde příkaz k zatčení vydaný státem A, jenž je stát B v zásadě povinen vykonat a zatčenou osobu předat státu A
- státy zpravidla nevydávají své vlastní státní příslušníky do cizího státu za účelem provedení trestního stíhání nebo potrestání, ledaže tento dá ke svému vydání výslovný souhlas anebo se stát k vydání výslovně zavázal v mezinárodní smlouvě
- výjimku ze zásady nevydání vlastních státních příslušníků představuje právě EZR
- extradice:
 - o je institut umožňující vydání pachatele TČ, který se nachází nadzemí jednoho státu, státu jinému, eventuálně mezinárodnímu tribunálu, za účelem trestního stíhání, výkonu trestu nebo ochranného opatření spojeného s odnětím svobody
 - o do konce roku 2013 byla extradice upravena v TR, tato úprava byla ale zrušena a byla nahrazena komplexní úpravou mezinárodní spolupráce v trestních věcech – zákonem o mezinárodní justiční spolupráci
- musí být splněny následující podmínky, aby mohlo dojít k extradiční:
 - o zásada, že státy nevydávají své vlastní státní příslušníky, je projevem státní suverenity, kdy nejvyšší moc nad svými občany vykonává stát
 - pokud odmítne vydat, má sám povinnost zahájit vůči pachateli TČ stíhání
 - vydání osoby je nepřipustné, pokud jí v ČR byla udělena mezinárodní ochrana
 - o vydání je vázáno splněním podmínky reciprocit /vzájemnosti)
 - ČR vyhoví jen tehdy, když dožadující stát poskytne ujištění o vzájemnosti, tj. že příště vydá zase občana do ČR
 - o vydání je možné jen pro tzv. extradiční TČ:
 - mají dva definiční znaky
 - trestnost skutku v dožádaném i dožadujícím státě
 - povaha a druh trestní sankce, kterou lze za tento TČ dle zákona uložit
 - je pachatele možné vydat do cizího státu pouze pro TČ s HH trestní sazby ve výši nejméně jednoho roku odnětí svobody
 - v případě vydání k výkonu trestu odnětí svobody nebo ochranného opatření spojeného s odnětím svobody činí minimální sazba 4 měsíce odnětí svobody
 - o státy nevydávají pachatele pro TČ určitého charakteru – zejména politické TČ, nebo vojenské TČ
 - o zásada speciality vyžaduje, aby byl pachatel stíhán nebo potrestán pouze pro ten TČ, pro který byl vydán
 - o důvodem pro nevydání je obava z možného porušení základních práv a svobod pachatele ze strany dožadujícího státu
 - nelze vydat pachatele k výkonu trestu smrti
 - i v případě důvodné obavy, že v dožadujícím státě hrozí pachateli pronásledování z diskriminačních důvodů
 - o česká právní úprava vylučuje vydání osoby, která v době spáchání činu nebyla trestně odpovědná z důvodu věku
 - o nelze vydat osoby požívající imunity
 - o vydání je nepřipustné pro čin, jehož trestnost dle našeho práva zanikla
 - o v případě, že trestní stíhání na území dožádaného státu pro stejný skutek dospělo do určitého procesního stadia, nelze zpravidla pachatele trestné činu vydat – v duchu zásady ne bis in idem
 - o některé smlouvy, stejně jako zákon o mezinárodní justiční spolupráci, upravují přednost jednoho státu k provedení trestního stíhání před druhým
 - např. u státu, na jejichž území byl TČ spáchán
 - při rozhodování v případě žádosti více států o vydání téže osoby dožadovaný stát přihlédne také k závažnosti TČ a pořadí, ve kterém mu byly žádosti doručeny

Předávání (vydávání) osob v Evropské unii

- projevem svrchovanosti státu je jeho území a osobní jurisdikce, tedy právo vykonávat nejvyšší moc nad osobami na jeho území a nad státním i občany bez ohledu na místo jejich pobytu

- stát vykonává své právo trestat činy spáchané na jeho území (zásada teritoriality) a činy spáchané českými státními občany nebo osobami bez státní příslušnosti s trvalým pobytem na území ČR (zásada personalit)
- internacionalizace závažných forem kriminality v důsledku otevření hranic a volného pohybu osob však vyvolala potřebu vytvořit mechanismy mezinárodní spolupráce za účelem dopadení pachatelů bez ohledu na hranice konkrétního státu
- účelem institutu vydávání osob do zahraničí je znemožnit pachateli TČ, aby unikl trestnímu stíhání nebo trestu tím, že teče do jiného státu
- v případě že stát odmítne pachatele vydat ze svého území je dle zásady aut dedere aut iudicare vyplývající z norem mezinárodního práva povinen sám zahájit ve věci trestní stíhání a zajistit tím řádný výkon spravedlnosti
- důsledkem vydání osoby do zahraničí je upuštění od aplikace trestněprávních předpisů ve prospěch jurisdikce jiného státu, a tedy také vytvoření jakési výjimky z působnosti TZ
- právní úpravu vydávání pachatelů najdeme v mezinárodním právu, evropské právu, i právu vnitrostátním
 - o např. Evropská úmluva o vydávání
 - o evropský zatýkácí rozkaz
 - o zákon o mezinárodní spolupráci ve věcech trestních
- rozlišujeme tzv. **klasickou extradici** (vydávání osob) a **předávání mezi členskými státy EU** na základě EZR

Evropský zatýkácí rozkaz

- v souladu s cílem vybudovat prostor svobody, nebezpečnosti a práva dochází na úrovni EU postupně k rozšiřování a upevňování justiční spolupráce v trestních věcech
 - vzniklo rámcové rozhodnutí Rady o evropském zatýkáacím rozkazu a postupech předávání mezi členskými státy
 - o tím bylo upuštěno od klasické extradice ve prospěch k tzv. předávacímu řízení
 - proces předávání osob na základě EZR přinesl rychlejší a efektivnější předávání pachatelů, na straně druhé však významným způsobem prolomil zásadu zákazu vydávání vlastních občanů!!
 - touto novelou bylo do TZ vloženo ustanovení o možnosti předání občana ČR do jiného členského státu na základě EZR
 - zákon o mezinárodní justiční spolupráci:
 - o jím byla úprava předávacího řízení mezi členskými státy EU v TŘ zrušena a nově upravena v § 189 a násl. – ČR předá svého státního občana za účelem provedení trestního stíhání v jiném členském státě pouze na základě vydaného EZR
 - EZR prolomuje zásadu zákazu vydávání vlastních státních občanů!!
- ⇒ Evropský zatýkáací rozkaz:
- je to rozhodnutí, které vydal některý členský stát proto, aby jiný členský stát zatkl a předal mu vyžádanou osobu za účelem trestního stíhání nebo výkonu trestu odnětí svobody nebo ochranného opatření spojeného s odnětím osobní svobody
 - je to individuální právní akt
 - vychází ze zásad, které jsou zčásti shodné a z části odlišné od zásad tzv. klasické extradice:
 - o podmínkou fungování EZR je vysoký stupeň důvěry ve fungování justičních systémů členských států a jejich schopnosti zajistit spravedlivý proces
 - o dle zásady vzájemného uznávání rozhodnutí stát, na jehož území se osoba nachází, automaticky uznává příkaz k zatčení vydaný jiným členským státem jako podklad pro předání pachatele
 - není přímo vykonatelný a o samotné předání osoby do jiného členského státu rozhodne po předběžném šetření krajský soud na návrh SZ!!
 - o EZR je postaven na zásadě obligatorního předávání osoby (i vlastních příslušníků)
 - státní občan ČR může být předán v tom případě, že dožadující stát poskytne ujištění o možnosti vykonat sankci spojenou s odnětím svobody v domovském státě
 - předání za účelem výkonu sankce spojené s odnětím svobody je však v případě státního občana navíc podmíněno jeho souhlasem
 - o fungování EZR je mezi státy postaveno na vzájemnosti (reciprocitě) uznávání
 - o částečně je prolomena zásada oboustranné trestnosti - pachatele TČ, které splňují podmínku trestnosti ve vyžadujícím i předávajícím státě, ale u taxativně vymezených TČ postačí jen trestnost činu podle práva dožadujícího státu
 - o úprava EZR nevylučuje předávání pachatelů TČ výlučně politické nebo vojenské povahy!!
 - o podle zásady speciality nemůže být předána osoba zbavena osobní svobody ani proti ní nemůže být vedeno trestní stíhání, vykonán trest nebo ochranné opatření pro jiný skutek spáchaný před předáním, než pro který byla předána
 - o řízení o EZR je budována na zásadě přímého kontaktu mezi justičními orgány
 - EZR lze vydat proti osobě, která se zdržuje v jiném členském státě, je – li třeba její přítomnost, a to:
 - o k trestnímu stíhání pro čin, který je trestné dle právních předpisů obou členských zemí a za nějž lze ve vyžadujícím státě uložit TOS s HH nejméně 1 roku
 - o k výkonu TOS anebo k výkonu ochranného opatření spojeného s odnětím svobody v trvání jmeně 4 měsíců uloženému pro čin, který je trestný dle právních předpisů obou členských zemí
 - výjimka ze zásady oboustranné trestnosti tvoří skupina 32 taxativně vyjmenovaných TČ, u nichž postačí, že ve vyžadujícím státě za ně lze uložit TOS s HH nejméně 3 let
 - o např. terorismus, obchod s lidmi, praní špinavých peněz atd.
 - osoba se do vyžadujícího státu nepředá pouze v případě naplnění některého z taxativně vymezených důvodů:

- promlčení TO
- promlčení výkonu trestu
- existence pravomocného meritorních rozhodnutí ve věci
- existence obavy z porušování lidských práv
- v případě nepřipustnosti trestního stíhání v důsledku amnestie
- převzetí stíhání – umožňuje orgánům cizího státu navrhnout domovskému státu pachatele, aby převzal stíhání ve věci svého státního příslušníka, kterého se dopustit na území cizího státu
- opačným institutem je předání věci do ciziny, kdy stát dobrovolně předá trestní věc domovskému státu pachatele
- účinky rozsudku cizího státu:
 - pravidlem je, že trestní rozsudky cizích států nelze vykonat na území našeho státu
 - v mezinárodních smlouvách a v zákoně o mezinárodní justiční spolupráci se stanoví výjimky z této zásady:
 - může soud rozhodnout o uznání a výkonu rozhodnutí na základě předložené Ministerstvu spravedlnosti
 - ve vztazích mezi členskými státy EU platí opačné pravidlo
 - na pravomocné odsouzení soudem jiného členského státu se hledí jako na odsouzení soudem ČR, a to za splnění podmínky oboustranné trestnosti
 - výkon TOS se zásadně vykonává v domovském státě osoby, ledaže osoba udělila souhlas se svým předáním k jeho výkonu v zahraničí